OLAĞANÜSTÜ YOLCULUKLAR 28

JULES VERNE

CHANTELEINE KONTU

ALFA

JULES VERNE

1828 yılında Fransa'nın Nantes kentinde doğdu. Ailesinin isteğine uyarak hukuk diploması aldı. Şahsen tanıştığı Victor Hugo, Alexandre Dumas (Fils) gibi yazarların etkisinde tiyatro eserleri, şiirler yazdı. Yaşadığı bohem hayata kızan babasının maddi desteğini çekmesi üzerine geçimini yazarak karşılamaya karar verdi. 1863'te kaleme aldığı *XX. Yüzyılda Paris*'i yayıncısı Hetzel fazla uçuk bulup yayımlamadı. Bir tarafa atılan bu müsveddeler ancak 1994'te bulunup yayımlanabildi. Bir tek bu kitaba bakarak bile günün bilimsel ve teknolojik gelişmelerinden hareketle yüz yıl sonraki gelişmelere ilişkin kestirimlerde bulunmakta Jules Verne'nin dünyada bir eşinin daha olmadığı görülür. Verne, "Olağanüstü Yolculuklar" üst başlığıyla yayımlanan romanlarında okurunu Fransa'dan başlayıp diğer Avrupa ülkelerinde, sonra Türkiye dahil Asya, Afrika, Amerika, Avustralya'da, kutuplarda, okyanuslardaki takımadalarda, derken gezegenimizin içinde yolculuğa çıkardıktan sonra Ay'a, daha sonra da Güneş Sistemine götürür. Fantastik sayılabilecek roman ve öykülerinin yanı sıra bilimkurgu sınırlarında dolaşanları da bulunmakla birlikte eserlerinin çoğunun yarı-bilimsel romanlar olduğunu söylemek pek yanlış olmaz. 1905'te Amiens'de öldüğünde aralarında *Seksen Günde Devri Âlem, İki Yıl Okul Tatili, Denizler Altında Yirmi Bin Fersah* gibi dünyanın en çok okunmuş kitaplarının da bulunduğu, bir kısmı ölümünden sonra basılacak olan çok sayıda eser bırakmıştı. Eserlerinin sayısını tam olarak vermek zordur. Bilinen 54 romandan başka 22 öykü kitabı, inceleme kitapları bulunmaktadır.

SERVET UGAN

1961 yılında Adana'da doğdu. Ege Üniversitesi Gazetecilik Bölümünü bitirdi. Uzun yıllar Paris'te yaşadı ve orada basın alanında çeşitli mecralarda çalıştı. Türkiye'ye döndükten sonra Antalya'ya yerleşti. Edebi ve akademik çeviriler yapıyor.

Chanteleine Kontu
Le Comte Chanteleine
© 2020, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kitabın tüm yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Fransızcadan Çeviren Servet Ugan
İllüstrasyonlar Edmond Morin, Alexandre de Bar, Jean-Valentin Foulquier
Yayına Hazırlayan Esra Kökkılıç
Editör Seda Kutsal
Kapak Tasarımı Elif Çepikkurt
Sayfa Tasarımı Yavuz Karakaş

ISBN 978-625-449-147-4

1. Basım: Ekim 2020

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu, Acar Sanayi Sitesi, No: 8, Bayrampaşa-İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29
Sertifika no: 45099

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi, Ticarethane Sokak No: 15 34110 Cağaloğlu İstanbul
Tel: (0212) 511 53 03 Faks: (0212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika no: 43949

OLAĞANÜSTÜ YOLCULUKLAR 28

JULES VERNE

CHANTELEINE KONTU

Çeviren

SERVET UGAN

ALFA

I
KAHRAMANCA BİR SAVAŞIN ON AYI

Geçici kurucu meclis 24 Şubat 1793 yılında, yabancı koalisyon birliklerine karşı direnebilmek için fazladan üç yüz bin kişinin askere alınmasına karar verdi. Anjou bölgesinden askere alınacakların kura çekimi 10 Martta Saint-Florent'da yapılacaktı.

Ne soyluların sürülmesi ne de XVI. Louis'nin ölümü batıdaki köylüleri etkilemişti ama rahiplerinin dağıtılması, onların yerine hükümetin atadığı yeminli rahiplerin gelmesi kiliselerinin yağmalanması ve son olarak da bu askere alma kararı bardağı taşıran son damla oldu.

"Madem öleceğiz o halde kendi evimizde ölelim," diye haykırdılar.

Sopalardan oluşan silahlarıyla meclisin görevlilerine saldırdılar ve kura çekilişini korumak için oluşturulan milisleri bozguna uğrattılar.

İşte o gün Vendée savaşı başlamış oldu, arabacı Cathelineau ve av bekçisi Stofflet yönetimindeki Katolik ve kralcı ordunun çekirdeği şekillenmişti.

Bu küçük birlik 14 Martta, Charonnes ulusal muhafızları ve 84. alayın askerleri tarafından savunulan Jallais şatosunu ele geçirdi. Orada cum-

huriyetçilerden ele geçirilen bir top, Katolik ordusunun ilk topu olarak *Le Missionnaire* adıyla vaftiz edildi.

"Bunun devam etmesi gerek," dedi Cathelineau arkadaşlarına.

Bunun devamı, bu köylülerin cumhuriyetin en iyi birliklerini bozguna uğrattıkları bir savaş olmuştu.

İki Vendée şefi, Jallais şatosundan sonra Chollet'yi ele geçirdiler ve cumhuriyetçilerin toplarının hartuçlarından kendilerine fişek yaptılar. Bu andan itibaren köylü hareketi Anjou ve Poitou kırsallarına kadar yayıldı; mart sonunda Chantonnay yağmalandı, Saint-Fulgent ele geçirildi. Paskalya yaklaşıyordu, köylüler dini görevlerini yerine getirmek ve mavilileri yani cumhuriyetin askerlerini kovalamaktan yıpranan ayakkabılarını değiştirmek için ayrıldılar.

Nisan ayında ayaklanma yeniden başladı. Marais ve Bocage halkı Bay de Charette, de Bonchamps, d'Elbée, Rochejaquelein, Lescure, Marigny'nin komutasında toplandılar. Breton soyluları da bu harekete katıldılar ve onların aralarında içlerinde en iyilerinden, en cesurlarından biri olan Kont Humbert de Chanteleine de bulunuyordu; şatosunu terk ederek o sıralar yüz bin kişiye yaklaşan Katolik ordusuna katılmıştı.

Chanteleine Kontu bütün zaferlerde ve yenilgilerde hep en ön saflardaydı; Fontenay, Thouars, Saumur, Bressuire'de galip; büyük General Cathelineau'nun da öldüğü Nantes kuşatmasında mağlup olmuştu.

Kısa bir süre içinde bütün batı bölgeleri ayaklanmıştı.

Beyazlar yani Katolikler zaferden zafere koşuyorlardı; ne Albert Dubayet ne Klébert ve onun korkunç Mayenlileri ne de General Canclaux'nun birlikleri onların dizginlenemez ateşine karşı direnebildiler.

Korkuya kapılan meclis, Vendée topraklarını yıkıp "halkı" uzaklaştırmayı emretti. General Santerre ülkeyi havaya uçurmak için mayın, boğmak için de gaz istedi; herkesin nefesini kesmek istiyordu. Mayenliler devrim hükümetinin ilan ettiği "çölleştirme" kararını uygulamakla görevlendirilmişlerdi.

Bu haberleri duyan kralcı birlikler çılgına döndüler, Chanteleine Kontu beş bin kişilik bir birliğe komuta ediyordu; Doué'de, Pont-de Cé'de, Torfou'da ve Montaigu'de kahramanca savaştı. Ancak yenilgi zamanı gelip çatmıştı.

General Lescure 9 Ekimde Chatillon'da yenildi, 15 Ekimde Vendée'liler Chollet'den çıkartıldılar, birkaç gün sonra Bonchamps ve d'Elbée öldü. Marigny ve Chanteleine mucizevi başarılar gösteriyordu ama cumhuriyetçi birlikler onları çok yakından sıkıştırmaya başlamıştı, hâlâ savaşacak durumda kırk bin askere sahip bir orduyla Loire nehrinin gerisine çekilmenin vakti gelmişti.

Nehir büyük bir kargaşa içinde geçildi. Chanteleine ve adamları, orgeneral ilan edilen La Rochejaquelein'in ordusuna katıldılar; beyazların ordusu, Kléber'in varlığına rağmen Lavai'de

büyük bir zafer kazandı ve bu kahramanca seferin son zaferiydi.

Beyazların organizasyonu dağınıktı. Chanteleine, kralcı orduyu yeniden düzenlemek için elinden geleni yapıyordu ama ne zamanı ne de olanakları bu iş için yeterliydi. Devrim hükümeti Marceau'yu orgeneral olarak atadı ve o da kralcıları büyük bir titizlikle takip etmeyi sürdürdü. La Rochejaquelein, Marigny ve Chanteleine; Mans'a çekilmek zorunda kaldılar, sonra Lavai'ye saldırdılar ama üçüncü kez püskürtüldüler ve nihayet Loire nehrinin sol yakasına geçebilmek için Ancenis'ye kaçtılar.

Ama ne bir köprü ne de tekne vardı, nehrin sağ yakasına inen umutsuz köylü kalabalığı Vendée'ye dönemediği için onların tek çaresi Bretonya'ya ulaşmaktı. Blain'de son bir artçı çatışmada başarı kazandıktan sonra Savenay'ye kaçtılar.

Chanteleine Kontu görevini sadakat ve titizlikle yerine getiriyordu; 22 Aralıkta o ve Marigny, korkmuş bir kalabalık eşliğinde şehrin önlerine geldiler; bir avuç Vendée'liyle birlikte Savenay'yi çevreleyen iki küçük ormanda pusuya yattılar.

"Ölmemiz gereken yer işte burası," dedi Chanteleine.

Birkaç saat sonra General Kléber cumhuriyetçi ordunun öncüleriyle birlikte belirdi. General, Chanteleine ve Marigny'nin adamlarının üzerine üç bölük gönderdi; inatla direnmelerine rağmen mevzilerinden ayrılıp şehre girmeye zorladı onları. Sonra durdu ve bir adım bile ilerlemedi. Marceau ve Westerman hücum etmek için ona baskı yaptılar ama kralcı ordunun tamamının şehre toplan-

masını bekleyen Kléber harekete geçmedi. Birliklerini yarım ay şeklinde tepelerde mevzilendirip beyazları tek bir hamlede ezebilmek için zamanın gelmesini bekledi sabırla.

Sessiz ve kasvetli bir gece oldu. Herkes bu savaşın sonuna gelindiğini hissediyordu. Kralcı liderler son bir toplantı yaptılar. Umutsuzluğun verdiği enerjiden başka bir şeyleri yoktu. Canlarının bağışlanması, teslim olmaları ya da kaçabilmeleri mümkün değildi; savaşmaları gerekiyordu ve bunun en iyi yolu saldırmaktı.

Ertesi sabah, 23 Aralık günü ya da cumhuriyetçilerin takvimine göre söylemek gerekirse II. yılın 3. Nivôse* günü saat sekizde beyazlar yani Katolikler, mavilere yani cumhuriyetçilere saldırdı.

Hava çok kötüydü, buz gibi bir yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu, bataklıklar sisle kaplanmıştı, Loire nehri pusun içinde kaybolmuştu, savaş çamurun içinde verilecekti.

Sayıca az olmalarına rağmen Vendée'liler büyük bir coşkuyla saldırdılar. "*Yaşasın kral!*" çığlıklarına, "*Yaşasın cumhuriyet!*" çığlıkları cevap veriyordu. Çatışma çok sert oldu, cumhuriyetin öncü birlikleri dağıldı; mavilerin ilk saflarındaki bu kargaşa, onları Kléber'in karargâhına kadar çekilmek zorunda bıraktı. Cephaneleri tükenmeye başlamıştı.

Birkaç asker, generallerine "Fişeğimiz kalmadı!" diye bağırdı.

"O halde dipçiklerinizi kullanın çocuklar," diye yanıtladı Kléber.

---

* Devrim takviminin 22 veya 23 Aralıkta başlayan ayı –çn.

Cephane sıkıntısı gibi at sıkıntısı da yaşıyorlardı ama cumhuriyetçi general, karargâhındaki subaylardan oluşturduğu bir süvari birliği ile 31 alaydan bir taburu aynı anda cepheye sürdü.

Beyazlar dağılmaya başlamışlardı, amansız bir takip altında Savenay'ye dönmek zorunda kaldılar. Kahramanca direnişleri sayısal üstünlük karşısında bir işe yaramıyordu. Piron ve Lyrot ellerinde silahlarıyla öldüler. Fleuriot dağılmış birliğini toplamak için boş yere uğraştıktan sonra bir avuç adamla cumhuriyetçi ordunun saflarını yarıp yakınlardaki ormanlara sığındı.

Bu arada Marigny ve Chanteleine umutsuzca mücadele ediyorlardı ama köylülerin safları seyreliyordu, ölümler ve firarlar boşluklar oluşturuyordu.

Marigny yanında kahramanca savaşan Chanteleine'e "Her şey bitti," dedi.

Kont yaklaşık kırk beş yaşlarındaydı; boyu uzun, kan ve barutla kaplı soylu yüzü cesur ama kederliydi; kirli elbiselerine rağmen görüntüsü harikaydı; bir elinde boşalmış tabancası, öbüründe ise kanlı ve yıpranmış kılıcını tutuyordu; cumhuriyetçilerin saflarında bir yarık açtıktan sonra Marigny'nin yanına gelmişti.

"Savunabilmemiz artık mümkün değil," dedi Marigny.

"Hayır! Hayır!" diye yanıtladı kont umutsuz bir hareketle. "Ama şehri dolduran kadınları, çocukları ve yaşlıları terk mi edeceğiz?"

"Hayır Chanteleine! Ama onları nereye yönlendirebiliriz?"

"Guérande yoluna."

"O zaman sen onları götür."

"Ya sen?"

"Ben son kurşunuma kadar sizi savunacağım."

"Hoşça kal Marigny."

"Elveda Chanteleine."

İki subay el sıkıştılar. Chanteleine şehre koştu ve bir süre sonra onun komutasındaki uzun bir kaçaklar kafilesi Savenay'yi terk ederek Guérande'a inmeye başladı.

Guérande yolu.

Marigny silah arkadaşından ayrıldıktan sonra "Haydi çocuklar, herkes benim etrafımda toplansın!" diye bağırmıştı.

Bu haykırış üzerine köylüler, yanlarında iki tane sekizlik top getirerek şeflerine katıldılar. Marigny geri çekilenleri korumak üzere yüksekçe bir yere mevzilendi, ordusundan hayatta kalan iki bin adam ölmeye hazır bir şekilde onun etrafında toplandı.

Ama cumhuriyetçi kalabalığa karşı fazla direnemezlerdi. İki saat süren zorlu mücadeleden sonra yok edilen beyazların ordusundan geriye kalan az sayıdaki kişi kaçarak kırsal alana dağıldı.

Bugünden, yani 23 Aralık 1793'ten sonra büyük Katolik ve kralcı ordunun varlığı son buldu.

II
GUÉRANDE YOLU

Korkudan çılgına dönmüş büyük bir kalabalık Guérande'a kaçıyordu, bayırdan aşağıya akan bir sel gibi şehrin yokuşunu iniyorlardı. Savaşta mavilerin kılıçlarıyla yaralananlardan bir kısmı burada hayatlarını kaybetti. Kargaşayı kelimelerle anlatmak imkânsızdı.

Buna rağmen bir saatten kısa bir süre içinde şehir boşatılmıştı; Marigny'nin direnişi sayesinde kaçaklar kadınları, yaşlıları ve çocukları toparlayıp yola çıkacak zamanı bulmuşlardı. Yukarıda geri çekilişlerini koruyan topun seslerini duyabiliyorlardı. Ama top sustuğunda, beyazlar onun sessizliğini umutsuzluk çığlıklarıyla karşıladılar. Düşmanın bütün ordusu artık hemen arkalarındaydı. Gerçekten de biraz sonra konvoyun yan taraflarından daha yakından, daha yoğun tüfek sesleri gelmeye başladı ve bir daha kalkmamak üzere yere düşen zavallıların sayısı fazlaydı.

Bu bozgunun görüntüsünü tarif etmek imkânsızdı; sağdan soldan edilen ateşlerin aydınlattığı sisin içinde yağmur iyice şiddetlenmişti, önlerini kesen büyük bataklığın suları taze kana bulanmıştı. Ama neye mal olursa olsun bataklık

geçilmeliydi. Kurtulmak için tek şansları ilerlemekti; sağ taraflarında uçsuz bucaksız bir bataklık, sol taraflarında da iyice kabarmış ve taşan nehir bulunuyordu; dümdüz ilerlemek dışında bir olasılıkları yoktu ve umutsuzca Loire nehrine yönelen birkaç kralcı, kıyıların cesetlerle dolu olduğunu gördü.

Cumhuriyetçi generaller kaçakları taciz edip dağıtıyorlardı; yaralılar, yaşlılar ve kadınlar bu hüzünlü konvoyun ilerleyişini yavaşlatıyordu; daha dün doğan çocuklar bu soğuk havada çıplaktılar, annelerinin onların üstüne örtecekleri bir şeyleri yoktu; çektikleri tüm acıların üstüne bir de soğuk ve açlık eklenmişti; onlarla beraber aynı yoldan kaçan hayvanların böğürtüleri fırtınanın sesini bastırıyordu ve panikle kalabalığın içine dalıp boynuzlarıyla kendilerine kanlı geçitler açıyordu.

Bu yığının içinde mevkiler, sınıflar ve her şey birbirine karışmıştı; Vendée, Anjou, Poitou ve Bretonya'nın soylu ailelerinin genç kızlarından oluşan çok kalabalık bir grup bulunuyordu ve bunlar büyük savaş sırasında kardeşlerinin, babalarının, kocalarının yanlarında bulunmuşlar; en mütevazı köylülerin acılarını paylaşmışlardı. Cesaretleri her türlü şartlarla sınanmış bu yiğit kızlardan birkaçı kafilenin yanlarını koruyordu. Sıklıkla içlerinden biri haykırıyordu:

"Vendée'liler! Ateş!"

Sonrasında da yol kenarındaki çalılıkların içinden beyazlara özgü bir neşeyle, cumhuriyetçilerin tüfeklerine kendi tüfekleriyle karşılık veriyorlardı.

Bretonyalı bir aile.

Bu sırada gece yaklaşıyordu. Chanteleine Kontu, kendisini hiç düşünmeden zavallı insanlara cesaret vermeye çalışıyordu; çamura saplananları kaldırıyor, gücü tükenenlere yardım ediyordu ve bu sırada da kendi kendine, yaklaşan karanlığın kaçanların mı yoksa düşmanlarının mı işine yarayacağını soruyordu. Şahit olduğu bunca acı yüzünden içi kan ağlıyor, gözlerine yaşlar doluyordu; gördüğü bu korkunç manzaraya bir türlü alışamıyordu.

Chanteleine, on ay süren bu savaş boyunca çok şey görmüştü; ilk olarak Saint-Florent ayaklanması başladığında şatosunu, karısını, kızını sevdiği her şeyi bırakıp kutsal davayı savunma-

ya koşmuştu. Kralcı ordunun her savaşında her zaman cüretkâr, fedakâr ve kahramanca ilk saflardaydı; General Beaupuy'ye şu sözleri söyletenlerden biriydi:

"Böyle Fransızları yenebilen birlikler, kendisine karşı birleşmiş tüm Avrupalıları tek başına yenmekle övünebilir."

Ancak Savenay yenilgisiyle görevi sona ermiş değildi. Devasa konvoyun gerisinden geliyor, kaçakların acele etmelerini sağlıyor, son kurşunlarını harcıyor ve fazla yaklaşan mavilileri kılıcıyla uzaklaştırıyordu. Ama tüm çabasına rağmen yoldaşlarının git gide geriye düştüğünü görüyor ve sonrasında karanlıkta onların boğazlanma çığlıklarını duyuyordu.

Kollarını açıp önündeki kalabalığı Guérande yoluna yönlendirmek için teşvik ediyor, çabuk olmalarını söylüyordu.

"Haydi dayanın!" diyordu geride kalanlara.

Birileri "Artık yapamıyorum efendim," diye cevap veriyordu.

Bir diğeri "Ölüyorum!" diye bağırıyordu.

Göğsüne kurşun yiyen bir kadın "İmdat! İmdat!" diye yardım istiyordu.

Aniden çocuğundan ayrı düşen bir anne "Kızım! Kızım!" diye haykırıyordu.

Chanteleine Kontu her birine koşarak teselli veriyor, destek oluyor, yardım ediyordu ama hepsiyle başa çıkamayacağını da hissediyordu.

Akşam saat dört sularında bir köylü yanına geldi, sis ve karanlığa rağmen köylüyü tanıdı.

"Kernan!" diye bağırdı.

"Evet efendim."

"Yaşıyorsun!"

Köylü bir yandan kontu çekmeye çalışırken "Evet ama durmayalım yürüyelim," diye yanıtladı.

Kont geriye düşmüş grupları göstererek "Ya bu zavallılar ne olacak? Onları terk edemeyiz," dedi.

"Cesaretiniz onlara yardım etmeye yetmez efendim! Haydi gelin."

"Kernan benden ne istiyorsun?"

"Büyük bir felaketin sizi beklediğini söylüyorum."

"Beni mi?"

"Evet efendim. Eşiniz kontes, yeğenim Marie..."

Kont, Kernan'ın koluna yapışarak "Karım! Kızım!" diye haykırdı.

"Evet! Karval'i gördüm!"

Kont konuştuğu adamı kalabalığın dışına çekerek "Karval mi?" diye bağırdı.

Adam, başında yünden yapılmış kahverengi bonesi olan bir köylüydü; bonesinin üzerine giydiği tespih sarılmış geniş kenarlı şapkası enerjik ve sert yüzünü gölgede bırakıyordu: Kana bulanmış uzun saçları geniş omuzlarına düşüyordu. Ketenden yapılmış poturu soğuktan kızarmış çıplak diz kapaklarına iniyordu, altında da renkli çorap bağları ile tutturulmuş tozlukları vardı. Büyük ahşap çarıklarının içindeki ayakları, saman ve kanla kaplı yatağında dinleniyordu. Sırtına attığı keçi derisi, Bretonyalı'nın kostümünü tamamlıyordu; geniş tokalı kemerine asılı bıçağının sapı görünüyordu ve sağ elinde namlusunun ortasından tuttuğu bir tüfek vardı.

Bu köylü olağanüstü bir güce sahip olmalıydı, gerçekten de kendi memleketinde insanüstü bir güce sahip olduğuna dair büyük bir ünü vardı; onun hakkında hayret verici hikâyeler anlatılıyordu ve Bretonya panayır yerlerindeki güreşlerde onu yenen kimse olmamıştı.

Yırtılmış, kirlenmiş, kan içindeki giysileri Katolik ordusunun son savaşlarında onun nasıl bir rol oynadığını anlatıyordu.

Uzun adımlarla Chanteleine Kontu'nu izledi; kont, kalabalık içerisinde daha çabuk ilerleyebilmek için yarıya kadar su ve çamur dolu hendeklerin içine girdi. Kernan'ın söylediği sözler onu dehşete düşürmüştü. Konvoyun başı, bir koruluğa ulaşmıştı; kont oraya vardığında Bretonyalı'yı koruluğa iterek boğuk bir sesle ona şunu dedi:

"Karval'i gördün mü?"

"Evet efendim."

"Nerede?"

"Kargaşada mavilerin arasında gördüm."

"Seni tanıdı mı?"

"Evet."

"Seninle konuştu mu?"

"Evet ama önce tabancalarını üstüme boşalttı."

"Yaralandın mı?" diye endişeyle bağırdı kont.

Bretonyalı hüzünlü bir gülümsemeyle yanıtladı: "Hayır henüz değil."

"Peki bu alçak sana ne dedi?"

"'Seni Chanteleine şatosunda bekliyoruz,' diye bağırdı, sonrasında da dumanların arasında kayboldu; onu yakalamak istedim ama çabam boşa gitti."

"Seni Chanteleine şatosunda bekliyoruz," diye tekrarladı kont. "Bu sözlerle ne demek istedi?"

"Kötü şeyler efendim."

"Cumhuriyetçi ordusunun içinde ne işi vardı?"

"Kendi türünden bir grup haydudu komuta ediyordu."

"Demek hırsızlık yaptığı için evimden kovduğum biri, ulusal meclis ordusunun şerefli bir subayı olmuş!"

"Evet, bu devirlerde haydutlar da kendine bir yol buluyorlar. Ama Karval'in sözleri korkunçtu 'Chanteleine şatosuna' dedi, oraya gitmemiz gerek."

"Evet, evet," dedi kont acı bir heyecanla. "Ama bu zavallılar ve Katoliklerin davası..."

"Efendim," dedi Kernan kaygılı bir tonla, "siz olmazsanız madam kontes ve yeğenim Marie'nin hali ne olur? Siz bir soylu olarak görevinizi tamamladınız, Tanrı ve kral için savaştınız. Şatoya dönelim, ailemizin güvenliğini sağladıktan sonra buraya geri geliriz. Katolik ordusu yok edildi ama henüz her şey bitmiş değil! Bana güvenin; Morbihan'da bazı hareketlilikler var, orada Jean Cottereau diye biri cumhuriyetçilerin başına epey sorun çıkaracağa benzer ve biz de bu sorunları ağırlaştırmak için ona yardım ederiz."

"O halde gel," dedi kont. "Haklısın, şu Karval'in sözlerinde bir tehdit vardı. Karımı ve kızımı Fransa'nın dışına götürmem gerek, sonra kendimi öldürtmek için tekrar buraya dönerim."

"Beraberce döneriz efendim," diye yanıtladı Kernan.

"Ama şatoya nasıl ulaşacağız?"

"Bence önce Guérande'a gidip oradan ya Croisic ya da Piriac sahilini izleyip deniz yoluyla Finistère koylarından birine ulaşmamız gerekir," dedi köylü.

"Ama bir sandal gerekecek," dedi kont.

"Üzerinizde altınınız var mı?"

"Evet bin beş yüz lira kadar var."

"Güzel, bununla bir balıkçı teknesi ve hatta gerekirse balıkçıyı bile satın alabiliriz."

"Yani?"

"Başka seçeneğimiz yok efendim; eğer karadan gidecek olursak çok yakında mavilerin arasına düşeriz bu da bizi saklanmak, yollardan uzak durmak, patikalardan ilerleyip tırmanmak zorunda bırakır ve oraya çok geç ulaşmamıza neden olur, tabii eğer ulaşabilirsek..."

"O halde yola koyulalım," dedi kont.

"Evet yola koyulalım," diye yanıtladı Kernan.

Chanteleine Kontu'nun, sütkardeşi Kernan'a güveni tamdı; bu cesur Bretonyalı aileden biriydi. Matmazel Marie de Chanteleine'e "yeğenim" diye hitap ederdi ve genç kız da ona "Kernan Amca" derdi. Çocukluklarından beri efendi ve hizmetkârı birbirlerinden asla ayrılmamışlardı. Bretonyalı aldığı eğitim sayesinde kendi konumundaki insanlardan daha üstündü. Kontla beraber çocukluğun zevkini ve gençliğin yorgunluğunu paylaştıktan sonra şimdi de savaşın acılarını ve sefaletini paylaşmaya gelmişti. Kont, Cathelineau'nun birliklerine katılmak için ayrıldığında, Kernan'ı Chanteleine şatosunda bırakmak istemişti ama kardeşleri birbirinden ayırmak mümkün olmamıştı. Zaten

kontesi korumak için diğer hizmetçiler kalmıştı. Bir de cumhuriyetçilerin çok aktif oldukları Quimper ve Brest'ten uzakta, Finistère'in ücra bir köşesinde bulunan, Fouesnant ve Plougastel arasında kaybolmuş olan şatonun konumu, ailesinin emniyette olduğuna dair ona güven veriyordu ve bu yüzden kralcı harekete katılmak için tereddüt etmemişti.

Ancak şatonun eski hizmetçisi, bir yıl önce hırsızlık yaptığı için kovulan Karval'le karşılaşmak ve onun tehditkâr sözleri, yakın bir tehlikeyi haber vermişti ve bunu bertaraf etmek için adeta uçmaları gerekiyordu.

Kaçaklar Saint-Joachim bataklığına vardığı sırada kont ve Kernan kendilerini yolun dışına attılar. Çığlıkları gecenin karanlığında yavaş yavaş kaybolmaya başlayan korku içindeki konvoya son bir kez baktılar.

Akşam saat sekizde kont ve Kernan Guérande'a ulaştılar. Kaçakların en hızlılarından yarım saat kadar öndeydiler, şehrin giriş kapısındaki demir parmaklıklar kalkmıştı ama onlar ıssız sokaklara gizli kapıdan girdiler.

Savenay'deki korkunç patırtıyla kıyaslandığında ne kadar doruk bir sükûnet! Pencerelerden tek bir ışık sızmıyordu, yollarda kimseler yoktu. Korku, insanları sürgülü ve kilitli kapıların ardındaki karanlık evlerine kapatmıştı. Guérande sakinleri tüm sabah boyunca top seslerini duymuşlardı. Savaşın sonucu ne olursa olsun ya umutsuz mağlupların ya da gaddar galiplerin kendilerini işgal etmesinden korkuyorlardı.

Kaçak iki yoldaş bozuk kaldırım taşları üzerinde hızlıca yürüyorlardı, adımlarının çıkardığı hüzünlü sesle kilise meydanına ulaştılar ve bir süre sonra surlara vardılar.

Burada kırlardan gelen ve giderek artan gürültüyü, tehditkâr bir fısıltıyı, arada sırada patlayan bir ateşli silahın sesini duyabiliyorlardı.

Yağmur durmuştu, batıdan esen rüzgârın eğip büktüğü param parça olmuş alçak ve karanlık bulutların arasından ay görünüyordu; bir göz yanılması sonucu ay sanki sersemlemişçesine ve anlamsızca kaçıyor gibiydi. Zaman zaman çok parıltılı hale gelen ışığı, aniden kırları aydınlatıyor ve en ince hatları müthiş bir netlikle ortaya çıkartıyordu; yerde geniş ve hızlı gölgeler dolaşıyordu.

Kont ve Kernan denize bir göz attılar ve uçsuz bucaksız tuzlu bataklığın ilerisindeki Guérande koyunu gördüler. Solda Batz kasabasının çanı, sarımsı bir kum tepesinin üzerinden yükseliyordu; daha uzakta sisin gölgelediği Croisic oku okyanusta kaybolan bu toprak dilini tamamlıyordu. Kernan'ın keskin bakışları, sağdaki koyun ucundaki Piriac çanını sezebiliyordu. Onun da ötesinde ayın ışıkları denizi parlatıyor ve ufuk çizgisi belirsizleşiyordu.

Rüzgâr sert esiyor, yapraksız zayıf ağaçların iskeletleri sallanıyordu ve zaman zaman bir taş, yuvasından koparak surların çamurlu hendeklerine düşüyordu.

Chanteleine Kontu, rüzgâra karşı kendisine bir destek bularak yoldaşına "Evet şurası Croisic şurası da Piriac, şimdi nereye gidiyoruz?" dedi.

"Croisic'te bir balıkçı teknesi bulmamız daha kolay olur, ancak bunu yapmak için geriye dönmemiz gerekir ve arazinin bu dilimine girdiğimizde güç durumda kalırız; bizim kaçış noktalarımızın kesilmesi kolaylaşır."

"Tamam Kernan. Seni takip ediyorum ama en kısa yolu seç, eğer bu mümkün olmazsa en emin yolu izleyelim."

"Benim fikrim koyu dolanıp Piriac'a yürümek. En fazla üç fersah eder ve hızlı yürürsek iki saatten daha az bir sürede orada oluruz."

"O zaman yola çıkalım," dedi kont.

Vendée'lilerin ilk öncüleri şehrin öbür ucundaki surlardan kapıları zorlayarak, hendeklerden tırmanarak içeri girip tam bir istilaya başladıkları sırada iki kaçak şehri terk etti. Pencerelerde hemen ışıklar belirdi, huzurlu Guérande'a alışılmamış bir düzensizlik ve gürültü hâkim oldu. Patlamalar şehrin eskimiş duvarlarını sarsıyordu ve kısa bir süre sonra da kilisenin alarm çanlarının sesleri gökyüzüne yayılıyordu.

Kont kalbinde şiddetli bir sıkışma hissetti, eli tüfeğini sıkıca sardı. Sanki geri dönüp zavallı yoldaşlarına yardıma koşacak gibi bir havası vardı.

"Ya kontes?" dedi Kernan ciddi bir sesle. "Ve yeğenim Marie?"

Kont şehrin yokuşundan aşağı hızlı adımlarla inerken "Haydi gel," diye yanıtladı.

Kısa bir süre sonra efendi ve hizmetkârı açık araziye çıkmışlardı. Anayoldan kaçınmak için kıyıya gittiler ve ay ışığında parıldayan tuz yığınlarının bulunduğu tuzlu bataklığı dolandılar. Deniz-

den gelen rüzgârın etkisiyle eğilen cılız ağaçların arasından kötü fısıltılar geliyor, yükselen denizin sağır edici hüznü duyuluyordu.

Birçok kez acı çığlıklar onlara kadar ulaştı, yolunu kaybetmiş birkaç mermi tok bir sesle sahildeki kayalara çarptı. Yangın alevlerinin soluk yansımaları ufku aydınlatıyordu ve taze etin kokusunu alan aç kurt sürüleri karanlıkta uğursuzca uluyordu.

Kont ve Kernan hiç konuşmadan yürüyorlardı ama kafalarından geçen düşünceler aynıydı ve birbirleriyle konuşmalarına bile gerek kalmadan iletişim kurdukları belliydi.

Arada sırada geriye bakmak ve kırsal alanı incelemek için duruyorlar, takip edilmediklerini anladıklarında hızlı adımlarla yürümeyi sürdürüyorlardı.

Saat on olmadan Piriac kasabasına vardılar, yollarda dolaşma riskini göze almayıp doğrudan Castelli burnuna gittiler.

Burada bakışlarını açık deniz üzerinde gezdirdiler. Sağda, Dumet adasının kayalıkları bulunuyordu; solda, Four fenerinin yanıp yanıp sönen ışıkları ufkun her noktasını aydınlatıyordu. Açıkta ise Belle-Île'in belli belirsiz ve karanlık kütlesi seziliyordu.

Hiçbir balıkçı kayığı bulamayan kont ve yoldaşı Piriac'a geri döndüler. Burada kumun üzerine demirlemiş birçok kayık, yükselen denizin dalgalarıyla sallanıyordu.

Kernan kayıklardan birini gözüne kestirdi; onun sahibi olan balıkçı yelkeni toplamış, gitmeye hazırlanıyordu.

"Hey dostum," diye bağırdı.

Kendisine seslenildiğini duyan balıkçı, tekneden kuma atlayıp endişeli bir yüzle onlara yaklaştı.

"Buraya gel," dedi kont.

Balıkçı ileriye birkaç adım attıktan sonra "Bizim buralı değilsiniz, benden ne istiyorsunuz?" dedi.

"Bu gece bizimle denize açılabilir misin?" diye sordu Kernan.

"Nereye gideceğiz?" dedi balıkçı.

"Gideceğimiz yeri kayığa bindiğimizde söyleriz," diye yanıtladı kont.

"Deniz çok dalgalı ve güneydoğudan esen rüzgâr hiç iyi değil."

"Ya sana iyi bir fiyat ödersek?" diye yanıtladı Kernan.

"Hayatıma asla iyi bir fiyat ödeyemezsin," dedi balıkçı, bu sırada da muhataplarının yüzünü dikkatlice inceliyordu.

Bir süre sonra onlara şunu dedi:

"Siz Savenay tarafından geliyorsunuz, duyduğuma göre orada iyi bir gürültü kopmuş."

"Seni ilgilendirmez," dedi Kernan. "Bizi kayığına bindirecek misin?"

"Hayır, yapamam."

"Bu kasabada senden daha cesur birkaç denizci bulabilir miyiz?" diye sordu kont.

"Sanmam," diye yanıtladı balıkçı. "Ama," dedi gözünü kırparak, "sizi kayığıma bindirmem için söylemeniz gereken sözlerin yarısını söylüyorsunuz! Ne kadar ödeyeceksiniz?"

"Bin lira," diye yanıtladı kont.

"İşe yaramayan kâğıt paralarla mı?"

"Altınla," diye yanıtladı Kernan.

"Altın, gerçek altın mı? Bir görelim bakalım."

Kont kemerini çözdü ve elli Louis altını çıkardı.

"Senin kayığın ancak bu paranın dörtte biri eder."

"Evet," diye yanıtladı balıkçı, gözleri iştahla parlıyordu. "Ama hayatım da geri kalan dörtte üçü eder."

"Tamam anlaştık."

Balıkçı kontun altınlarını alarak "Binin," dedi.

Kayığını kumsala çekti. Kont ve Kernan dizlerine kadar suyun içine girerek kayığa atladılar ve demir, kumdan söküldü. Bu sırada Kernan seren direğini taktı ve rüzgâr kırmızı misina yelkenini gerdi.

Balıkçının tam kayığa bineceği sırada, Kernan onu çevik bir hareketle geriye itti ve bir kanca hareketi ile de kayığı on adım kadar açığa taşıdı.

"Neler oluyor?" dedi balıkçı.

"Canın sende kalsın," diye bağırdı Kernan, "bizim onunla bir işimiz yok. Kayığının parasını ödedik."

"Fakat?" dedi kont.

Kernan kumanda yerinin kıyısına gidip yelken ipini gerdi, dümeni eline aldı ve kayığı rüzgâra yönlendirerek "Bunu kullanmayı iyi bilirim," diye yanıtladı.

Şaşkınlık içindeki balıkçı ağzını açamamıştı ve nihayet sesi yerine geldiğinde şöyle bağırdı:

"Hırsız cumhuriyetçiler!"

Ama kayık şimdiden dalgaların kararmış köpüklerinin ortasında karanlıkta kaybolmaya başlamıştı.

III
YOLCULUK

Kernan biraz evvel kendisinin de söylediği gibi tekneyi kullanmakta hiç sıkıntı çekmiyordu, gençliğinde balıkçı olarak tecrübe kazanmıştı ve Bretonya kıyılarını Croisic burnundan Finistère burnuna kadar çok iyi bilirdi. Ne tanımadığı tek bir kaya ne de gitmediği tek bir koy ve körfez vardı. Gelgit saatlerini bilir, gizli kayalardan ve sığlıklardan korkmazdı.

İki kaçağın bindiği bu ince balıkçı teknesinin kıç tarafı alçak, baş tarafı kalkıktı; kötü havalarda bile denize dayanabilecek harika bir yapısı vardı, biri misina ve biri de büyükçe olan kırmızı renkli iki yelkeni bulunuyordu.

Teknenin boydan boya uzanan güvertesinde yalnızca dümencinin kullanacağı bir geçit bulunuyordu; dalgalarla rahatlıkla boğuşabilirdi ve Belle-Île yakınlarında sardalye tutmaya gidip sonrasında Loire nehrinin girişinden Nantes'a kadar giderken bunu sıkça yapmıştı.

Tekneyi kullanabilmek için Kernan ve kontun ikisine de ihtiyaç vardı. Yelkenleri taktıktan sonra kayık hızla yol almaya başlamıştı.

Güneydoğu rüzgârının yardımıyla tekne, suların üstünde hızla hareket ediyordu. Rüzgârın

çok sert olmasına rağmen Bretonyalı yelkenini bir boğum bile küçültmek istemedi, öyle ki yelkenler zaman zaman yaka iplerini ıslatacak kadar eğiliyordu ama Kernan bazen cüretkâr bir dümen hareketi ile bazen de yelkenin ipini biraz salarak tekneyi doğrultup tekrar rüzgâra yönlendiriyordu.

Sabah saat beşte Belle-Île ve birkaç ay sonra Fransızların kanlarıyla sulanıp bu yüzden de İngiltere için bir utanç kaynağı olacak Quiberon yarımadasının arasından geçtiler.

Teknede yiyecek olarak birkaç tütsülenmiş balık bulunuyordu, on beş saattir aç olan kaçaklar sonunda biraz yemek yiyebildiler.

Bu yolculuğun başarında Chanteleine Kontu çok sessizdi, içini yoğun duygular kaplamıştı. Zihninde geçmişin görüntüleriyle, gelecekte olacağını tahmin ettiği görüntüler birbirine karışıyordu. Karısı ve kızının yardımına koştuğu andan itibaren onların karşılaştığı tehdidin gittikçe büyüdüğü hissine kapılmıştı. Muhtemel bir felaketin ihtimallerini tartıyor, şatodan aldığı son haberleri hatırlamaya çalışıyordu.

Nihayet sessizliğini bozdu ve Kernan'a "Şu Karval denen adamı herkes iyi tanır ve eğer şatoya giderse orada kötü karşılanacağı kesindir," dedi.

"Şüphesiz," diye yanıtladı Bretonyalı, "geldiği zaman onun icabına bakarlar. Ama bu serseri gelirse yalnız gelmez, zaten onun bir şikâyetiyle kontesi ve yeğenimi hemen tutuklarlar. İki zavallı zararsız kadını! Ne devirlerden geçiyoruz!"

"Evet korkunç! Kernan, Tanrı'nın gazabı hepimizin üzerinde ama onun iradesine boyun eğ-

memiz gerekiyor. Ailesi olmayanlara ne mutlu, sadece kendileri için endişe ediyorlar! Kernan, biz kutsal davamız için mücadele ediyoruz, savunuyoruz, savaşıyoruz. Ama annelerimizin, kız kardeşlerimizin, kızlarımızın, karılarımızın ellerinden sadece ağlayıp dua etmek geliyor."

"Bereket biz varız," diye yanıtladı Kernan. "Kadınlarımıza ulaşmadan önce cesetlerimizi çiğnemeleri gerekir. Ne olursa olsun efendim, Bayan Chanteleine ve kızınızı şatoda bırakmakla iyi ettiniz, bu cesur kadınlar siz takip edip aynı Bayan de Lescure, Bayan de Donnissant ve diğerleri gibi savaşmak istiyorlardı! Ne tür acılar ve sefaletler pahasına."

"Buna rağmen onları yanıma almadığıma pişmanım. En azından güvende olduklarını bilirdim, Karval'in tehditlerinden sonra korkmaya başladım."

"Yarın sabah eğer rüzgâr izin verirse Finistère kıyılarına ulaşınız ve ne olursa olsun şatodan fazla uzakta olmayız."

Kont hüzünlü bir gülümsemeyle "Zavallı kadınlar, bizi görmek onlar için büyük bir sürpriz olacak," dedi.

"Ve de çok mutlu olacaklar," diye ekledi Kernan. "Yeğenim Marie nasıl da babasının boynuna sarılacak ve kendini amcasının kollarına atacaktır? Ama vakit kaybetmeden onları emin bir yere götürmek gerekecek."

"Evet haklısın; maviler şatoyu ziyaret etmek için fazla vakit kaybetmezler, Quimper belediyesini çok yakında bu konuda uyarırlar."

"Efendim o halde şatoya vardığımız zaman ne yapmamız gerektiğini biliyorsunuz?"

Kont içini çekerek "Evet," dedi.

"Fazla seçim şansı yok, yapılacak tek bir şey var," dedi Bretonyalı.

"Hangisi?" diye sordu kont.

"Efendim bütün paranızı ve benimkini de toplayıp neye mal olursa olsun bir tekne edinip İngiltere'ye kaçmak."

"Sığınmacı olarak mı?" dedi kont hüzünlü bir sesle.

"Buna mecburuz!" diye yanıtladı Kernan. "Bu ülke artık ne sizin ne de yakınlarınız için güvenli."

"Haklısın Kernan, devrim hükümeti Bretonya ve Vendée'de korkunç baskılar uygulayacaktır, onları yendikten sonra katletmeye başlayacaktır."

"Sizin de dediğiniz gibi en cani ajanlarını Nantes'a gönderdi bile. Bunlar gibi başkalarını da Quimper'e, Brest'e gönderecektir ve çok yakında Finistère nehirleri de aynı Loire nehri gibi cesetlerle dolacaktır."

"Evet," diye yanıtladı kont. "Her şeyden önce karımı ve kızımı kurtarmam lazım, zavallılar! Biz İngiltere'ye sığınırsak sen de bizimle gelirsin Kernan."

"Ben size daha sonra katılırım efendim."

"Bizimle gelmeyecek misin?"

"Hayır, Bretonya'yı terk etmeden önce birine söyleyecek bazı sözlerim var."

"Karval'e mi?"

"Ta kendisine."

"Boş ver Kernan, ilahi adalet elbet onun cezasını verecektir."

"Hayır, efendim. Benim niyetim ona önce insanların adaletini tattırmaktır."

Kont, hizmetkârının ne kadar inatçı olduğunu ve onu intikam düşüncelerinden vazgeçirmenin zorluğunu biliyordu. Bu yüzden sustu, düşünceleri bir koca ve baba olarak karısı ve çocuğuna yöneldi.

Bu haldeyken sanki bakışlarıyla sahili yutuyordu. Bir fırtına tehlikesini hesap etmeden saatleri ve dakikaları sayıyordu. Her iki tarafın da acımasızca davrandığı bu iç savaşın tüm korkunçluğu aklına geliyordu. Karısının ve kızının bu kadar tehlikede olabileceğini asla düşünmemişti. Onların saldırıya uğradığını, hapsedildiğini veya belki de kaçarak sahildeki kayalıklarda bir yardımın gelmesini umutsuzca beklediklerini hayal ediyordu ve zaman zaman sanki bu çağrıyı duyabilmek için etrafı dinliyordu.

"Bir şeyler duyuyor musun?" diye Kernan'a soruyordu.

"Hayır," diye yanıtladı Bretonyalı. "Bu, fırtınaya kapılmış bir martının çığlığı."

Kernan, akşam saat onda Lorient gemi sığınağının girişini ve Port-Louis kalesini fark etti, kalenin ışıkları karanlıkta parıldıyordu. Kıyı ile Croix adası arasındaki geçide dalarak açık denize yol aldı.

Rüzgâr onlar için hâlâ avantajlı esiyordu ama hava soğumaya başlamıştı, kontun sabırsızlığına ve Kernan'ın da acelesine rağmen yelkenleri top-

lamak zorunda kaldılar. Tekne hızla ilerleyip baş tarafından köpüklü dalgalar kaldırırken kont da Kernan'a yardım ediyordu.

Bu tehlikeli yolculuk on beş saattir sürüyordu.

Gece korkunçtu, fırtına iyice azmıştı, granit kayalıklarda patlayan dalgaların görüntüsü en gözü pek insanları bile korkuturdu, Bretonya'nın sarp sahillerini bu kadar tehlikeli kılan kayalıklardan kaçınmak için tekne açık denize çıkmıştı.

İki kaçak bir an için bile olsa uyku yüzü görmemişlerdi; yanlış bir dümen hareketi, anlık bir unutkanlık, teknelerinin alabora olmasına yol açardı. Kahramanca mücadele ediyorlardı ve korumak istedikleri, sevdikleri kişilerin anılarından güç alıyorlardı.

Sabah saat dört sularında kasırganın şiddeti biraz azaldı ve Kernan, kısa bir aydınlanma anında doğuda Trevignon'un konumunu tespit etti.

Konuşacak durumda değildi ama parmağıyla konta deniz fenerinin yanıp sönen ışığını gösterdi. Kont buz kesilmiş ellerini birbirine kavuşturdu, sanki bir dua mırıldanıyordu.

Tekne, Concarneau kasabası ile Fouesnant kasabası arasındaki Foret körfezine ilerlemeye başladı.

Deniz nispeten daha sakindi ve açık denizin rüzgârlarından korundukları için dalgalar daha az köpürüyordu.

Bir saat sonra tekne Coz burnunun kayalıklarına çok şiddetli bir şekilde çarptı. Teknenin direklerinde yelken olmamasına rağmen bu kor-

kunç çarpışma engellenememişti. Kont ve Kernan alelacele suya atlayıp sahile ulaştıklarında delinmiş olan tekne gözlerinin önünde sulara gömüldü.

Kernan, konta "İzi bile kalmadı," dedi.

Yolculuk.

O da "Yapacak bir şey yok," dedi.

"Şimdi şatoya gidiyoruz," dedi Bretonyalı.

Deniz yolculukları yirmi altı saat sürmüştü.

IV
CHANTELEINE ŞATOSU

Chanteleine şatosu Fouesnant kasabasına üç fersah, Bretonya kıyılarına bir fersah kadar uzakta, Pont-l'Abbeé ile Plougastel arasında bulunuyordu.

Chanteleine mal varlığı çok uzun zamandan beri Bretonya'nın en eski ailelerinden biri olan kontun ailesine aitti. Şato XIII. Louis zamanında yapılmıştı ama granit duvarlar kır hayatının sertliğini binaya yansıtmıştı; onun büyüklüğü ve ağırlığı hissediliyordu, sahildeki kayalar kadar yıkılmazdı. Buna rağmen kale havası verecek ne kuleler ne mazgallar ne gizli kapı ne de duvarların kenarına kartal yuvası gibi asılmış nöbetçi kulübeleri vardı. Huzurlu Bretonya topraklarında beyler kendilerini kimseye karşı, hatta kendi sancak beylerine dahi savunmak durumunda kalmamışlardı.

Uzun yıllardan beri kontun ailesinin ülkedeki feodal egemenliği herhangi bir itirazla karşılaşmamıştı. Chanteleine'ler esnek bir mizaca sahip olmadıkları için pek yaltakçılık yapmamışlar, üç yüz yıl içerisinde hoş görünmek için kralın yanına iki kez bile gitmemişlerdi. Fransa'nın geri kalanından ayrı ve her şeyden önce kendilerini Bretonyalı olarak hissediyorlardı. Onlar için XII. Louis ile Anne de Bretagne evliliği hiç olmamış gi-

biydi ve bunu yüksek sesle "dengi dengine olmayan evlilik" ve hatta ihanet olarak adlandırdıkları için bu kibirli düşese hep kızgındılar.

Ama eğer oralarda hüküm sürselerdi Chanteleine'ler Fransa krallarına model olarak gösterilebilirlerdi ve onlara yönetim hakkında ders verebilirlerdi. Zaten sonuç hiçbir söze yer bırakmadan kendini kanıtlıyordu çünkü onlar köylüleri tarafından daima sevilmişlerdi.

Bu soylu ve değerli ailenin mizacı barışçı olduğu için onların arasından ünlü askerler pek çıkmamıştır. Chanteleine'ler doğuştan asker değillerdi; savaş teçhizatları giymenin bir soylunun ilk görevi olarak değerlendirildiği o devirlerde dahi, kendi topraklarında huzur içinde kalıp kendilerini ve çevresindekileri mutlu ediyorlardı. Atalarının dini savunmak için kutsal topraklara gitmesine yol açan Philippe Auguste dönemindeki Haçlı Seferlerinden bu yana Chanteleine'lerden hiçbiri ne zırh giydi ne de kılıç kayışı kuşandı. Bu yüzden onların niçin kralın sarayında tanınmadığını anlayabiliriz. Zira onlar kraldan ne bir lütuf istediler ne de yaranmaya çalıştılar.

Aile varlıkları akıllıca idare edildiği için çok önemli boyutlara ulaşmıştı.

Chanteleine mülkü otlaklarıyla, tuzlu bataklıklarıyla ve işlenen topraklarla ülkenin en önemlilerinden biri olarak kabul ediliyordu; bununla birlikte altı fersah çapındaki bir alanın dışında tanınmıyordu ve bu sayede çevresindeki Le Fouesnant, Concarneau, Pont-l'Abbé gibi kazalar Brest ve Finistère'den gelen cumhuriyet-

çilerin kanlı ziyaretlerinin hedefi olmalarına rağmen Chanteleine şatosu kontun oradan ilk ayrılışından bu yana mucizevi bir şekilde dikkatlerden kaçmıştı.

Doğası gereği pek savaşçı olmayan kont, bu Vendée seferi sırasında büyük askeri özellikler ortaya sermişti. İnanç ve cesaretle her yerde asker olunur. Kont, barışçı karakterinden beklenmedik bir şekilde kahramanca davranıyordu. Gerçekten de kendisinin doğal eğilimleri onu din adamlığı alanında bir kariyer yapmaya yönlendirmiş ve Rennes'deki büyük seminerde iki yılını geçirmişti, hatta teoloji eğitimiyle meşguldü ancak kuzeni Bayan de La Contrie ile olan evliliği onun yolunu tam aksi istikamete çevirmişti.

Ama kont, hayatı boyunca kendisine onun kadar layık bir eş bulamazdı. Bu çok güzel genç kız cesur ve fedakâr bir kadına dönüşmüştü. Kont ve kontesin evliliklerinin ilk yılları bu yıllanmış aile mülkünde, hizmetkârlarının arasında, Chanteleine'lerin hizmetinde yaşlanmış bu dostlarla beraber küçük kızları Marie'nin eğitimiyle ilgilenmekle geçmiş ve bu anlar bir insanın bu dünyada yaşayabileceği en mutlu anlar olmuştu.

Mutlulukları, efendilerine büyük saygı gösteren bu insanların yaşadığı tüm bölgeye yansıyordu. Buranın insanları kendilerini Fransa kralından ziyade kontun tebaası sayıyorlardı, bu da anlaşılır bir şeydi. Fransa kralıyla olan ilişkileri çok tatsızken, Chanteleine ailesi her fırsatta onlara yardım ediyordu. Ülkede bir zavallıya, bir dilenciye rastlanmıyordu; çok uzun zamanlardan

beri Bretonya'nın bu ücra köşesinde hiçbir suç işlenmemişti. İşte bu yüzden iki yıldan beri kontun hizmetinde bulunan Karval'in, kendisi de bir Breton olduğu halde işlediği suçun ve kontun onu kovmak zorunda kalmasının yarattığı etki anlaşılabilirdi. Kont bu şekilde davranarak aslında onu, ülkede hiçbir hırsızlık yaşamayan köylülerin adaletinden korumuş oluyordu.

Bu Karval denen adam bir Bretonyalıydı ama seyahat ettiği için başka ülkelerle ve bu yüzden kötü örneklerle karşılaşmış bir Bretonyalıydı. Buradaki köylülerin bir düş âlemi ve hatta biraz daha batıl inançların etkisiyle cehennemin arka odası olarak gördükleri Paris'i ziyaret ettiği söyleniyordu. Belki de haklılardır çünkü oraya ayak basan tek kişi, kötü bir suçlu olarak geri dönmüştü.

Büyük bir skandal yaratan bu olay iki yıl önce olmuştu ve Karval ülkeyi terk ederken intikam alacağına dair tehditler savurmuştu. Herkes bu tehditlere omuz silkmişti.

Ama adi bir hırsızın tehditlerini kimse umursamazken, bu hırsız devrim hükümetinin aşağılık ve korkunç bir ajanına dönüştüğünde ciddiye alınması gerekiyordu. Böylece kont şatoya doğru adımlarını hızlandırırken Karval'in sözlerinin ima ettiği uğursuz olaylardan endişelenmeye başlamıştı. Bununla birlikte karısının iyi kalpliliği onu kurtarabilecek bir avantaj olabilirdi, gerçekten de 1773'ten 1793'e kadarki yirmi yıllık hayatı boyunca Kontes Chanteleine kendisini tamamen çevresindeki insanların mutluluğuna adamıştı. Çevresine iyilik yaparken kocasını mutlu ettiğini

biliyordu. O sürekli olarak hastaların başucunda yaşlılara yardım ederken, çocukları eğitirken, okul açarken görülüyordu ve daha sonra Marie de on beş yaşına geldiğinde annesinin bu hayır çalışmalarına ortak olmuştu.

Aynı hayırseverlik duygularını paylaşan anne ve kızı, şatonun rahibi Fermont'un eşliğinde Forêt körfezinden Raz burnuna kadar sahildeki tüm köyleri dolaşıyorlardı. Fırtınalar yüzünden sıklıkla zor duruma düşen bu balıkçı ailelerini teselli edip onlara maddi yardımlarda bulunuyorlardı.

Köylüler ona "Hanımefendimiz," diyordu.

Kadınlar ona "İyi yürekli hanımımız," diyordu.

Çocuklar ona "İyi annemiz," diyordu.

Bu yüzden insanların Kernan'a ne kadar çok imrendiğini anlamak kolaydı çünkü Marie ona "Amcam," diyor, o da Marie'ye "Yeğenim," diyordu ve aynı zamanda kontun süt kardeşiydi.

Saint-Florent ayaklanmasından sonra kont şatoyu terk ettiğinde bu onun aile ocağından ilk uzaklaşması, kont ve kontesin de ilk kez birbirlerinden ayrı kalmalarıydı. Çok hüzünlü olmuştu ama Humbert de Chanteleine bir görev duygusuyla gitmişti ve cesur kadının bunu onaylamaktan başka yapacak bir şeyi yoktu.

Savaşın ilk aylarında karı koca sadık haberciler sayesinde birbirleriyle sıkça haberleşebiliyorlardı ama kontun gelip ailesiyle kucaklaşabilmesi için Katolik ordusundan bir gün bile ayrılması mümkün değildi. Önemli olaylar onu hep görev başında kalmaya zorluyordu, on aydan beri sevgili ailesini görmemişti; hatta son üç aydan beri

yani Grandville, Mans ve Chollet felaketlerinden beri şatodan hiçbir haber almamıştı.

Sadık yoldaşı Kernan'la birlikte atalarının mekânına gelirkenki endişeleri anlaşılabilirdi. Fouesnant kıyılarına ayak bastığındaki ruh halini tahmin etmek mümkündü. Karısına sarılmasına ve kızını öpmesine iki saatlik bir mesafedeydi.

"Haydi Kernan, yürüyelim," dedi.

"Yürüyelim," diye yanıtladı Bretonyalı. "Ve çabuk olalım, bu bizim ısınmamızı sağlar."

On beş dakika sonra efendi ve hizmetkârı hâlâ derin bir uykuda olan Fouesnant kasabasını geçtiler ve mavilerin son ziyaretlerinde harap ettikleri mezarlığın yanından yürüdüler.

Fouesnant halkı, belediyenin atadığı yeminli rahipleri reddederek bu konuda devrime ilk karşı çıkanlar olmuştu. 19 Temmuz 1792'de sulh yargıcı Alain Nedelec önderliğindeki üç yüz kişi kasabanın içinde Quimper ulusal muhafızlarıyla çatışmıştı. Ağır bir yenilgiye uğradılar, galipler atlarını mezarlıkta otlatıp kilisenin içinde kamp kurmuşlardı. Ertesi gün üç araba dolusu mağlup, Quimper'e götürüldü ve Bretonya'nın ilk şehidi olan Alain Nedelec, Bretonyalı yöneticilerinin "kafa kesme makinesi" diye adlandırdıkları yeni ölüm aletinin siftahını yaptı ve bu aletin üzerinde savcının kendi eliyle yazdığı detaylı bir kullanma kılavuzu vardı. Bu yenilgiden sonra kasaba belini doğrultamamıştı.

"Mavilerin buradan geçtiği belli oluyor, her taraf harabeler ve kutsal yerlere yapılmış hakaretlerle dolu," dedi Kernan.

Kont buna yanıt vermedi, denizde son bulan bu uzun ova boyunca yürümeye devam etti. Saat sabahın altısıydı, yağmurdan sonra hava çok soğuktu, toprak sertti. Boş topraklar ve tarıma izin vermeyen uçsuz bucaksız katırtırnağı tarlaları hâlâ karanlığın içindeydi. Su birikintileri donmuştu ve beyazlara bürünmüş çalılıklar taş kesmişe benziyordu.

Kaçaklar denizden uzaklaştıkça batıdan esen sert rüzgârların etkisiyle gövdesi eğilen cılız ağaçların görüntüleri ufukta belirmeye başlamıştı.

Kısa bir süre sonra ova, yerini sulama kanalları ve hendeklerle desteklenmiş, bodur meşe ağaçlarıyla birbirinden ayrılmış, karabuğday tarlalarına bıraktı. Tarlaların arasından geçerek kuru dikenlerle kaplanmış büyük bir taşın üzerinde dengede duran ve açılıp kapanan çitleri aşmaları gerekiyordu. Kernan, kontun geçmesi için onları açıyordu ve çitin geri kapanmasıyla ağaçlardaki kırağılar yere düşüyordu.

Kont ve yoldaşı tarla çitleriyle saban izleri arasındaki çiğnenmiş dar patikalara daldılar, acele ediyorlar ve zaman zaman da koşuyorlardı.

Sabah saat yedide gün ağarmaya başlamıştı, şato artık yarım fersah uzaktaydı. Memleket boş ve sakin görünüyordu, hatta bu sakinlik kuşku uyandırıcıydı. Kont kırların bu tuhaf sessizliğini fark etmişti.

Endişeli bir sesle "Ortalıkta ne bir köylü ne de otlağa giden bir at var," dedi.

Memleketin görünümünden aynı şekilde etkilenen Kernan, kontu endişelendirmemek için

"Saat daha çok erken, aralık ayında buralarda geç kalkılır," diye cevap verdi.

Bu sırada yüksek çamlardan oluşan büyük bir ormana girdiler; her zaman yeşil olan bu geniş çamlık, kontun mülküydü ve denizden bile görünüyordu.

Kabukları soyulmamış ve grileşmiş kuru kozalak yığınları, yerlerde kabukları pütürlü kuru dalların arasına serilmişti. Bu, uzun zamandan beri bir insanın buraya adım atmadığına işaret ediyordu; halbuki çevre köydeki çocuklar her yıl buraya gelip bu kozalakları büyük bir neşeyle toplarlardı ve kont da ev hanımlarının odun ihtiyacını büyük bir cömertlikle karşılardı.

Ama bu yıl zavallılar alışık oldukları hasadı yapmamışlardı ve yerlerdeki kozalak ve kuru dal yığınlarına dokunulmamıştı.

Kont, Bretonyalı'ya "Görüyorsun ne kadınlar ne de çocuklar buraya gelmişler," dedi. Kernan cevap vermeden başını salladı, havada endişe verici bir şeyler seziyordu. Kalbi yerinden çıkacakmış gibi çarpıyordu. Adımlarını daha da sıklaştırdı.

İki yol arkadaşı ilerledikçe önlerinden çok sayıda ada tavşanı, tavşan ve keklik kaçıyordu. Demek ki bu yıl avcılar buralara uğramamışlardı, halbuki kontun topraklarında isteyen herkes avlanabilirdi.

Buradaki terk edilmişlik ve boş vermişlik emarelerini görmemek mümkün değildi. Bu kış sabahının keskin soğuğuna rağmen kontun yüzü sararmıştı.

"Nihayet şato göründü," diye bağırdı Bretonyalı, bir eliyle uzaktaki bir kütlenin üzerinde yükselen iki küçük kulenin tepelerini işaret ediyordu.

Chantelaine şatosu.

Bu sırada kont ve Kernan bir ortakçı çiftliğinin yakınındaydı; bu çiftlik kontun kiracılarından biri tarafından işletiliyordu, ormana dönüldüğünde Bordière çiftliği görünecekti. Kiracı Louis Hégonec çalışkan, erkenci ve iş yaparken de epey gürültü çıkaran bir adamdı; ancak ne onun sığırlarını veya atlarını koşumlarken söylediği şarkılar duyuluyordu ne de yaşlı karısına bağırmaları.

Hayır, hiçbir şey! Her tarafta bir ölüm sessizliği hüküm sürüyordu; korkunç bir önseziyle sarsılan kont, sadık dostunun koluna yaslanma gereği duydu.

Ormana döndüklerinde bakışları alelacele ortakçı çiftliğine yöneldi.

Gözlerinin önünde beliren görüntü korkunçtu. Kararmış kalaslarla beraber yıkılmış birkaç duvar parçası, kömürleşmiş bir çatı omurgasının ucu, çatıya uzanan duvarın üzerine oturmuş bir şömine kalıntısı, yıkık duvarların üzerinde yılan gibi kıvrılan is izleri, çatlakların aralıklardan tehditkâr bir yumruk gibi çıkan taş parçaları ve henüz sönmüş bir yangının tüm belirtileri aynı anda karşılarına çıktı. Ağaçlar sert bir mücadelenin izlerini taşıyordu. Kapıların üzerindeki balta darbelerinin izleri; kurşunların yaşlı meşelerin gövdelerinde bıraktığı sıyrıklar; kırılmış, eğilmiş çiftçi aletleri; ters dönmüş arabalar; jantsız tekerlekler mücadelenin şiddetini gözler önüne seriyor, terk edilmiş sığır ve at cesetlerinden kesif bir koku yükseliyordu.

Kont kendisini ayakta duramayacak kadar güçsüz hissetti.

Kernan boğuk bir sesle "Maviler, hep bu maviler," diye tekrarlıyordu.

Kont korkunç bir çığlık atarak "Şatoya!" diye bağırdı.

Ve biraz evvel ayakta bile duramayan bu adama Kernan zorlukla yetişiyordu.

Bu koşu esnasında bozulmuş yollarda tek bir insana bile rastlamadılar. Memleket ıssız değildi ama ıssızlaştırılmıştı.

Kont, köyden geçti. Evlerin çoğu yanmıştı, birkaç tanesi ayaktaydı ama boştu. Bu memleketin böylesine insansızlaştırılması için üzerinden bir intikam rüzgârının geçmesi gerekiyordu.

Bretonyalı dişlerinin arasından "Karval! Karval!" diye mırıldanıyordu.

Sonunda kont ve Kernan şatonun kapısının önüne geldiler. Yangın buraya ulaşmamıştı ama şato karanlık ve sessizdi. Hiçbir şömineden duman yayılmıyordu.

Kont ve Kernan kapıya koştular ve dehşet içinde durdular.

"Bak! Bak görüyor musun?" dedi kont.

Kapının yan duvarlarından birine büyük bir afiş yapıştırılmıştı. Başlığında kanunun gözü, üzerinde Frigya başlığı bulunan mızrağın uçlarında dal demeti vardı; bir yanında mülkün tarifi, öbür yanında fiyatı yazıyordu.

Cumhuriyet tarafından el konulan Chanteleine şatosu satılığa çıkartılmıştı.

"Alçaklar!" diye bağırdı Kernan.

Kapıyı sarsmaya çalıştı ama olağanüstü gücüne rağmen bunu başaramadı. Kapı inatla direniyordu, Chanteleine Kontu'nun atalarının konağında bir an bile dinlenmesi mümkün olamayacaktı! Kendi kapısı ona kapalıydı. Korkunç bir umutsuzluğa kapılmıştı.

"Karım! Kızım!" diye tarif edilmez bir sesle bağırdı. "Karım nerede? Çocuğum nerede? Onları öldürdüler! Onları öldürdüler!"

Gözlerinden akan iri gözyaşlarıyla yanakları ıslanan Kernan, efendisini boş yere teselli etmeye çalıştı.

Nihayet "Bu kapının önünde inat edip beklemenin bir yararı yok," dedi.

"Neredeler? Neredeler?" diye bağırıyordu kont.

Bu sırada hendeğin içinde çömelmiş olarak bekleyen yaşlı bir kadın birdenbire ayağa kalktı. Görüntüsü içler acısıydı, akılsız kafasını sersem gibi sallıyordu.

Kont ona koştu.

"Karım nerede?" diye sordu.

Uzun bir çabalamadan sonra yaşlı kadın yanıt verdi:

"Şatoya yapılan saldırı sırasında öldü."

Kont büyük bir acı içinde kükreyerek "Öldü mü?" dedi.

Kernan yaşlı kadını sertçe sarsarak "Ya yeğenim?" diye sordu.

O da sonunda "Quimper'de hapishanede," diyebildi.

Kernan korkunç bir sesle "Bunu kim yaptı?" diye sordu.

"Karval," diye yanıtladı yaşlı kadın.

Kont "Quimper mi? Gel Kernan, gidiyoruz," diye bağırdı.

Chanteleine kasabasında hayatta kalmış her şeyi tek başına temsil eden ve neredeyse son nefesini vermek üzere olan bu zavallıyı terk ettiler.

V
QUIMPER 1793

Quimper şehrinin cumhuriyetçilerin baltası tarafından kesilişini gördüğü ilk kafa, Alain Nedelec'indi ve Breton ruhban sınıfının bu şehirdeki ilk şehidi Piskopos Conan de Saint-Luc olmuştu. O günden bu yana Quimper cumhuriyetçilerin ve belediyenin keyfi yönetimine terk edilmişti.

Şehirli Bretonyalılar ateşli cumhuriyetçiler olarak bilinirlerdi, ulusal harekete cesaretle katılmışlardı; yapıları gereği enerjik olan bu insanlar ne iyilikte ne de kötülükte sınır tanırlardı. Hatta ağustosun onunda Tuileries'yi işgal edip XVI. Louis'yi görevinden indiren ilk kahramanlar Brest, Morlaix ve Quimper'lilerdi. 11 Temmuz 1792 tarihinde millet meclisinde Fransa'ya karşı bir koalisyon oluşturan Prusya, Piemont ve Avusturya'nın varlığına rağmen, seslerini yükseltip "ülke tehlikede" diye ilan etmişlerdi.

Hizmetleri öylesine takdir ediliyordu ki Paris Breton kulübü gelecekteki jakoben kulübünün çekirdeğini oluşturdu, daha sonra kenar mahalle Saint-Marceau kolu onları onurlandırmak için Finistère kolu unvanını aldı.

Aşağı Bretonya'nın derinliklerinde kaybolan Quimper şehri, kendisinden beklenmedik bir şekilde

en hareketli şehirlerden biri olmuştu. "Anayasanın dostları" derneğini kurmuşlardı ve Cordeliers tarikatının eski kilisesinde toplanıyorlardı. Dernekler çoğalıyordu. Daha sonra bu derneklerden bir tanesi, süt bebeklerinin annelerinin memelerini bırakıp *yaşasın dağ*[*] çığlıklarını dinlemeye gelmeleri ve çocukların kekeleyerek de olsa insan hakları beyannamesini okumaları gerektiği kararını aldı.

Bununla beraber Quimper ve Kergariou başta olmak üzere idareciler, işlerin çığırından çıktığını ve devrimin yanlış yola gittiğini görünce hareketi tekrar yoluna sokmaya uğraştılar. Marat'nın *L'Ami du peuple* isimli gazetesini ve benzerlerini yasakladılar, bunun üzerine Paris komünü onları hizaya getirmek için bir vali gönderdi ama oraya ulaştığında Quimper'liler onu Taureau kalesine hapsettiler ve Parisli jirondinlerin[**] meclisteki dağlılara gösterdikleri tepkiden daha enerjik bir şekilde dağlıları protesto ettiler; hatta Nantes'la birlikte protestolarını desteklemek için eli silahlı iki yüz gönüllüyü Paris'e gönderdiler, bu da Bretonya idarecilerine karşı büyük çaplı bir suç kararnamesi yayımlanmasına yol açtı. Ama XVI. Louis'nin ölümünden, jirondinlerin idamından sonra terör yönetimi iş başına geldiğinde Fransa sanki sarhoş olmuştu; Bretonya'nın gerici cumhuriyetçilerinin işleri başından aşkındı.

Bununla birlikte şehirlerde oturanlar devrim hareketine katılsalar da kırsal kesimde yaşayanlar

---

[*] Fransız Devrimi sırasında ulusal mecliste bulunan *Montagnards* (dağlılar) adıyla anılan bir hizip –çn.

[**] Devrim sırasında kralcılara daha yakın bir hizip –çn.

kendilerini ilk önce yeminli rahiplere karşı olan direnişleriyle gösterdiler, onları aşağılayarak kovdular, sonra askere alma kanunu çıktığında Finistère, Morbihan, aşağı Loire ve Côtes du Nort köylülerini tutabilmek çok güçleşmişti. General Canclaux belediye milislerinden oluşan ordusuyla onları zar zor hizaya getirebildi. Hatta 19 Martta Saint-Pol-de-Léon bir siper savaşı vermek zorunda kaldı.

Bundan sonra devrim hükümeti şehirlere ve kırsal kesime karşı çok şiddetli tedbirler almaya karar verdi. Bretonya ve özellikle de Quimper'de baldırı çıplakları* organize etmek için Guermeur ve Julien adında iki delege gönderdi.

Bu valiler yanlarında Eylül 1793'de çıkartılan şüpheliler kanununu getiriyordu; Merlin ve Douai'nin bu eseri şu terimlerle kaleme alınmıştı:

Şüpheli olarak bilinenler:

1- Davranışlarıyla, ilişkileriyle, sözleri veya yazılarıyla tiranlığın taraftarı olduğunu, federalizm ve özgürlüğün düşmanı olduklarını belli edenler.

2- Varoluş biçimlerini ve medeni haklarını kanıtlayamayanlar.

3- Yurttaşlık sertifikasını reddedenler.

4- Görevinden atılmış veya geçici olarak el çektirilmiş devlet memurları.

5- Eski soyluların kocalarının, karılarının, babalarının, annelerinin, oğullarının, kızlarının, kardeşlerinin; sığınmacı unsurlarının tamamının devrime bağlılığını sürekli olarak göstermeyenleri.

---

* Devrim sırasında dağlılar hizbi içinde yer alan radikal devrimci bir grup –çn.

Bu kanunla silahlanmış olarak Kamu Güvenliği Komitesi (devrim hükümeti) delegeleri bölgenin hâkimi olmuşlardı. Bu devrimci önlemlerden kim kurtulabilirdi ki? Bu korkunç maddelerin kapsamına doğrudan veya dolaylı olarak girmeyecek kimse yoktu. Böylece bastırma hareketi şiddetle devam ediyordu ve Finistère'in tamamı korkunç bir terör altındaydı.

Guermeur ve Julien'e eşlik eden komitenin daha düşük rütbeli bir ajanı daha vardı, bu iğrenç kişilik Kernan'a intikam alacağını söyleyen Karval'den başkası değildi.

Bu alçak, Paris'e gittiğinde oradaki hiziplerin dikkatini üzerine çekmeyi başarmıştı. Teröristlerin saflarına girmişti ve Finistère bölgesini çok iyi bildiği için delegelere eşlik ediyordu.

Gerçekte kendisini kovan bu memleketten alçakça intikam almaya geliyordu. Bu şüphe kanunuyla silahlandığı için de Chanteleine ailesine ulaşması zor olmadı.

Gelişinin ertesi günü işe koyuldu.

Orta boylu bir adam olan Karval'in yüzüne aşağılık, nefret, kötülük yavaş yavaş işlemişti; yaptığı her yeni kötülük onun yüzüne sinip izlerini bırakıyordu; zekâdan yoksun değildi ama görüntüsü hemen onun bir alçak olduğu izlenimini veriyordu. Cumhuriyetin kahramanlarının çoğu gibi korku yüzünden zalimleşmişti ve yine korku yüzünden katılaşmıştı, hiçbir şey onu etkilemiyordu.

Geldiğinin ertesi günü 14 Eylülde Guermeur'ün yanına gitti:

"Yurttaş bana milislerden yüz adam gerekli," dedi.

"Ne yapacaksın?" diye sordu Guermeur.

"Memlekette bir tur atacağım."

"Nerede?"

"Plougastel ve Pont-l'Abbé arasındaki Chanteleine bölgesinde. Orada bir Vendée'li yuvası biliyorum."

"Bundan emin misin?"

"Eminim. Yarın sana anneyle babayı getiririm."

Acımasız delege gülerek "Küçüklerin kaçmasına da izin verme," diye karşılık verdi.

"Merak etme! Bu işleri bilirim, eskiden iyi karatavuk yakalardım; onlara ıslıkla *Ça ira** çalmasını öğretmek istiyorum."

Guermeur, Karval'in istediği belgeyi imzalarken "Tamam, git o zaman," dedi.

Karval çıkarken "Selam ve kardeşlik," dedi.

Ertesi gün şehirdeki azılılardan oluşan birliğiyle yola koyuldu, aynı gün Chanteleine'e ulaştı.

Köylüler çok iyi tanıdıkları Karval'i gördüklerinde umutsuzca bir kavgaya giriştiler; kazanmak zorunda olduklarını, aksi takdirde öleceklerini biliyorlardı ama hanımefendilerini korumak için giriştikleri bu kavgada yenildiler.

Chanteleine Kontesi; kızı, Rahip Fermont ve hizmetçileriyle birlikte savaşın sonunu büyük bir endişeyle bekliyordu.

Ama kısa bir süre sonra sonuç belli olmuştu. Quimper milisleri şatoyu ele geçirdiler. Başlarında Karval olmak üzere odalara daldılar; şöyle bağırıyorlardı:

---

* Fransız Devrimi döneminde ortaya çıkmış bir halk şarkısı –çn.

"Soylulara ölüm! Beyazlara ölüm! Vendée'lilere ölüm!"

Ne yapacağını bilmeyen kontes kaçmak istedi ama buna zaman bulamadı. Milisler onların sığındığı şatonun küçük kilisesine girdiler.

Kandan ve zevkten başı dönmüş olan Karval "Bu kadını ve kızını tutuklayın. Bunlar, haydudun karısı ve kızıdır," diye bağırdı ve Rahip Fermont'tu işaret ederek "Ve bu rahibi de," diye ekledi.

Annesinin kucağında kendisinden geçmiş haldeki Marie'yi kadının kollarından çekip aldılar.

Karval sert bir sesle "Kocan nerede?" diye sordu.

Kontes ona cevap vermeden gururla baktı.

"Ya Kernan! O nerede?" diye bağırdı Karval.

Aynı sessizlik. Bu iki adamı elinden kaçırmanın verdiği çok büyük bir öfkeyle kontese ölümcül bir darbe vurdu, zavallı kadın kızına son bir kez endişeyle bakarak yere düştü. Karval, boşu boşuna şatoda bu iki adamı aradı.

"O halde haydutların ordusuna katılmış olmalılar," diye bağırdı. "Zararı yok nasıl olsa onları bulurum."

Sonra adamlarına dönüp şöyle dedi:

"O zaman alın bu kızı götürün, hiç yoktan iyidir."

Baygın haldeki Marie'yi Rahip Fermont'la beraber tutuklanan köylülerin arasına koydular, ellerini bağladılar ve hepsini ağıla götürülen hayvanlar gibi alıp götürdüler.

Ertesi gün Karval, mahkûmlarını Guermeur'ün karşına çıkardı.

Guermeur gülerek "Ya bunların erkeği?" diye sordu.

Karval iğrenç bir gülümsemeyle "Uçmuş! Ama merak etme bir gün onu kıstırırım," dedi.

Marie de Chanteleine ve zavallı yoldaşları şehrin hapishanesine atıldılar, genç kız ancak hapishanedeki hücresinde kendine gelebildi.

Ama hapishaneler artık dar gelmeye başlamıştı, bu yüzden de yer açmak için Quimper'in büyük meydanına kurulan ölüm makinesi ara vermeden çalışıyordu. Hatta daha hızlı olabilmek için bir ara bu makineyi mahkeme salonuna kurmak bile söz konusu olmuştu.

Devrim adaletinin bu terör döneminde nasıl işlediği, ne tip formalitelerin yerine getirildiği ve suçlananların ne tip garantilere sahip olduğunu çok iyi biliyoruz.

Zavallı genç kızın da sırasının gelmesi yakındı.

Chanteleine Kontu'nun kızından ve karısından haber alamadığı şu son iki aydaki gelişmeler, şatosunda yaşanan korkunç dramlar bunlardı.

Kernan, savaş kargaşasında Karval'in intikam duygusunun zevkini yansıtan yüzünü gördüğünde bunları anlamıştı ve kulaklarında Karval'in şu korkunç sözleri vardı:

"Seni Chanteleine şatosunda bekliyoruz."

Bir yandan yürürken bir yandan da bu felaket karşısında yıkılan efendisine destek oluyor ve şöyle mırıldanıyordu:

"Karval, sana acımayacağım! Hiç acımayacağım!"

Kernan ve kont şatodan ayrıldıklarında saat sekize yaklaşıyordu, ne açlık ne de yorgunluk onları bir an için bile durdurabiliyordu. Tarlaların arasına daldılar ve Breton geriye dönüp yaprak-

sız ağaçların arkasındaki efendilerinin şatosunun duvarlarına son bir kez baktı.

Sadık hizmetkâr, acıdan neredeyse deliye dönen konta yol gösteriyordu, her ikisi için de akla ve cesarete sahip olma yükünü üstlenmişti, kimselere görünmemek için sapa yolları kullandılar ve bir süre sonra Concarneau-Quimper anayolu üzerindeki Kerroland köyüne ulaştılar.

Kont ve Kernan, Quimper'e artık iki buçuk fersah uzaklıktaydılar ve böyle yürümeye devam ederlerse sabah saat on olmadan oraya ulaşabilirlerdi.

Kontun "Nerede?... Kızım nerede?" diye mırıldanmaları en katı yürekleri bile merhametle doldururdu. "Öldü! Zavallı annesi gibi o da öldü!"

Zihninde canlandırdığı karanlık görüntüler öylesine korkunçtu ki onları dağıtabilmek için koşmaya başlıyordu, sanki bu görüntüler kendi zihninde oluşmuyormuş gibi.

Kernan, ondan ayrılmıyordu onun anlamsız sıçramalarını izliyordu ve hatta uzaktan birilerinin geldiğini gördüğünde onu çamlıklarda saklanmaya zorluyordu; bu gibi durumlarda karşılaştıkları her insan onlar için bir tehlike oluşturuyordu ve kontun içinde bulunduğu ruh hali de zaten kendi kendisini ele veriyordu.

Şüphesiz ki Bretonyalı da efendisi kadar acı çekiyordu ama aynı zamanda efendisinin aklından bile geçmeyen intikam projeleri üzerine kafa yoruyordu. Bir yandan acı, bir yandan da büyük bir öfke duyuyordu. Düşündükçe aklına cevabını bilemediği sorular geliyordu. Kont şehirde ne yapacaktı?

Çocuğu hapisteyse onu görebilmeyi başarabilecek miydi? Devrim adaleti, kurbanını asla bırakmazdı ve en ufak bir girişimde bulunduğu anda kontun kendisi de tutuklanacaktı.

Böylelikle bu iki adam herhangi bir planları, önceden tasarlanmış bir düşünceleri olmadan ama karşı konulamaz bir güçle sanki bir maceraya atılıyorlardı.

Kernan'ın öngördüğü gibi saat ondan önce Quimper'in kenar mahallelerine ulaştılar. Sokaklar ıssızdı ama uzaklardan bir tür uğursuz mırıldanmalar duyulabiliyordu. Bütün halk şehir merkezine toplanmış gibiydi. Kernan, cesaretini toplayarak sokaklara girdi, destek olduğu efendisi hâlâ kısık sesle şöyle mırıldanıyordu:

"Kızım! Çocuğum!"

İçindeki babalık duygusu, kocalık duygusundan daha çok acı çekmesine sebep oluyordu ve bu acının ilacı yoktu.

On dakikalık bir yürüyüşün ardından efendi ve hizmetkârı katedralin yanındaki sokaklardan birine geldiler, bu sokakta karşılarına, bekleşen bir kalabalık çıktı.

Burada bazı insanlar bağırıp çağırıyor, bazıları da korkarak evlerine girip kapı ve pencerelerini kapatıyorlardı. Küfür ve lanet haykırışlarının arasına karışmış acı çığlıkları duyuluyordu, canavarca suratların yanında korkmuş yüzler de vardı. Havada bir uğursuzluk seziliyordu.

Kısa bir süre sonra gürültünün içerisinden bir ses duyuldu:

"İşte geliyorlar! İşte geliyorlar!"

Ama kontun ve Kernan'ın bulundukları yerden kalabalığın merakını bu kadar alevlendiren şeyi görmeleri mümkün değildi. Zaten bu sözlerin hemen ardından uzun uzun şu haykırışlar duyulmaya başlanmıştı:

"Kahrolsun beyazlar! Kahrolsun aristokratlar! Yaşasın cumhuriyet!"

Yandaki meydanda korkunç bir şeylerin olduğu ortadaydı, sokağın köşesindeki bütün yüzler aynı noktaya dönmüştü ve söylemek gerekir ki çoğunun ifadesi insanlık dışı bir tutkuyla vahşi bir tatmin arayışını yansıtıyordu.

Zaman zaman fısıltıların şiddetlendiği duyuluyordu, bazen de meydanda olağanüstü şeylerin cereyan ettiğini şu sözlerden anlıyorduk:

"Hayır! Af yok! Af yok!" haykırışları, ilk önce ne olup bittiğini görenlerden başlayıp en arkadaki seyircilere kadar yayılıyordu.

Kontun alnından soğuk terler boşanıyordu. Çevredeki insanlar birbirlerine "Ne oluyor?" diye soruyorlardı.

Ve ne olup bittiğini bilmeden vahşice bir içgüdüyle haykırıyorlardı:

"Af yok! Af yok!"

Kernan ve kont her şeyi göze alıp kalabalığın içinden kendilerine bir yol açmaya çalıştılar ama bunu başaramadılar zaten gelişlerinden birkaç dakika sonra bu gösteri sona ermişti, çünkü kalabalık aniden çekilmeye başlamıştı; yüzler başka yönlere dönüyor, haykırışlar yavaş yavaş kesiliyordu.

Hemen ardından kurbanların isimlerini kalabalığa duyuran tellallar ortaya çıkmıştı.

"Cumhuriyetin ikinci yılının altı Nivôse'unda idam edilenlerin listesi! Mahkûmların listesini kimler istiyor?"

Kont korku dolu gözlerle Kernan'a baktı.

"Tamam! Tamam!" diye devam etti tellallar. "Rahip Fermont!..."

Kont, Kernan'ın elini kırarcasına sıktı.

"Marie Chanteleine!"

Kont korkunç bir çığlık attı.

Ama Kernan eliyle kontun ağzını kapattı, kendinden geçen kontu kollarına aldı ve bu sahneye şahit olanlar bir şeyler sezinlemeden önce efendisini yandaki başka bir sokağa taşıdı.

Bu sırada kalabalığa başka isimler de duyuruluyordu ve her tarafta insanlar şöyle haykırıyordu:

"Aristokratlara ölüm! Yaşasın cumhuriyet!"

Cumhuriyetin ikinci yılının 6 Nivôse'unda Quimper'de bir sokak.

VI
EŞİTLİKÇİ ÜÇGEN HANI

Kernan zor durumdaydı, kendine gelmeden önce kontu gözlerden uzak bir yere götürmesi gerekiyordu. Çünkü ağzından çıkacak ilk sözlerle birlikte kont kendisini ele verecekti. Kızının adını haykıracak ve Bretonya köylüsü kıyafetinin içindeki Chanteleine Kontu açığa çıkacaktı.

Kernan, sokaklarda koşarken bir hanı gözüne kestirdi ve efendisini sürükleyerek, daha doğrusu taşıyarak hanın önünde durdu.

Hanın tabelası, mızrak ve roma demeti gibi dönemin tüm izlerini taşıyan süslemelerle doluydu ve üzerinde şu sözler yazıyordu:

Eşitlikçi Üçgen
MUTIUS SCEVOLA'NIN YERİ
Yayalar ve atlılar için odalar

"Bir haydutlar hanı," dedi kendi kendine. "Güzel, burada daha güvende oluruz. Zaten başka seçeneğim de yok."

Gerçekten de seçme şansı pek yoktu çünkü şehirde cumhuriyetçilik eğilimini yansıtmayan tek bir tabelaya rastlamamıştı.

Sırtında taşıdığı baygın haldeki yükünü giriş salonundaki bir sandalyenin üstüne bıraktıktan

sonra bir oda istediğini söyledi. Kendisini Hancı Mutius Scévola bizzat karşıladı:

"Ne istiyorsun yurttaş?" diye boğuk bir sesle Bretonyalı'ya sordu.

"Bir oda."

"Peki nasıl ödeyeceksin?"

"Ne demek, chouans'ları* boş yere soymadık herhalde!" diyerek masanın üzerine biraz para koydu ve devam etti. "Al bakalım bu da peşinatı."

Metalden ziyade kâğıt paraya alışkın olan hancı "Gümüş mü?" dedi.

"Hem de iyisinden, üzerinde cumhuriyetin resmi var."

"Güzel! Emrine amadeyim. Ama arkadaşının nesi var?"

"O benim kardeşim, başını ağrıtmak istemem ama buraya zamanında yetişmek için atı kamçılıyorduk..."

"İdama mı?" diye sordu hancı ellerini ovuşturarak.

"Aynen," diye yanıtladı Kernan gözünü bile kırpmadan. "Hendeğe düştük. Hayvan oracıkta hemen öldü ve kardeşimin de durumu çok iyi değil. Ama şimdilik bu kadar laf yeter. Ödemeyi yaptım. Odam nerede?"

"Tamam! Tamam! Şimdi göstereceğim, kızmana gerek yok. Geç kaldıysan benim suçum değil. Madem haydutların idamını kaçırdın ben sana detayları anlatırım."

"Sen orada mıydın?"

---

* Kralcı bir başkaldırı hareketi –çn.

"Hem de nasıl, Yurttaş Guermeur'ün iki adım yanındaydım."

Kernan, bu ismi hiç duymamış olmasına rağmen "Sağlam bir adam," diye karşılık verdi.

"Aynı fikirdeyim," diye yanıtladı hancı.

"O halde birazdan görüşürüz Scévola."

Scévola, yükünü yeniden omuzuna alan Bretonyalı'yı ikinci kata çıkardı.

Oraya geldiklerinde hancı "Bana ihtiyacın var mı?" diye sordu.

"Sana da başka birine de ihtiyacım yok," diye yanıtladı Bretonyalı.

"Nazik değil ama en azından parasını ödüyor, bu da bir tesellidir," diye mırıldandı Scévola.

Birkaç dakika sonra Kernan, baygın haldeki efendisiyle yalnız kalmıştı ve nihayet uzun süredir içinde tuttuğu gözyaşlarını serbestçe akıtabilecekti; bir yandan ağlarken bir yandan da baygın yatan konta akıllıca bir tedavi uyguladı, onun renksiz alnını ıslattı ve ayılmasını sağladı. Ama tedbiri elden bırakmayıp eliyle ağzını kapamıştı çünkü kendine geldiğinde kontun atacağı acı çığlığı bastırması gerekiyordu.

"Evet efendimiz, ağlayalım ama yavaş ağlayalım; burada bizim hıçkırıklarımıza izin yok."

Kont hıçkırıklar arasında "Karım! Kızım!" diye tekrarlıyordu. "Doğru mu bu? Mümkün olabilir mi? Öldüler! Öldürüldüler!... Ve ben oradaydım!... Hiçbir şey yapamadım!... Onların katillerini bulacağım..."

Kont deli gibi çırpınıyordu, Herkül kadar güçlü olmasına rağmen Kernan onu zapt etmekte ve çığlıklarını bastırmakta zorlanıyordu.

"Efendimiz kendinizi yakalattıracaksınız."

"Umurumda değil," diyordu kont çırpınarak.

"Sizi giyotine gönderirler."

"Keşke! Keşke!"

"Ve beni de," dedi Bretonyalı.

"Seni mi? Seni mi?" dedi kont ve yere kapaklandı.

Birkaç dakika boyunca göğsünden hıçkırıklar yükseldi, sonrasında biraz sakinleşip salonun çıplak karolarında dizlerinin üstünde doğruldu ve artık bu dünyada olmayan sevdikleri için dua etmeye başladı.

Kernan da onun yanına diz çöküp kendi gözyaşlarıyla kontunkilere eşlik etti. Uzun uzun dua ettikten sonra ayağa kalkıp konta şunları söyledi:

"Şimdi efendimiz izin verin şehre gideyim; siz burada kalın, ağlayın ve dua edin. Benim ne olup bittiğini öğrenmem gerek."

Kont hizmetkârının ellerini tutarak "Kernan, öğrendiğin her şeyi bana anlatacaksın," dedi.

"Size söz veriyorum hepsini anlatacağım ama siz bu odayı terk etmeyeceksiniz değil mi?"

"Söz veriyorum Kernan, hadi çabuk git."

Ve kont yeniden başını ellerinin arasına aldı, parmaklarının arasından gözyaşları sızıyordu.

Kernan aşağıdaki salona indi ve Scévola'yı kapının önünde buldu.

"Her şey yolunda mı? Kardeşin nasıl?" diye sordu vatansever hancı.

"Uyuyor! Bir şeyi kalmayacak ama kimse rahatsız etmesin, anladın mı?"

"İçin rahat olsun."

"Şimdi seni dinliyorum," dedi Kernan.

"Demek sana tiyatroyu anlatmamı istiyorsun! Evet seni anlıyorum," diye ekledi gülerek. "Kuyruğa girdin ama içeri giremedin, çok kalabalıktı değil mi?"

"Kesinlikle."

"Ama yurttaş, sen içmeden dinleyebilir misin? Ben kelimelerimi ıslatmadan konuşamam."

Yurttaş Scévola'nın hanı.

"Güzel, o zaman bir şişe getir hatta bir de ekmek getir. Seni dinlerken bir şeyler yerim," dedi Kernan.

"Hemen getiriyorum," diye yanıtladı Mutius Scévola.

Kısa bir süre sonra iki adam bir masaya oturmuşlardı ve Yurttaş Scévola bedavadan yiyip içme fırsatından sonuna kadar yararlanıyordu.

Bir bardak şarap içtikten sonra anlatmaya başladı. "İki aydan beri şehrin hapishaneleri dolup taşıyordu. Vendée kaçakları çok kalabalıktı ve ar-

tık hapishane kalmadığı için esir almanın mümkün olmadığı bir an gelmişti, dolayısıyla hapishaneleri hemen boşaltmak gerekecekti. Maalesef Yurttaş Guermeur her ne kadar iyi bir vatansever olsa da Carrier ve de Lebon'un hayal gücü onda yok ve bu yüzden de formalitelere uygun hareket etmek istiyor."

Bu sözleri duyan Kernan, masanın altından yumruklarını sıkıyordu. Buna rağmen kendisini tutabilecek ve hatta yanıt bile verebilecek bir iradeye sahipti.

"Carrier sağlam adamdır."

"Evet, aynı fikirdeyim; herkesi nasıl da boğdu! Ondan sonra da çok güzel bir ırmak sahibi olmuştu! Nihayetinde iki ay boyunca elimizden geleni yaptık; bölge bölge ilerliyordu, soyluların şikâyet etmeye hakkı yoktu, bütün bölgeler hep beraber ölüyordu! Nihayet her şey o kadar iyi gitti ki yavaş yavaş hapishaneleri boşaltmayı başardık ama bir yandan da hapishaneler yeniden doluyordu."

"Ama bu sabah eski bir soylu olan Marie Chanteleine idam edilmedi mi?" diye sordu Kernan.

"Evet, gerçekten de dal gibi bir kızdı! Rahibini de ona yol göstersin diye birlikte idam ettik! Bu işi Karval başardı!"

"Yaa şu meşhur Karval mi?"

"Ta kendisi, işte sana çok sağlam bir adam, onu tanıyor musun?"

"Tanımaz mıyım? Biz iki dostuz, etle tırnak gibi," diye yanıtladı sakin bir şekilde Kernan. "Buralarda mı?"

"Hayır, sekiz gün önce ortalığı dolaşmak için tekrar gitti. Çünkü işini tam olarak bitiremedi, Chanteleine şatosuna gittiğinde soylu kontu yakalamayı umuyordu ama kuş çoktan uçmuştu."

"Peki ya sonra?"

"Sonra adamı kıstırmak için Kléber'in ordusuna katıldı, Savenay bozgunundan sonra kontu yakalayıp getirirse hiç şaşmam."

"Bu mümkün çünkü orada beyazları fena patakladık," diye yanıtladı Bretonyalı. "Ama ya şu genç kıza ne oldu?"

"Hangi genç kız?"

"Bu sabahki asilzade, ölümü nasıl karşıladı?"

Hancı bardağı ağzına götürürken "Epey kötü, pek zevk vermedi; zaten korkudan yarı yarıya ölmüş gibiydi."

Kernan üzüntüsünü bastırarak "Ama sonunda öldü değil mi?"

"Tabii ki! Eğer bir mucize gerçekleşmediyse!..." dedi hancı gülerek. "Ama bu arada tören sırasında tuhaf bir şey oldu."

"Nasıl tuhaf bir şey Yurttaş Scévola?" diye sordu Kernan. "Sen ilginç bir adamsın."

Cani herif böbürlenerek "Evet ama şimdi anlatacaklarımın hiç olmamasını tercih ederdim," dedi.

"Niçin?"

"Çünkü devrim hükümeti için çok övünülecek bir şey değil."

"Ne! Devrim hükümeti mi?"

"Üyelerinden biri af çıkardı."

"Kim yaptı?"

"Erdemli Couthon."

"Mümkün değil?"

"Kararı sen ver! Bu sabah makine rahatça çalışıyordu; köylüler, soylular ve rahipler cumhuriyetçi bir eşitlik içinde idam ediliyorlardı; küçük Chanteleine idam edilmişti ve son olarak geriye iki üç mahkûm kalmıştı ki kalabalığın içerisinde bir gürültü koptu, saçları darmadağınık bir genç adam atıyla meydana daldı, atı yorgunluktan yere düşüp oracıkta öldü ama genç adam koşarken şöyle bağırıyordu:

'Af! Kız kardeşim için af!'

Kalabalığı yarıp Yurttaş Guermeur'ün yanına geldi ve ona *Couthon* tarafından imzalanmış kız kardeşinin af belgesini sundu."

"Peki ya sonra?"

"Sonra ne olacak, bu genç de bir asilzade olmasına rağmen gösterdiği belgeye karşı yapılacak bir şey yoktu."

"Adı neydi?"

"Söylediklerine göre Şövalye Trégolan."

"Tanımıyorum," diye yanıtladı Kernan.

"Giyotine ilerledi ama bu onda tuhaf bir etki yarattı çünkü umutsuz bir şekilde ellerini havaya kaldırmıştı, sanki düşüp bayılacak gibiydi ama zaman kaybetmemekle de iyi yaptı çünkü baygın kız kardeşi celladın kollarında merdivenleri tırmanmaya başlamıştı bile."

"'Kardeşim! Kardeşim' diye bağırıyordu."

"Kızı ona vermekten başka yapacak bir şey yoktu! Eğer gelirken atı birazcık tökezlemiş olsaydı genç kız için de her şey bitmiş olacaktı."

"Demek kalabalığın öfkelenmesinin nedeni buydu."

"Evet çünkü herkes 'Hayır, hayır,' diye bağırıyordu ama erdemli Couthon imzası karşısında Guermeur'ün boyun eğmekten başka çaresi yoktu. Her neyse, bu devrim hükümeti için bir kara lekedir."

"Doğru," diye yanıtladı Kernan. "Şu Trégolan'ın şansı varmış, peki ya sonra?"

"Sonra kardeşini alıp götürdü ve kalanları idam etmeye devam ettik."

"Güzel, o halde sağlığına Scévola," dedi Kernan.

"Sağlığına adamım," diye yanıtladı hancı.

Ve iki adam sakince kadeh tokuşturdular.

"Peki şimdi ne yapacaksın?" diye sordu vatansever hancı.

"İlk önce gidip kardeşim hâlâ uyuyor mu diye bakacağım, sonra şehirde bir tur atarım."

"Çekinme rahatına bak."

"Çekinmem merak etme."

"Burada biraz kalmayı düşünüyor musun?"

Kernan rahat bir ifadeyle "Karval'i görüp elini sıkmak isterdim," dedi.

"Ama her an Quimper'e dönebilir."

"Geleceğine emin olsaydım onu beklerdim," dedi Bretonyalı.

"Keşke ne zaman geleceği konusunda bilgim olsaydı."

"Her neyse bir gün mutlaka onu bulurum."

"Evet."

"Buraya geldiğinde sende mi kalıyor?"

"Hayır, piskoposluk evinde, Yurttaş Guermeur'ün yanında kalıyor."

"Güzel, o halde bir ara onun yanına uğrarım."

Bunun üzerine Kernan hancının yanından ayrıldı. Tüm bu konuşma boyunca kendini kontrol etmek için sarf ettiği çaba o kadar yorucu olmuştu ki merdivenleri çıkmaya bile gücü kalmamıştı.

"Evet Karval, seni bulacağım," diye tekrar ediyordu.

Bu sözleri öylesine bir sesle mırıldanmıştı ki bunu tarif edebilmek mümkün değildi.

Sonunda yeniden kontun yanına geldi, derin acısı onu yıkmıştı ama artık bunu kabul etmişti. Kernan'ın öğrendiği her şeyi konta aktarması gerekiyordu. Duvarların ses geçirip geçirmediğini kontrol ettikten sonra alçak sesle hüzünlü hikâyeyi anlattı, o hikâyesini anlatırken kontun gözyaşları hiç durmaksızın akıyordu.

Kernan, kontun dikkatini bundan sonra ne yapılması gerektiği konusuna çekti.

Kernan ve Chanteleine kontu.

"Artık karım yok, çocuğum yok, yapacak tek şeyim kaldı o da ölmek ve ben de kutsal davamız için öleceğim," dedi kont.

"Evet," dedi Kernan, "Anjou'ya gidip orada başkaldıran Katoliklere katılırız."

"Gidelim."

"Hemen bugün gidelim."

"Yarın, bu akşam yapmam gereken son bir görevim var."

"Nedir o efendim?"

"Mezarlığa gideceğim, bu gece çocuğumun bedeninin atıldığı toplu mezarın başında dua edeceğim."

"Ama..."

Kont yumuşak bir sesle "Bunu yapmak istiyorum," dedi.

Bretonyalı da usulca "Beraber dua ederiz," dedi.

Günün geri kalanını ağlamakla geçirdiler, bu iki zavallı adamın el ele geçirdikleri acı dolu sessiz anlar sokaklardan gelen şarkılar ve neşe gösterileriyle son buldu.

Kont hareket etmiyordu, hiçbir şey onun dikkatini dağıtamazdı. Kernan pencereye gitti, korkunç bir çığlık atmak üzereyken kendini tuttu ve ne gördüğünü konta bile anlatmak istemedi.

Karval kana susamış adamlarıyla birlikte Quimper'e giriyordu; iğrenç gözüküyordu ve her tarafı kana bulanmıştı, neredeyse sarhoştu; önünde idam sehpasına gidecek olan yenilmiş büyük Vendée ordusundan arta kalan yaralılar, yaşlılar, kadınlar ve çocuklar yürüyordu.

Atın üstündeydi ve şehrin bütün haydutları gürültülü bir coşkuyla onu takip ediyorlardı.

Gerçekten de şu Karval önemli biri olmaya başlamıştı.

Onlar geçtikten sonra Kernan, kontun yanına gelip alçak sesle şöyle dedi:

"Haklısınız efendimiz bugün gitmememiz gerekiyor."

VII
MEZARLIK

Akşam olmuştu. Hava değişmişti ve kar yağıyordu. Saat sekizde kont ayağa kalkıp şöyle dedi:

"Vakit geldi, gidelim."

Kernan yanıt vermeden kapıyı açıp önden çıktı. Scévola ile karşılaşmamayı umut ediyordu ama Scévola onların indiğini duymuş, hancı içgüdüsüyle salondan çıkarak Bretonyalı'nın yoluna dikilmişti.

"Gidiyor musun yurttaş?" diye sordu.

"Evet, kardeşim kendini daha iyi hissediyor."

"Hava yola çıkmak için çok kötü, yarını bekleyemez mi?"

Kernan ne diyeceğini pek bilemiyordu. "Hayır," diye yanıtladı.

"Ha bu arada erdemli Karval'in Quimper'e döndüğünden haberin var mı?" diye sordu.

"Tabii. Biz de tam onu ziyaret etmek için piskoposluğa gidiyorduk," dedi Bretonyalı.

"Öyle mi? Onu piskoposlukta mı göreceksiniz?" dedi hancı.

"Evet ve emin ol ziyaretimiz onu hiç üzmeyecektir."

Scévola kaba bir şekilde gülerek "Yoksa birkaç rahip veya göçmen ihbarı mı?" diye sordu.

Kernan efendisinin kolundan tutup onu kapıya götürürken "Belki," dedi.

"Haydi şansın açık olsun yurttaş."

"Hoşça kal," diye yanıtladı Bretonyalı.

Ve nihayet handan çıktılar.

Şehir çok ıssızdı, kardan donuklaşmış sokaklarda derin bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Kont ve yoldaşı evlerin dibinden yürüyorlardı; kont kendini Kernan'a teslim etmişti, soğuğun farkında değildi. Kızının mezarına gidip dua etmeye karar verdiğinden bu yana tek bir kelime etmemişti ve tamamen acısının içine gömülmüştü. Kernan bu sessizliğe saygı gösteriyordu.

Yirmi dakika sonra mezarlığın duvarları karanlıkta belirdi, kapılar bu saatte kapalıydı. Zaten bu hiç önemli değildi. Bretonyalı'nın ana kapıdan girip bekçi tarafından fark edilmek gibi bir niyeti yoktu.

Duvarları izleyip tırmanmaya müsait bir yer aradı. Kont onu bir çocuk veya kör gibi pasif bir uysallıkla takip ediyordu.

Bretonyalı, uzun süre aradıktan sonra duvarın temellerini açıkta bırakacak kadar yıkılıp içinden geçilebilecek bir gedik açılmış bir bölümüne rastladı. Kernan çamur ve kardan oluşmuş sıvayla zar zor tutturulmuş taşların üstüne çıktı, sonra elini efendisine uzattı ve beraber mezarlığa girdiler.

Bu ebedi istirahat alanının beyazlığı hüzünlü bir görüntü sunuyordu. Birkaç taş mezar, siyah ahşaptan yapılmış sayısız haç, kışın beyaz kefenini giymişti; yas tutan bu mezarlığın görüntüsü ne kadar da hüzünlüydü! İstemeden akıl-

lara bu zavallı ölülerin donmuş toprağın altında üşüdükleri düşüncesi geliyordu, özellikle de umursamaz belediye tarafından toplu mezara atılanların.

Kernan ve kont birkaç ıssız yoldan geçtikten sonra üstünü kaplayan karın, altındaki girinti ve çıkıntıları net olarak ortaya çıkardığı tamamen kapatılmamış toplu mezarın önüne geldiler. Mezarcıların kazma ve kürekleri yarınki iş günü için burada duruyordu.

Kernan oraya yaklaştığında yere çökmüş haldeki bir insan biçimi gördüğünü sandı ve ona yaklaştığında gölge aniden kalkıp servi ağacının siyah yaprakları arkasında saklanmaya çalıştı. Önceleri halüsinasyon gördüğünü sandı.

"Yanılıyorum," dedi kendi kendine, "bu saatte burada birinin olması mümkün değil!..."

Buna rağmen dikkatlice baktığında ağaçların altında hareket eden gölgeyi gördü, aynı zamanda da yerdeki taze izleri fark etti. Gerçekten de biri buradan kaçmıştı.

Etrafı kolaçan eden bir mezarcı, bir bekçi veya ölüleri soyan biri miydi?

Kernan bir el işaretiyle kontu durdurdu, bir süre bekledi ve kaçan kişinin ortaya çıkmadığını gördükten sonra toplu mezara yürüdü.

"Burası efendim," dedi.

Kont donmuş toprağa diz çöktü, şapkasını çıkardı, başı çıplak olarak dua etmeye ve aynı zamanda da ağlamaya başladı; gözyaşları karların üzerine damlıyor ve kar, gözyaşlarının sıcaklığıyla eriyordu.

Mezarlık.

Kernan da aynı şekilde diz çöküp dua ediyordu ama bir yandan da etrafa göz atmayı sürdürüyordu.

Zavallı Chanteleine Kontu! Çocuğunu saklayan bu toprağı elleriyle kazımayı, onun sevdiği yüzünü son bir kez görebilmeyi ve ona layık bir mezar verebilmeyi çok istiyordu. Elleri kara gömülmüştü, göğsünden kalbini sökercesine çıkan iç çekişleri duyuluyordu.

On beş dakikadan beri bu şekilde bekliyordu, Kernan onu rahatsız etmeye cesaret edemiyordu. Ama kontun hıçkırıklarının pusuya

yatmış casus tarafından fark edilmesinden korkuyordu.

Tam bu sırada ayak sesleri duydu, endişeyle geriye döndü ve bu kez bir insan biçiminin servi ağaçlarının arasından çıkıp toplu mezara yöneldiğini açıkça gördü.

"Ah!" dedi Breton. "Eğer bu bir casussa bunu çok pahalı öder."

Elinde bıçağıyla yabancıya ilerledi ama yabancı Bretonyalı'dan kaçmak için hiçbir şey yapmadı, tam tersine kendisine gelmesini bekledi. Bir süre sonra iki adam birbirlerine üç adımlık mesafedeydiler ve savunma pozisyonu almışlardı.

"Buraya ne yapmaya geldiniz?" diye sertçe sordu Bretonyalı.

Yabancı, köylü giysileri giymiş otuz yaşlarında bir genç adamdı, duygulu bir sesle yanıt verdi:

"Siz ne yapıyorsanız ben de onu yapmaya geldim."

"Dua etmeye mi?"

"Dua etmeye."

"Ah!" dedi Kernan. "Ailenizden birileri mi?"

"Evet," dedi genç adam üzgün bir sesle.

Bretonyalı ona dikkatle baktı ve ağladığını fark etti.

"Affedersiniz," dedi. "Sizin bir casus olduğunuzu sandım. Buyurun benimle gelin."

Yabancı adamla birlikte kontun yanına geldi, kont uyuşukluğundan sıyrılıp ayağa kalkacaktı ama genç adam ona rahatsız olmamasını ifade eden bir işaret yaptı.

"Dua etmeye mi geldiniz bayım?" dedi kont. "Bu mezarın üzerinde ikimiz için de yer var. Ben çocuğuna ağlayan bir babayım. Onu bu sabah öldürüp buraya koydular."

"Zavallı baba!" dedi genç adam.

"Siz kimsiniz?" diye sordu Kernan.

"Şövalye Trégolan," diye yanıtladı genç adam hiç tereddüt etmeden.

"Şövalye Trégolan mı?" diye bağırdı Kernan.

İhtiyatı elden bırakmamak için birden savunma pozisyonuna geçti çünkü bu isim ona bu sabah olup bitenleri hatırlatıyordu, bu genç adamın mezarlıkta ne işi olduğunu anlayamıyordu.

"Evet," diye yanıtlamıştı şövalye.

"Bu sabah kız kardeşinizin affedilmesini sağlayıp onu kurtarmıştınız."

"Kurtuldu!" dedi genç ellerini kavuşturarak.

"Buraya kardeşiniz için mi ağlamaya geldiniz?"

Bir şeylerden kuşku duymayan kont "Şövalye," dedi, "benden daha şanslıydınız, ben çocuğumu son bir kez görebilmek için zamanında yetişemedim!"

Genç adam hararetle "Siz kimsiniz?" diye sordu.

Kernan efendisine koşup onun ağzını kapatarak kimliğini ele vermesini engellemek istedi ama kont ciddi bir sesle:

"Ben Chanteleine Kontu'yum," dedi.

"Siz!" diye bağırdı genç adam. "Siz Chanteleine Kontu musunuz?"

"Evet bayım, benim."

"Tanrım! Tanrım!" dedi yabancı, bir yandan da kontun ellerini tutmuş onu tanımak için yüzüne bakıyordu.

Sabırsızlanan Kernan "Neler oluyor?" diye sordu.

"Gelin, gelin," diyordu hararetle genç adam, "gelin, zaman kaybetmeyelim."

"Dur biraz!" dedi Kernan. "Ne istiyorsunuz? Efendimi nereye götürmeye çalışıyorsunuz?"

Ama genç adam biraz da şiddetle "Haydi gelin," diye bağırmaya devam ediyordu.

Bretonyalı, kontun koluna yapışıp onu çekmek isteyen şövalyenin üstüne atılacağı sırada kont ona şöyle dedi:

"Gidelim Kernan, bu adam iyi yürekli biri."

Kernan boyun eğerek genç adamın soluna geçti; en ufak bir ihanet belirtisinde ona vurmaya hazırdı ve üç adam bu şekilde duvardaki yarıktan geçip mezarlıktan çıktılar, duvarların etrafından dolaştılar. Şövalye Trégolan konuşmuyordu ama kontun kollarını tutan elleri gerilmişti.

Böylece şehre geldiler, anayollardan geçmek yerine küçük dar yolları tercih ettiler, zaten tamamen yalnızdılar ama bu Kernan'ın sürekli olarak etrafı dikkatlice kolaçan etmesini engellemiyordu.

Şövalye ve iki yoldaşı piskoposluğun yanından geçerken ışıltılı pencerelerinden neşe çığlıkları duyuluyordu ve bu, gecenin sessizliğinin bozulduğu tek andı. Karval'in dönüşünü kutluyorlardı, yargıçlar ve cellatlar şarkı söyleyip dans ediyorlardı, Kernan içinde korkunç bir öfkenin yükseldiğini hissetti.

Nihayet genç adam kenar mahallelerin ucundaki sakin ve ıssız bir evin önünde durdu.

"Burası," dedi.

Kapıyı çalmak için ilerledi tam tokmağı yakaladığında Kernan onun elini tuttu.

"Dur biraz," dedi.

"Bırak çalsın Kernan," dedi kont.

"Hayır efendimiz, böylesine pis zamanlarda bütün evler kuşkuludur; insanın gittiği yeri bilmesi gerekir." Genç adamın gözüne sertçe bakarak, "Bizi niçin bu eve getirdiniz?" diye sordu.

Genç adam hüzünlü bir gülümsemeyle "Size kız kardeşimi göstermek için," dedi.

Kapıyı hafifçe çaldı. Koridorda ilerleyen tedirgin ayak seslerinin kapının önünde durduğu duyuldu. Şövalye kapıyı ikinci bir kez belirgin bir düzende çaldı ve şöyle dedi:

"Tanrı ve kral!"

Kapı açıldı, karşılarındaki yaşlı kadın genç adamın yanındaki iki yabancıyı görünce endişelenmişti.

Genç adam yaşlı kadına "Merak etmeyin onlar dost," dedi.

Kapı arkalarından çabucak kapandı, yanan bir mum Kernan'ın koridorun sonundaki ahşap bir merdiveni görmesini sağladı; şövalye, kont ve hâlâ silahlı olan Bretonyalı'yla birlikte merdivenden yukarı çıktı.

Halbuki yaşlı kadın ile genç adam arasında geçen şu konuşmanın ona güven vermesi gerekirdi:

"Şövalye, yokluğunuz beni çok endişelendirdi."

"O nasıl?" diye sordu.

"O mu? O kadar ağlıyor ki çok acıyorum."

"Geliniz kont," dedi genç adam.

Merdivenin yukarısında, altından ışık sızan bir kapı bulunuyordu. Şövalye kapıyı ardına kadar açtı ve sadece şunları söyledi:

"Bay Chanteleine Kontu, işte kız kardeşim!"

Konttan önce Kernan odanın içini hızlıca gözden geçirdi ve bir çığlık attı ama bu büyük bir şaşkınlıktan doğan çığlıktı.

Bayan Chanteleine, Marie, yeğeni, gözlerinin önünde bir yatakta yatıyordu ama yaşıyordu! Yaşıyordu!...

"Çocuğum!" diye bağırdı kont.

Genç kız ayağa kalkıp kendisini onun kollarına atarak "Baba, baba," dedi.

Bu anı tarif etmek mümkün değildi. Bu baba ve çocuğunun birbirlerini okşamalarını nasıl resmedebilirdiniz? Kernan, Marie'ye sarıldıktan sonra bir köşede ağlıyordu. Şövalye Trégolan ellerini kavuşturmuş, bu duygulu sahneyi izliyordu.

Birden Marie bir çığlık attı ve hatıralarındaki korkunç bir sahne gözünün önüne geldi.

"Annem!" diye bağırdı.

Annesinin şatoya yapılan saldırı sırasında öldüğünü bilmiyordu.

Kont hiç konuşmadan parmağıyla gökyüzünü işaret etti ve Marie yarı baygın halde tekrar yatağın üzerine düştü.

Kont ona koşarak "Çocuğum! Çocuğum!" dedi.

Kernan genç kızın başını kaldırarak "Korkmayın efendimiz, bu sadece bir kriz ve yakında geçer," dedi.

Gerçekten de kısa bir süre sonra Marie kendine geldi ve gözyaşlarına boğuldu. Sonunda hıçkırıkları durduğunda kont ona ne olup bittiğini sorabilirdi.

"Nasıl bir mucize seni ölümün pençesinden kurtardı çocuğum?" diye sordu.

"Bilmiyorum baba. Beni idam sehpasına götürdüklerinde yarı ölü haldeydim. Hiçbir şey görmedim, hiçbir şey duymadım ve sonra kendimi burada buldum."

"O halde ne olup bittiğini siz anlatın Bay Trégolan," dedi kont.

"Saygıdeğer kont, kız kardeşim Quimper hapishanesine atılmıştı; umutsuz bir şekilde Paris'e koştum ve uzun çabalar sonucu ailemin daha önce bazı yardımlarının dokunduğu Couthon tarafından kız kardeşimin affedilmesini sağladım. Elimdeki imzalanmış belgeyle Quimper'e döndüm ama bütün çabalarıma rağmen çok geç kalmıştım."

"Çok geç mi?"

Şövalye sözlerine devam ederken hıçkırıklarını tutamıyordu. "Gözümün önünde zavallı kız kardeşimin kafası idam sehpasından yuvarlanıyordu!"

Kont, genç adamın ellerini tutarak "Aman Tanrım! Aman Tanrım!" dedi.

"Nasıl oldu da orada ölmedim? Nasıl oldu da bağırmadım? Nasıl oldu da hayatımı elinde tutan yüce Tanrı'dan beni de öldürmesini istemedim? Bunları bilmiyorum ama Tanrı'nın bana gönderdiği ilhamdan dolayı ona minnettarım. Zavallı kurbanlar oraya yığılmışlardı, cellatlar

infaz ettikleri kişileri tanımıyorlardı bile; Bayan Chanteleine celladın kollarında baygın bir halde idam sehpasına çıktığında insanüstü bir efor sarf edip ilerledim ve şöyle dedim:

'Affedildi! Affedildi! O benim kız kardeşim, affedildi.'

Ve onu bana vermeye mecbur kaldılar ben de onu buraya, bu iyi kalpli hanımın yanına getirdim. İşte bu yüzden beni, artık bu dünyada olmayan kişinin mezarı başında dua ederken gördünüz."

Kont ayağa kalkmıştı, şövalyenin önünde diz çökerek "Oğlum," dedi.

Yere kapaklanan Kernan'ın gözyaşları genç adamın ayaklarını ıslatıyordu.

VIII
KAÇIŞ

Kontun ölümden kurtulan kızıyla nasıl bir gece geçirdiğini hayal edebiliriz. Marie ile zavallı annesi hakkında konuştuklarını, bir azize ve şehit olan kontesin kaybının acısını artık daha şiddetli hissettiğini ama bu acının büyük bir sevinçle de karıştığını; aynı zamanda da ölmüş karısı için merhamet, yaşayan kızı ve onun kurtarıcısı için de şükran dualarını ettiğini tahmin edebiliriz.

Kernan, genç adama şöyle demişti:

"Sayın şövalye, artık beni sadık bir köpeğiniz gibi bilin; tüm kanımı versem de sizin yaptıklarınızı ödeyemem."

Zavallı genç adam! Tüm bu mutluluğun şövalyeye acı verdiği hissediliyordu çünkü bedeli kız kardeşinin ölümüyle ödenmişti.

Sabah olduğunda Kernan acil şeyler hakkında düşünüyordu, yaşlı kadının hayatını tehlikeye atmadan bu evde daha fazla kalamazlardı; böylece ayrılmaya karar verdiler ve Kernan geçici bir süre için Karval'den intikam almaktan vazgeçti. Şimdi yeğeni Marie'nin selameti her şeyden önce geliyordu.

Ne yapacakları konusunda konuşuyorlardı.

"Saygıdeğer kont," dedi Şövalye Trégolan, "zavallı kız kardeşimi güvende tutmak için Douarnenez

köyündeki bir balıkçı kulübesi ayarlamıştım, isterseniz daha güzel günlerin gelmesini veya Fransa'yı terk emek için bir fırsatın doğmasını orada bekleyebilirsiniz."

Kont, Kernan'a baktı.

"Douarnenez'ye gidelim," diye yanıtladı Kernan. "Bu iyi bir fikir, eğer bir tekneye binemesek bile öyle iyi saklanırız ki kimse bizim varlığımızdan şüphelenmez."

"Hemen bu sabah yola çıkmayı öneriyorum," dedi şövalye, "bir an bile kaybetmemek gerekir ve öncelikle Bayan Chanteleine'in güvenliğini sağlamalıyız."

"Ama Douarnenez'de şüphe uyandırmadan yiyecek içecek bulabilir miyiz?" diye sordu kont.

"Evet, orada balıkçılıkla uğraşan Locmaillé adında ailemizin yaşlı bir hizmetkârı var, bizi büyük memnuniyetle kendi evine kabul eder ve Fransa'yı terk etmek için bir fırsat çıkana kadar orada kalabiliriz."

"Haydi söylendiği gibi yapalım," diye yanıtladı Kernan, "bir an önce yola koyulalım. Douarnenez'ye beş fersah uzaklıktayız ve bu akşam oraya varabiliriz."

Kont bu fikri onayladı, zavallı çocuğun ihtiyacı olan bir parça rahatlığı kızına vermek için acele ediyordu ama onun ne kadar güçsüz düştüğünü görünce yol yorgunluğuna katlanamayacağından korkuyordu, bazen Marie'nin aklına gelen idam sehpası görüntüleri o kadar canlıydı ki sanki düşüp bayılacak gibi oluyordu. En küçük bir gürültüde irkiliyordu, hâlâ cellatlarının çok yakınında

olduğunu hissediyordu. Bununla birlikte babasının ve Kernan'ın şefkati ona biraz güç veriyordu ve kendisinde korkunç hatıralar bırakan bu şehri terk etmek için her şeyi göze almaya hazır olduğunu söyledi.

Marie'nin hazırlanmasıyla uğraşmak gerekiyordu.

Yaşlı kadını çağırdılar ve kont ona minnettarlığını ifade eden en içten sözleri söyledi. Bu onurlu kadın bazı köylü giysileri bulabildi. Genç kız odasında kendisine hamilik yapan ev sahibiyle yalnız kaldı ve içinde Marie Chanteleine'in olabileceği şüphesi uyandırmayan giysileri giydi; bu giysiler yıkanmaktan yıpranmış kırmızı yünden çorap, çizgili bir yün etek ve bunların hepsini saran kaba ketenden yapılmış önlükten ibaretti.

Marie Chanteleine on yedi yaşında bir genç kızdı, ağlamaktan kızarmış hüzünlü mavi gözleri ve gülümsemeye çalışan tatlı dudaklarıyla konta benziyordu; tutukluluğu boyunca çok acı çekmişti ama dikkatli bir gözlemci onun gerçek güzelliğini fark ederdi. Celladın kestiği sarı saçlarından arta kalanları, bölgede kullanılan Bretonya başlığının altına kolaylıkla saklayabildi; önlüğünün üst kısmı çengelli iğnelerle korsesine tutturulmuştu, şüphe uyandırmamak için beyaz ellerine toprak sürülmüştü ve bu şekilde en korkunç düşmanı Karval de dahil olmak üzere hiç kimse tarafından tanınamazdı.

Yarım saat sonra giyinmesi bitmiş ve yola çıkmaya hazır hale gelmişti. Belediyenin saati sa-

bah yediyi çalıyordu, gün daha yeni ağarıyordu ve kaçaklar yaşlı kadınla sıcak bir şekilde vedalaştıktan sonra hiç kimseye görünmeden şehri terk ettiler.

Douarnenez'ye gitmek için önce Audierne anayoluna çıkmaları gerekiyordu. Bölgeyi çok iyi bilen Kernan, küçük grubu daha uzun ama daha emniyetli olan dolambaçlı yollardan götürüyordu; bundan daha hızlı yürüyemezlerdi; Marie zaman zaman babasına, zaman zaman da Kernan'a yaslanarak zar zor yürüyordu. Ama yürümek için sarf ettiği çabanın ne için olduğu görünüyordu; büyük eziyetler çektiği tutukluluğu sırasında mahrum kaldığı bu temiz havayı derin derin içine çekiyor, bu da sanki güzel bir şarap içiyormuş gibi onun başını döndürüyordu.

İki saatlik bir yürüyüşün ardından biraz dinlenebilmek için durmak zorunda kalan kaçaklar mola verdiler.

"Bugün oraya varamayız," dedi Kernan.

"Varamayız, bazı evlerden sığınma talep etmek zorunda kalacağız," diye yanıtladı genç adam.

"Bütün evler benim için şüphelidir, eğer gerekirse yol üstündeki çalılıkların içinde birkaç saat dinlenmeyi tercih ederim," diye yanıtladı Kernan.

On beş dakikalık dinlenmeden sonra Marie "Devam edelim dostlar; hâlâ birkaç adım atabilirim, yürümek benim için imkânsız hale geldiğinde size söylerim," dedi.

Ve yürümeye yeniden başladılar. Kar durmuştu ama hava soğuktu, Kernan üstündeki keçi derisini çıkarıp genç kızın omuzlarını örttü.

Sabah saat on birde yolcular ancak iki fersah yol katedebilmişlerdi, daha Ploneis köyünü geçmemişlerdi; kırlar ıssızdı, samandan yapılmış bir kulübe bile görünmüyordu, toprak devasa bir beyaz örtünün altında tamamen kaybolmuştu. Marie artık bir adım bile atamaz hale gelmişti. Kernan onu taşımak zorunda kaldı, ne var ki hareket etmediği için ısınamayan zavallı çocuk Bretonyalı'nın kolları arasında buz kesmişti, kont ve şövalye ceketlerini çıkarıp onun ayaklarına sarmışlardı.

Nihayet akşam olduğunda anayolu izleyerek zar zor Kermingny köyüne ulaştılar, Douarnenez'ye varmak için daha bir buçuk fersah yürümeleri gerekiyordu ama hava o kadar soğumuştu ki durmak zorunda kaldılar. Marie bilincini kaybediyordu.

"Daha fazla ilerleyemez, birkaç saat dinlenmesi lazım," dedi Kernan.

Kont yolun kenarına oturmuş, kollarıyla kızının başına destek oluyordu; onu boş yere öpücükleriyle ısıtmaya çalışıyordu.

"Ne yapmalı! Ne yapmalı! Bize ihanet edecek insanlardan konukseverlik isteyemem," dedi Kernan.

Kont umutsuz bir tonla "Nasıl yani!" diye bağırdı. "Bu ülkede bize yardım edecek merhametli birisi kalmadı mı?"

"Maalesef hayır," dedi şövalye. "Köylülere başvurmak kesin bir ölüme koşmak anlamına gelir. Mavi askerler kaçaklara yardım edenlere karşı çok korkunç davranıyorlar, onların kulaklarını kesiyorlar veya en ufak bir şüphede idam sehpasına gönderiyorlar."

"Bay Trégolan haklı," dedi Kernan. "Bizim hayatımız önemli değil ama bu, çocuğun hayatını riske atmak olur."

Kont "Kernan eğer bildiğim bir şey varsa o da kızımın geceyi dışarıda geçiremeyeceğidir! Soğuktan ölür!" dedi.

"Tamam, o zaman köydeki evlere kadar gideceğim ve terörün Bretonya köylülerindeki tüm misafirperverlik duygularını öldürüp öldürmediğini göreceğim," dedi şövalye.

Kont ellerini kavuşturarak "Gidin Bay Trégolan, gidin ve kızımın hayatını bir kez daha kurtarın," dedi.

Şövalye köye doğru uzaklaştı, gece olmuştu. On beş dakikalık bir koşu sonrasında genç adam ilk evlere ulaştı, hepsi kapalı ve sessizdi; kapılar ve pencereler o kadar özenle ve sıkı kapatılmıştı ki dışarıya en küçük ışık bile sızmıyordu.

"Her yerde olduğu gibi burada da saklanıyorlar," dedi kendi kendine.

Birçok kapıyı çaldı, seslendi hiçbir yanıt almadı; buna rağmen karanlığın içerisinden bazı dumanların çıktığını fark etti, bu evlerde yaşayanlar olmalıydı; yeniden kapılara ve pencerelere dayandı, bağırdı. Cevap vermemek burada kuraldı.

Şövalye cesaretini yitirmedi. Ölmek üzere olan genç kızın görüntüsü hâlâ gözlerinin önündeydi; böylelikle bütün evlere gitti, bütün kapıları çaldı. Her yerde aynı sessizlik vardı. Mavilerin ziyaretinden korkmaya alışmış bu köylülerin hiçbirinin ona kapısını açmayacağını anladı.

Terör insanların başına geldiğinde onları sert ve acımasız hale getiriyordu.

Boşu boşuna uğraştıktan sonra Henry Trégolan'ın yoldaşlarının yanına dönmekten başka yapacak bir şeyi kalmamıştı, umutsuz bir halde geri döndü. Kont ve Marie'yi aynen bıraktığı şekilde buldu. Baba, bir çukurun kıyısına oturmuş, kollarının arasındaki kızını ısıtmaya çalışıyordu. Ama bütün çabalarına rağmen onun yavaş yavaş donduğunu hissediyordu. Genç adam oraya ulaştığında Marie'nin hareketsizliğinden korkan kont ona baktı ve bilincini kaybettiğini gördü.

"Tanrım! Tanrım!" diye bağırıyordu.

Şövalye "Bu köy bir mezarlığa benziyor," dedi.

"O halde," dedi Kernan, "yolun öbür tarafına geçip Nevet ormanına gidelim, geceyi meşe ağaçlarının arkasında geçirir ve odun ateşi yakabiliriz."

"Başka çaremiz yok, yola koyulalım," dedi genç adam.

Kernan fikirlerini konta söyledi, genç kızı kollarının arasına aldı ve onu takip eden iki yoldaşıyla beraber Audierne yolunu geçti; birkaç dakika sonra koruluğa giriyorlardı, kurumuş dallar ayaklarının altında kırılıyordu. Henry yolu açmak için önden gidiyordu.

Tüm gözlerden uzaklaşabilmek için ormanın derinliklerine girmeleri gerekiyordu. On beş dakikalık bir yürüyüşün sonunda Henry genç kıza sığınak olabilecek büyük ve oyuk bir meşe ağacı gördü; onu dikkatlice yatırdılar, sonrasında Kernan'ın çakmağından fışkıran kıvılcımlar çıtırdayan berrak bir ateşi yaktı.

Ormanda gece.

Sıcağın iyileştirici etkisi sayesinde Marie kendine gelmekte gecikmedi. Bilinci yerine geldiğinde büyük bir korku duydu ama bütün sevdiklerini etrafında görünce hafifçe gülümsedi ve tekrar uyumakta gecikmedi.

Bütün gece boyunca kont, Kernan ve genç adam onun başında nöbet tuttular; iyi korunmuş, iyi örtülmüştü ve uykusu huzurlu olmuştu.

Kernan ateşi ölü dallarla besliyordu, çömelmiş veya uzanmış yoldaşları olabildiğince kendilerini ısıtmaya çalışıyorlardı, uyumaları söz konusu değildi, ne kont ne de şövalye bu şartlar altında uyuyabilirdi, gecenin bir bölümünü konuşarak geçirdiler.

Şövalye, Chanteleine Kontu'na ailesinin hikâyesini anlattı, bu da acı bir hikâyeydi. Aslen Saint-

Pol-de-Léon'dan olan Trégolan ailesinin neredeyse tüm üyeleri, Mart 1793'te meydana gelen savaş sırasında ölmüşlerdi. Şövalyenin babası Bay Trégolan, Kerguiduff ayaklanmacıları tarafından kesilen Lesneven yolu üzerindeki köprüyü yeniden oluşturmak isteyen General Canclaux'nun topları tarafından öldürülmüştü; genç adam boş yere babasının yanı başında kendisini de öldürtmeye çalışmıştı ama cumhuriyetçi kurşunları ona dokunmamıştı, Saint-Pol-de-Léon'a geri döndüğünde evi yanmıştı ve kız kardeşi Quimper hapishanesine götürülmüştü. Kız kardeşinin adını andığında Henry gözyaşlarına hâkim olamadı ve kont onu kollarının arasına aldı.

Kont da genç adama kendi başına gelenleri anlattı, şatosunun yağma edilmesi ve kontesin ölümü; hikâyeleri, ortak bir felaketin yol açtığı hüzünde birleşiyordu ve cumhuriyetin döktüğü gözyaşları onları birbirlerine bağlıyordu.

Gece bu şekilde geçti. Kernan dikkatle nöbet tutuyordu ve arada sırada çevredeki korulukları kolaçan ediyordu. Ama nihayet gün ağarmıştı ve kaçaklar sığınaklarını terk edebilirlerdi.

Bu birkaç saatlik dinlenme ve uyku genç kızı canlandırmıştı, yürümek için kendini yeterince güçlü hissediyordu, babasının koluna yaslandı ve sabah saat sekizde tekrar yola koyuldular.

Saat dokuzda yoldaşlarına öncülük eden Kernan, Plouaré köyü yakınlarında Audierne yolunu terk etti; yarım saat sonra küçük grup Douarnenez kasabasının girişine ulaştı ve şövalye onları doğrudan yaşlı balıkçının evine götürdü.

X
DOUARNENEZ

Douarnenez, cumhuriyetin ikinci yılında sadece yirmi civarında balıkçı ailesinden oluşuyordu. Granit parçalarından yapılmış bu ev topluluğu, buraya deniz yoluyla gelen birine pitoresk bir görüntü sunuyordu.

Sahilin girinti ve çıkıntıları arasında uzun süre saklanan, bir tepenin üzerindeki ıssız kilisenin çan kulesinin hâkim olduğu kasaba, aniden ortaya çıkıyordu.

Kasaba, körfezin dibine kurulmuştu ve yüksek dalgalar onun ayaklarını ıslatıyordu; evlerin çatıları kuzeybatıdan esen sert rüzgârlara dayanabilmek için büyük taşlarla kaplanmıştı.

Bretonya kıyıları Concarneau'dan Brest'e kadar irili ufaklı birçok koy tarafından bir ay şeklinde oyulmuştu.

En önemlileri çevreleri yirmi beş fersah uzunluğunda olan Douarnenez ve Brest'ti; diğerleri yani Audierne, Trépassés, Camaret, Dinan çok daha küçük koylardı. Bunların arasında Douarnenez'nin birçok deniz kazası yüzünden çok kötü ve uğursuz bir ünü vardı.

Güney kısmı neredeyse düz bir toprak parçasından oluşmuştu, sekiz fersah uzunluğunda ter-

sine dönmüş bir piramit gibiydi ve Raz burnunda okyanusa kavuşuyordu.

Douarnenez'nin güneyindeki merkez kısmı dört fersah genişliğindeydi ve burada Poullan, Benzec, Cleden, Audierne, Pont-Croix, Plogoff nahiyeleri ve birkaç dağınık köy vardı.

Körfezin kuzeyi, sahilde devasa bir yay çizip La Chèvre burnunda aniden son buluyordu. Buralarda harikulade Morgat mağaraları vardı. Ve onun üzerinden sis nedeniyle belli belirsiz Aray dağlarının silueti görünüyordu.

Körfez yeterince kapalı olmadığı için açık denizlerde oluşan tüm fırtınalara maruz kalıyordu.

Deniz her zaman kötüydü, açılmaya cesaret eden balıkçı tekneleri sıklıkla kendilerini tehlikeye atıyorlar, balıkçı sığınaklarının önünde karaya çıkamadan günlerce bekliyorlardı.

Kasaba, deniz çekildiğinde kuruyan küçük bir nehrin ağzında bulunuyordu. Kötü havalarda balıkçı tekneleri gelip buraya sığınıyorlardı, çünkü bugün küçük limanı koruyan dalgakıran o zamanlar yoktu ve sahildeki evler dalgalar tarafından dövülüyordu.

Küçük nehrin kasaba tarafındaki ucu, Le Guet diye adlandırılıyordu.

Yaşlı Locmaillé'nin küçük evi bu burnun üzerinde yükseliyordu. Yan pencerelerinden Chèvre burnundan Douarnenez'ye kadar körfezin bütün girinti ve çıkıntıları görülebiliyordu. Bu küçük ev, çevresindeki kayalardan pek ayırt edilemiyordu; güzel değildi ama sağlam ve güvenliydi.

Girişteki salonda geniş bir şömine vardı, onun etrafında ıslak ağlar ve balıkçı araç gereçleri asılmıştı; yukarıda üç küçük oda vardı ve bu odalardan, gelgitlerin kaprisleriyle nehirde yüzen veya karaya oturmuş balıkçı tekneleri görülüyordu.

Bu ev, Trégolan ailesine çok sadık olan altmış yaşlarındaki Locmaillé adında bir adamındı, sanki başka bir Kernan'dı ama daha az eğitimliydi.

Chanteleine Kontu ve kızı işte bu eve kabul edildiler, yaşlı adam onlara bu evi kendi evleri gibi bilmelerini söyledi ve küçük grup eve girdiğinde rahat bir nefes aldı. Bu mütevazı kulübe, onlara bir barınak ya da sığınakmış gibi geldi.

Ev küçük olmasına rağmen Henry genç kız için bir oda, kont için bir başka oda ve hatta kendisi için de küçük bir odacık ayarlamayı başardı; buralarda adet olduğu üzere bu odalar girişteki salonla bağlantılı değildi, odalara dışarıdan taş bir merdivenden çıkılıyordu.

Büyük salon, yaşlı Locmaillé ve Kernan'a rahat rahat yetiyordu ve Kernan daha iyi bir şey bulana kadar gerçek bir balıkçı olmaya karar vermişti.

Yerleşmeleri çok uzun sürmedi, kısa bir süre sonra Marie'nin odasında bağ çubuklarıyla yakılan bir ateş çıtırdıyordu ve Douarnenez'ye varışlarından yarım saat sonra artık gerçekten kendi evindeydi. Baba kız nihayet ilk kez yalnız kalabileceklerdi ve onların bu isteğine saygı gösteriliyordu.

Bu sırada Kernan'ın Locmaillé'nin yardımıyla hazırladığı yemek, taze balık ve birkaç yumurtadan oluşuyordu. Kont ve kızı aşağıya indiklerinde kaçaklar salona yerleştiler; örtüsü olmayan pür-

tüklü masanın üzerinde, çanaklarındaki yemeği siyah ahşaptan yapılmış çatal kaşıklarıyla yediler ama en azından bu balıkçı evinde emniyetteydiler.

"Dostlarım Tanrı buraya gelene kadar bizi korudu ama biz kendimize yardım etmezsek artık o da bize yardım etmez, bundan sonra ne yapacağımızı konuşalım," dedi şövalye.

"Sevgili çocuğum, biz kendimizi size emanet ediyoruz. Kızımınkini ve kendi hayatımı sizin ellerinize teslim ediyorum," diye yanıtladı kont.

"Saygıdeğer kont, artık çektiğiniz büyük acıların geride kaldığını düşünüyorum; gelecek için güzel umutlarım var," dedi şövalye.

"Benim de," dedi Kernan, "Bay Henry siz onurlu bir genç adamsınız ve beşimiz kendimizi bu beladan kurtarabiliriz ama şunu merak ediyorum, bizim buraya gelişimiz bu bölgede garip karşılanmaz mı?"

"Hayır! Locmaillé buradakilere akrabalarının Douarnenez'ye geleceklerini söylemişti."

"Güzel ama ailenin birdenbire bu kadar kalabalıklaşması tuhaf karşılanmaz mı?" dedi Bretonyalı.

"Hayır, saygıdeğer Chanteleine Kontu benim amcam ve Bayan Marie de kuzenim."

"Kız kardeşiniz Bay Henry," dedi genç kız, "kız kardeşiniz! Ben şimdi aramızda olmayan bu soylu kızın yerine burada bulunmuyor muyum?"

"Hanımefendi!" dedi Henry duygulu bir sesle.

"Bu olabilir," diye yanıtladı Kernan, "eğer o da uygun görürse ben de Locmaillé'nin kuzeni olurum."

"Şeref duyarım," dedi yaşlı balıkçı.

"Güzel! Böylece aile tamamlanmış oldu, bir balıkçı ailesi. Efendimle ben bu işi ilk kez yapmıyoruz; gençken bu konuda bayağı iyiydik, umarım fazla unutmamışızdır."

"Güzel," dedi şövalye, "yarından itibaren Douarnenez körfezini dolaşmaya başlarız, Locmaillé teknenin durumu iyi mi?"

"Her şey hazır," diye yanıtladı yaşlı adam.

"Dostlarım eğer bu memlekette kalacaksak, eğer devrimin çalkantılarına göğüs gereceksek, eğer düşmanlarımızdan daha uzağa kaçamayacaksak, sizin planlarınızı kesinlikle onaylıyorum ama yabancı bir ülkeye gitme umudumuzdan vazgeçmemiz gerekir mi?" dedi kont.

"Saygıdeğer kont," diye yanıtladı Henry, "eğer böyle bir proje mümkün olabilseydi emin olun size daha önce teklif ederdim, ancak ben uzun bir süreden beri İngiltere'ye kaçmak istiyordum ama bunun yolunu bulamadım; size vaat edebileceğim tek şey eğer bir fırsat çıkarsa onu değerlendirmektir, hatta bu fırsatı çok pahalı bir fiyat ödeyerek yaratabilsek dahi."

"Maalesef çok az param kaldı."

"Benim de yaşamak için sadece kollarım ve teknem var."

"Tamam! Tamam!" dedi Kernan. "Bunlara daha sonra bakarız ama şimdi efendim on defa daha zengin olsanız da emrimize amade çok iyi bir teknemiz olsa da ona binmeyi kimseye tavsiye etmem. Kışın en kötü ayındayız ve körfezin dışındaki deniz korkunç derecede sert. Fırtınalar bizi sahilin herhangi bir yerine atabilir ve oralar-

da çok zor durumda kalabiliriz, yeğenim Marie böylesine bir tehlikeyle karşılaşmamalı. Havalar güzelleştiğinde, eğer Tanrı hâlâ Fransa'ya merhamet etmiyorsa o zaman ne yapılması gerektiğine bakarız; ancak artık balıkçı olduğumuz için şimdi balık avlamaktan ve bu ülkede sakince yaşamaktan başka yapacak daha iyi bir işimiz yok."

"Kernan güzel anlattı," dedi şövalye.

"Güzel konuştun benim sevgili Kernan'ım," diye yanıtladı kont, "durumu kabullenmeyi bilelim ve imkânsızın peşinde koşmadan Tanrı'nın bize verdikleriyle yetinelim."

"Dostlarım," diye söz aldı genç kız, "eğer Kernan Amcam konuşursa onu dinlememiz gerekir çünkü tavsiyeleri çok iyidir, denizin tehlikelerinden kaçınmayacağımı çok iyi bilir ama o, bir deniz yolculuğunun mümkün olmadığına eminse, bizim kendimizi vardığımız bir limanda beklemek durumunda kalmış insanlar gibi görmemiz gerekir; zengin değiliz tamam öyle olsun, ben kendi hesabıma topluluğumuza küçük de olsa katkımı sunmak isterim."

Genç adam hararetle "Oh hanımefendi, bizim mesleğimiz çok zordur, siz bizim balıkçıların kanları ve kızları gibi yetiştirilmediniz; sizi böyle yorucu işlerin içine atamayız. Zaten sizin günlük ihtiyaçlarınızı karşılarız."

"Niçin Bay Henry? Kendime gücümün yetebileceği bir iş bulamaz mıyım? Bu benim için bir zevk ve bir teselli olur. İhtiyaç olduğunda dikiş dikebilir veya ütü yapamaz mıyım?" diye yanıtladı genç kız.

"Hem de nasıl," diye bağırdı Kernan, "yeğenim Marie bir peri gibi çalışır ve onun Palud Kilisesinin sunağının örtülerine yaptığı işlemeleri gördüm, öylesine güzeldiler ki Azize Anne bundan gurur duyardı."

"Maalesef Kernan Amca," diye yanıtladı Marie üzüntüyle, "sunak örtüleri veya kilise süslemeleri yapmak artık söz konusu değil ama yapılacak daha mütevazı ve daha kazançlı işler var."

"Doğrusu bence pek yok," dedi Henry, genç kızın el işiyle uğraşmasını pek istemiyordu. "Emin olun bu ülkede yapacak bir iş bulamazsınız."

"Ya da balıkçılar veya Quimper'in mavileri için büyük gömlekler dikebilirsiniz," dedi Locmaillé.

"Oh!"

"Memnuniyetle kabul ederim," diye bağırdı Marie.

"Hanımefendi!" dedi şövalye.

"Niçin olmasın?" dedi Kernan. "Emin olun yeğenim bu işi çok iyi başarır."

"Evet," dedi yaşlı adam, "ama parça başı sadece beş sols.*"

"Parça başı beş sols çok iyi fiyat," diye bağırdı Kernan, "demek yeğenim Marie çamaşırcı olacak!"

"Mans'dan kaçtıktan sonra Bayan Sapinaud ve La Lézardière'in mesleğiydi, ben de onlar gibi yapabilirim," diye yanıtladı genç kız.

"Kabul. Locmaillé sana iş bulur."

---

* Eskiden kullanılan ve Türkçe kuruşa tekabül eden para birimi –çn.

"Tamam o zaman."

"Efendimiz, Marie, siz şimdi günün geri kalanı boyunca dinlenin; ben Bay Henry'yle tekneye bakmaya gideceğim, yarın da denize açılırız."

Bunları söyledikten sonra Henry ve Kernan çıktılar, Locmaillé şehre koştu ve babasıyla kalan genç kız evin işleriyle uğraşmaya koyuldu.

Şövalye ve Kernan, Guet'nin ucuna geldiler ve tekneyi mükemmel bir halde buldular; iki tane kırmızı yüksek yelkeni vardı ve kötü havalara karşı dayanıklı tasarlanmıştı.

Burada ağlarını onaran birkaç balıkçı onların yanına gelip "laf olsun diye konuştular"; Kernan onların sorularına usta bir denizci gibi cevap verdi, hiç de iyi haberler vermeyen küçük siyah bir bulut hakkındaki fikirlerini söyledi ve kendisini ne beklediğini bilmesine rağmen yola çıkma hazırlığı yapan bir adam gibi davrandı. Ertesi gün çok büyük bir dostluk hissi beslediği şövalye ile birlikte denize açıldı.

Gerçekten de bu genç adamın çok mükemmel bir kalbi vardı; devrimin kendisine ve yaşıtlarına karşı davranışlarını o yaşında cesaretle karşılamıştı, henüz yirmi beş yaşında bile olmamasına rağmen Fransa'yı saran bu havada meydana gelen olaylar onu olgunlaştırmıştı. Ailesini ve her şeyini kaybettikten sonra tek başına kalmıştı, Henry de Trégolan'ın tüm sevgisini ve sadakatini kont ve kızına yönlendirmesi son derece doğaldı. Kernan bunu hissediyordu, ileride meydana gelebilecek bazı gelişmeleri seziyordu ve bu onu mutlu ediyordu.

Genç Trégolan'ın Bayan Chanteleine'i kurtarırken gösterdiği insanüstü soğukkanlılığı, balıkçılık yaparkenki cesareti; şövalyenin kararlı, bilge ve dürüst karakterini Kernan'ın görmesini sağlamıştı. Kelimenin tam anlamıyla bir insandı, yani bu sosyal çalkantı döneminde güvenilir ve sağlam bir destekti.

Kernan birisini sevdiği zaman gerçekten severdi ve bunu da söylerdi, Henry hakkındaki fikirlerini birkaç kez kontun önünde söylemişti ve bunları söylerken de Marie'nin yanlarında olup olmamasına aldırmamıştı.

Douarnenez'ye gelmesinden birkaç gün sonra kontun kendisi de yoldaşlarının zor işlerinde onlara yardım etmek istedi, onlarla beraber tekneye bindi, sürekli olarak çok üzgün görünüyordu ama balık avlama işi onun düşüncelerinin dağılmasını sağlayarak olumlu bir etki yaratıyordu. Bazı günler hava iyiydi ama sekiz günün beş günü, kötü havalar teknenin denize açılmasına engel oluyordu.

Balıklar hemen orada, onları Quimper'e veya Brest'e gönderen tüccarlara satılıyordu; tabii bir kısmı da evlerde tüketiliyordu. Sonuç olarak balıkçılıktan elde edilen gelir ve genç kızın dikiş yaparak kazandığı birkaç sols bu küçük topluluğun yaşamasına yetiyordu ve içinde bulundukları zor duruma rağmen neredeyse mutlu sayılabilirlerdi.

Kernan, kontun parasına dokunulmasını istemiyordu; koşullar daha ağır hale geldiğinde veya ülkeyi terk etmek için bir fırsat doğduğunda kullanılmak üzere saklamak istiyordu.

Kernan'a gelince, Bretonya'dan kaçmaya mecbur olursa bunu yapardı, efendisini asla terk etmezdi ama intikamını almak için geri döneceği kesindi. Ancak bundan hiç söz etmiyor ve Karval hakkında tek kelime bile konuşmuyordu.

Balığa çıktıklarında genç kızın asla yalnız kalmamasına özen gösteriyorlardı ya babası ya da yaşlı Locmaillé, ama her zaman birileri yanında oluyordu.

Öte yandan kasabaya yeni insanların gelmesi kimseyi şaşırtmamıştı, varlıklarından endişe duyulmuyordu, onları yaşlı Locmaillé'nin akrabaları olarak kabul etmişlerdi ve küçük grup çok yardımsever olduğu için kasabalılar da onları sevmeye başlamıştı. Zaten dışarıyla çok fazla ilişkileri yoktu ve devrimin gürültüleri onların kapılarının eşiğinde son buluyordu.

1 Aralık 1794'te Henry, babasının ve Kernan'ın da huzurunda genç kıza yeni yıl hediyesi olarak küçük bir yüzük sundu.

Duygulu bir sesle "Bu yüzük kız kardeşimindi, kabul ederseniz sevinirim bayan," dedi.

"Ah! Bay Henry," diye mırıldandı Marie.

Durup Kernan'a ve babasına baktı, gözyaşları arasında kendini onların kollarına attı, sonra şövalyeye döndü.

Ona utangaç bir şekilde yanağını uzatarak "Henry, size bundan başka verecek hediyem yok," dedi.

Genç adam dudaklarını genç kızın taze yanaklarına değdirdi ve kalbinin yerinden oynayacakmış gibi çarptığını hissetti.

Locmaillé'nin evinde 1 Ocak 1794

Kernan gülümsüyordu ve kont da farkına bile varmadan aklında Henry de Trégolan ve Marie de Chanteleine isimlerini yan yana getiriyordu.

X
TRISTAN ADASI

Ocak ayı huzur içerisinde geçti ve Locmaillé'nin konuklarının güvenleri yavaş yavaş yerine geldi. Trégolan her geçen gün genç kıza karşı olan tutkusunun arttığını hissediyordu ama Marie'nin kendisine minnet borcu olduğu için, ona olan aşkını gizlemeye çok özen gösteriyordu; onun yerinde başka biri olsa bunu bile bile afişe ederdi, kimse bundan kuşkulanmıyordu. Gözünden hiçbir şey kaçmayan Kernan hariç, kendi kendine şöyle diyordu: "Bu iş olur ve hiçbir şey beni bundan daha fazla mutlu edemez."

Douarnenez köyü sakindi ve bu sakinlik tek bir kez bozulmuştu, bu da şu şartlar altında meydana gelmişti:

Nehrin öbür kıyısında Locmaillé'nin evinin karşısında kıyıya çok yakın, en fazla dört yüz metre civarında, sadece büyük kayalardan oluşan küçük bir ada vardı. Adanın tepesinde geceleri yakılan bir ateş, limanın girişini gösteriyordu. Adı Tristan* adasıydı ve bu ismi fazlasıyla hak ediyordu. Kernan balıkçıların bu adadan korktuk-

---

* Kargaşalık, gürültü ya da ayaklanma gibi anlamları olan isim –çn.

larını fark etmişti; ona yaklaşmamaya özen gösteriyorlardı, aralarından birçoğu adanın önünden geçerken ona yumruk sıkıyordu, bazıları haç çıkartıyordu, anneler yaramaz çocuklarını "lanetli ada" ile tehdit ediyorlardı.

Sanki orada cüzamlıların hastanesi veya karantinası varmış gibiydi. Herkesin korktuğu yasak bir bölgeydi.

Balıkçılar bazen şöyle diyorlardı:

"Rüzgâr Tristan adasından esiyor, deniz kötü olacak ve birden fazla kişi ölecek."

Tabii ki bu korkuları yersiz olmakla birlikte, bu bölgenin uğursuz ve tehlikeli olduğu düşünülüyordu. Bununla beraber adada yaşayan birileri vardı çünkü bazen kayaların üzerinde dolaşan siyah giysili bir adam görülüyordu ve Douarnenez halkı parmaklarıyla adamı göstererek bağırıyorlardı:

"İşte! İşte!"

Hatta sıklıkla bu haykırışlara tehditler de eşlik ediyordu.

"Ölüm! Ölüm!" diye bağırıyorlardı öfkeli balıkçılar.

O zaman da siyah giysili adam adacığın tepesinde bulunan yıkık dökük kulübesine giriyordu.

Bu olay birkaç defa tekrarlandı, Kernan bunları konta anlattı ve ikisi bu konu hakkında Locmaillé ile konuştular.

O da "Öyle mi?" dedi. "Demek gördünüz."

"Evet, toplum tarafından dışlanan bu zavallının kim olduğunu bana söyleyebilir misiniz sevgili dostum?" diye yanıtladı kont.

"O mu? O bir lanetli!" diye yanıtladı balıkçı tehditkâr bir yüzle.

"Ama kim bu lanetli?" diye sordu Kernan.

"Yvenat, *le juroux*."

"Hangi Yvenat? Hangi *juroux*?"

"Bu konuda konuşmamak daha iyi," diye yanıtladı yaşlı adam.

Bu yaşlı inatçının ağzından bir şeyler koparabilmek mümkün değildi ama şubatın ilk günlerinde bir akşam, bu soru Locmaillé'nin bizzat kendisinin bir sözü üzerine tekrar gündeme geldi. Herkes salondaki büyük ateşin etrafında toplanmıştı. Hava çok kötüydü, dışarıda yağmur yağıyor ve sert bir rüzgâr esiyordu, kapı ve pencerelerin gıcırdadığı duyuluyordu; şöminenin bacasından giren rüzgâr, dumanı ve ateşi odanın içine dağıtıyordu.

Herkes kendi başına düşüncelere dalmıştı, fırtınanın kükremelerini dinliyorlardı ve bu sırada yaşlı adam sanki kendi kendisiyle konuşur gibi şöyle dedi:

"*Juroux* için güzel bir hava ve iyi bir gece, bundan daha iyisi seçilemezdi."

"Şu Yvenat hakkında mı konuşmak istiyorsun?" dedi Henry.

"O lanetliden, evet ama onun hakkında hâlâ konuşuyor olsak da en azından yakında artık onu göremeyeceğiz."

"Ne demek istiyorsun?"

"Ne dediğimi biliyorum."

Yaşlı adam tekrar düşüncelere daldı ama bir kulağı da çevresindeki konuşulanlardaydı.

"Henry, bu zavallının hikâyesini biliyor gibisiniz, bize bu Yvenat'nın kim olduğunu ve bu lanetin ne olduğunu söyleyebilir misiniz?" dedi kont.

"Evet Bay Henry," dedi genç kız. "Ben de bu konuda konuşulanları duydum ve hatta bu talihsiz adamı Tristan adasının üstünde dolaşırken gördüm ama hakkında bundan daha fazlasını öğrenemedim."

Tristan adası.

"Bayan, bu Yvenat bir anayasal rahip, bir yeminli, buradaki adıyla *juroux*; Quimper belediyesi onu buraya rahiplik yapmak için gönderdi ama buradaki kilise cemaatinin öfkesinden kurtulabilmek için bu adaya sığınmaktan başka çaresi kalmadı," diye yanıtladı Trégolan.

"Ah!" diye bağırdı kont. "Demek bu bir yeminli, sivil bir ruhban sınıfı kurulmasını kabul edenlerden."

"Aynen söylediğiniz gibi saygıdeğer kont," diye yanıtladı Trégolan, "onu buraya yerleştiren silahlı güçler buradan ayrılır ayrılmaz bu zavallının ne hale geldiğini görüyorsunuz. Buradan bir kayıkla kaçıp bu adanın tepesine yerleşti ve yaşamak için de orada bulduğu deniz kabuklularıyla besleniyor."

"Pekâlâ niçin kaçmıyor?" diye sordu Kernan.

"Adaya bir teknenin yanaşmasına izin vermiyorlar ve bu zavallı sonunda orada ölüp gidecek."

"Fazla uzun sürmez," diye mırıldandı Locmaillé.

"Zavallı adam!" dedi kont içini çekerek. "İşte, sivil kurumlara katılarak ne kazandığı ortada! Bu kargaşa ve terör döneminde bir rahibin rolünün önemini anlamamış."

"Evet bu soylu bir görev," dedi Trégolan.

"Kesinlikle," diye heyecanla devam etti kont, "hatta kutsal davayı savunmak için eline silah alan Vendée'lilerin ve Bretonyalıların görevlerinden daha da değerliydi! Ben Tanrı'nın bu elçilerini yakından gördüm! Bir savaştan önce onları, önünde diz çökmüş tüm bir orduyu kutsarken ve günahlarını bağışlarken gördüm! Boş

bir arazide tahta bir haç, toprak testiler ve ketenden süslemelerle dini ayin yönettiklerini gördüm; sonra onların, ellerinde haçla kargaşanın içine dalıp insanlara yardımcı olduklarını, onları affettiklerini ve onları teselli ettiklerini, yaralıları kurtarmak için cumhuriyetçi topların ateşlerinin altına girdiklerini gördüm ve burada onlar benim gözüme, ihtişamlı dini ayinlerdekilerden daha büyük göründüler."

Kont böyle konuşurken sanki şehitlerin kutsal ateşi onun içindeymiş gibiydi, bakışları Katoliklik ateşiyle yanıyordu, içindeki inancın kararlı bir rahibinki kadar sarsılmaz olduğu hissediliyordu.

"Bu zorlu imtihan günlerinde eğer bir koca ve baba olmasaydım, rahip olmayı isterdim," diye ekledi.

Herkes kontun yüzüne baktı, yüzü ışıl ışıl yanıyordu.

Tam bu sırada fırtınanın uğultuları arasından boğuk sesler duyuldu, insan tehditleri doğanın tehditleriyle birbirine karışıyordu. Gürültünün mahiyeti hâlâ anlaşılamıyordu ama Locmaillé'nin bunu anladığı kesindi çünkü ayağa kalkarak şunları söylemişti:

"Evet! İşte ordalar! İşte ordalar!"

"Neler oluyor?" dedi Kernan.

Kapıya gitti, onu biraz aralamıştı ki şiddetli rüzgârın ittiği kapıyı yeniden kapatmak için tüm gücünü kullanması gerekmişti.

Ama bu kısacık süre içerisinde gördüğü kadarıyla kıyı hattında yakılan meşalelerin rüzgârda

savrulduğunu fark etmişti, fırtınanın birazcık ara verdiği o kısacık anlarda oradan gelen korkunç çığlıkları duyuyordu. Gece için uğursuz bir sahne hazırlanıyordu.

Eskiden devrimden önce Bretonya'da rahipler çok büyük saygı görüyorlardı, daha ilerlemiş bölgelerde görülen aşırılıklara ve güçlerini kötüye kullanmalara bulaşmamışlardı. Fransa'nın bu köşesinde onlara, alçakgönüllü, yardımsever ve kendi sınıflarının en iyileri denilebilirdi. Sayıları kalabalıktı ama kimse bundan şikâyet etmiyordu, bir cemaatte beş hatta bazen on iki tane rahip bulunuyordu, sadece Finistère bölgesinde bin beş yüz kadar din adamı vardı. Rahipler veya Bretonya'da onlara denildiği gibi rektörlerin önemli bir gücü vardı ve onlar bunu önemsiyorlardı. Bölge rahiplerini atıyorlar; evlilikleri, sözleşmeleri, vasiyetleri kaydediyorlardı. Hiçbiri görevlerinden alınamazdı ve emirleri altındaki çok sayıda genç ruhban, köylülerle yaşıyor, onlara dini görevlerini ve duaları öğretiyorlardı.

Yemin geldiğinde, sivil ruhbanlığın kurulmasına karar verildiğinde, Fransa'daki tüm rahiplerin buna katılmaları gerekiyorken, Fransa ruhban sınıfı yemin edenler ve etmeyenler olmak üzere ikiye ayrıldı. Yemin etmeyenler daha kalabalıktı, ant içmeyi reddettiler ve hapse girmek veya sürgüne gitmek seçenekleriyle baş başa kaldılar; bu dik kafalıları mahkemeye getirenlere otuz iki lira ödül vaat edildi ve sonunda da 26 Ağustos 1792 kanunuyla toplu olarak sürgün edilmelerine karar verildi.

Boyun eğmeyen rahipler uzun bir süre düşmanlarının takibinden ve ihbarlardan kendilerini koruyabildiler ama nefret, bıkkınlık tanımıyordu. Bir süre sonra hepsi yakalandı, sürüldü veya katledildi; bölgeler bu eski dostlarından tamamen mahrum kaldı.

Aynı şey Finistère'de de meydana geldi; ruhbanlar şiddetli bir takibe maruz kaldılar, kısa sürede rahipler kayboldu ve dini yardım tamamen ortadan kalktı.

Bunun üzerine belediyeler, yasal rahipleri yerleştirdi; kilise cemaati onları kabul etmedi. Birçok yerde kavga ve çatışma oldu, köylüler yeminli rahipleri kovdu ve birçok rahibin görevi devralması kanlı oldu.

23 Aralık 1792'de Quimper ulusal muhafızları Douarnenez'ye gelerek rahip Yvenat'yı buradaki görevine başlattılar. Rahip kötü bir adam değildi hatta iyi bir adamdı, bu yemin meselesinden önce kutsal görevini layıkıyla yerine getiriyordu; sonuçta XVI. Louis tarafından imzalanmış bir kuruluşa katılmakta vicdanen bir sakınca görmeyen iyi bir adamdı ve yeminli olmasına rağmen görevini layıkıyla yerine getiriyordu.

Ama yine de o bir yeminliydi ve köylüler onu istemediler. Bu konuya ikna olmamışlardı, bu duygusal bir meseleydi; bu yüzden en başından itibaren rahip Yvenat'nın durumu sıkıntılıydı. Rahip evinde kendisine hizmet edecek kimseyi bulamıyordu, çanlarının ipleri kesilmişti, ayini haber veremiyordu, hiçbir çocuk törene katılmıyordu, çocukların aileleri izin vermiyorlardı, kiliseye gitmemeyi

tercih ediyorlardı. Tören için şarap bulamıyordu, hiçbir hancı ona şarap satmaya cüret edemiyordu. Yvenat ne kadar sabır gösterse de hiçbir şey elde edemedi; onunla konuşmuyorlardı, konuştukları zamanda bu sadece ona hakaret etmek içindi; hakaretle kötü muamele arasında sadece bir adım vardı ve bu adım da atıldı, daha sonra işin içine batıl inançlar karıştı; bu yeminlide kötü ruhların olduğuna inanıldı, lanetliydi. Fırtınalardan sorumlu tutuldu, batan kayıklar onun hesabına yazıldı ve nihayet halkın öfkesi öylesine bir boyut kazandı ki rahip evi terk edip Tristan adasına sığındı ve orada balıkçılar tarafından açlıktan ölüme terk edildi; bir aydan uzun bir süredir bu ıssız kayalıkta yaşıyordu, kötü otlar yiyip balık avlıyordu, sanki kimsenin merhametini hak etmiyordu.

Ama köylülerin sabrının bir sınırı vardı ve her gün onların üzerine çöken felaketlerle birlikte öfkeleri yeniden azdı. Vendée savaşı sırasında cumhuriyetçilerin kurşunlarından kurtulan Bretonyalılar evlerine dönüyorlardı, bitkin haldeydiler, yaralıydılar ve sürünüyorlardı; sefalet büyüyordu, kıtlık ülkeyi tehdit ediyordu. Batıl inançların güçlü olduğu bu bölgede bu kadar kötülüğün sorumluluğu, yalnızca o lanetlinin üzerine yıkılabilirdi. Bu talihsizi çıplak bir kayanın üzerine terk ettikten sonra nefret tekrar ona yöneldi, bu sert köylüler göz önüne alındığında bu nefretin nerelere kadar gidebileceği tahmin edilebilirdi. Nihayet o patlama günü gelmişti ve Kernan'ın duyduğu haykırışlar bunu ilan ediyordu.

Henry de Trégolan, yoldaşlarına Yvenat'nın hayatının bütün detaylarını anlatmıştı. Ve ka-

pının aralığından gördüklerini ona anlattığında, Kernan bu tehditlerin yeminli rahibe yönelik olduğunu ve onu öldürmek istediklerini anladı.

Kont ve onun dostları gibi yiğit insanlar, suçu ne olursa olsun yalnız bir adamı ayaklanmış bir kalabalığın öfkesine terk etmeyi kabul edemezlerdi ve ortak bir kararla ayağa kalktılar.

"Baba nereye gidiyorsunuz?" diye bağırdı Marie.

"Bir cinayeti önlemeye," diye yanıtladı kont.

"Siz burada kalın efendimiz," dedi Kernan, "Bay Trégolan ve ben buradayız, yeğenim Marie yalnız kalamaz. Gelin Bay Henry, gelin."

Kontun elini alelacele sıkan genç adam "Sizi izliyorum," dedi.

Daha sonra o ve Kernan dışarıya çıktılar, bu sırada Locmaillé kafasını bunu onaylamadığını belli eder şekilde sallıyordu.

Henry ve Kernan sahile çıkıp çığlıkların en yoğun yükseldiği yere ilerlediler. Burada Douarnenez halkı, aralarında Pont-Croix, Poullan, Crozon'dan gelenlerle birlikte bu fırtınalı havada çocuk ve kadınların eşliğinde ellerindeki reçineli meşalelerini sallayarak yürüyorlardı; teknelerle Guet nehrini geçip karşı kıyıya, Tristan adasının önüne geldiler.

Bretonyalı ve genç adam, ustaca bir manevrayla kalabalığın en önünde yer almışlardı. Onlara engel olmayı düşünmek bile çılgınlık olurdu, yapılacak en iyi şey kurbanlarını onların elinden almayı denemekti.

Bu sırada balıkçıların en öfkelilerinden yirmiye yakını bir tekneye atlayıp adaya kürek çekmeye başladı.

Sahilde kalan kalabalık, haykırışlarına devam ediyordu ve kalabalıktan şu nefret çığlıkları duyuluyordu:

"Ölüm! *Juroux*'ya ölüm!"

"Kafasını sopayla ezin!"

"İyi bir sırık darbesi vurun o lanet adama!"

Bu bağırtılar yüzünden uyanan zavallı rahip kulübesinden çıkmıştı; ürkmüş, dehşete düşmüş bir halde hiçbir çıkışı olmayan adanın üzerinde koştuğu görülüyordu. Korkunç bir ölümün kendisini beklediğini biliyordu; saçları diken diken olmuş, cübbesi keskin kayalar tarafından parçalanmıştı ve adanın üzerinde gidip geliyordu.

Kısa bir süre sonra saldırganlar adaya çıktılar ve lanetliye yöneldiler, meşalelerini sallayarak koşuyorlardı. Kernan, sanki intikamcıların en ateşlisiymiş gibi hepsinin önüne geçmişti.

Şaşkınlıktan ne yapacağını bilmeyen Yvenat, denize kaçmıştı ama sonunda bir kayaya sıkışmıştı ve kurtulmasının yolu yoktu; burada ölecekti, etrafındaki çığlıkları duyuyordu ve mosmor olmuş yüzünde son anlarını yaşayan birinin tüm endişeleri yansıyordu.

İki üç balıkçı sopalarını kaldırmış ona koşuyorlardı ama onlardan daha hızlı olan Kernan, rahibi koltuklarının altından yakalayıp kaldırdı ve onunla birlikte kendini köpüklü siyah dalgaların içine attı.

"Kernan!" diye bağırdı şövalye.

"Ölüm! Ölüm!" diye bağırdı denize eğilen saldırganlar. "Onu bir köpek gibi boğ."

Bu sırada karanlıkta görünmeyen Kernan, yüzme bilmeyen Yvenat'yı da kendisiyle birlikte suyun yüzeyine çıkarttı ve bilinci yerine geldiğinde rahibe şöyle dedi:

"Bana sıkı tutunun."

"Merhamet edin!" diye bağırdı zavallı.

"Sizi kurtarıyorum!"

"Siz mi?"

"Evet sahilde bir yere çıkacağız bana yaslanın."

Rahip bu beklenmedik yardımın ayırdına henüz tam olarak varmamıştı ama anladığı tek şey hayatının kurtulmasının mümkün olduğuydu. Karanlıkta ölüm çığlıkları yükselirken güçlü kollarıyla kulaç atan Bretonyalı'ya sarılmıştı.

Yarım saat sonra Kernan ve rahip, adanın epey altında bir kıyıya çıktılar. Rahip bitkin düşmüştü.

"Yürüyebilir misiniz?" diye sordu Bretonyalı.

Yvenat son bir güç sarf ederek "Evet! Evet!" diye bağırdı.

"Güzel, o halde tarlalara giriniz; evlerden uzak durun önünüzde uzun bir gece var; sabahleyin Brest veya Quimper civarında olursunuz."

Rahip minnettar bir tonla "Ama siz kimsiniz?" diye sordu.

"Bir düşman," diye yanıtladı Kernan. "Hadi gidin, eğer size hâlâ acıyorsa Tanrı yardımcınız olsun."

Yvenat kurtarıcısının elini sıkmak istemişti ama o çoktan uzaklaşmıştı bile, bunun üzerine rahip ovaya dalıp karanlıkta kayboldu.

Kernan sahile dönüp balıkçı kalabalığının yanına gitti.

"Lanetli! Lanetli!" diye bağırıyordu yüzlerce nefret dolu ses.

"Öldü!" diye yanıtladı Bretonyalı.

Bu cevabı büyük bir sessizlik takip etti ama buna rağmen Kernan'ın genç adamın kulaklarına fısıldadığı şu sözleri kimse duymadı:

"Kurtuldu Bay Henry! İşte pişmanlık duymam gereken iyi bir eylem."

XI
MUTLU BİRKAÇ GÜN

Tüm bir halkın öfkesinin tek bir adama yöneldiği bu korkunç geceden sonra, Douarnenez köyü alışılagelmiş sakinliğine yeniden kavuştu ve balıkçılar gündelik işlerine daha güvenli halde döndüler; lanetlinin ölümünden sonra cumhuriyetçilerin bir misilleme yapmalarından korkmaları gerektiğini düşünmüyorlardı çünkü olup bitenlerden haberleri yoktu. Kont ve arkadaşları içinse durum aynı değildi, Yvenat'nın özgürlüğüne kavuştuktan sonra yapacağı ilk işin Douarnenez halkını ihbar etmek olacağından korkmaları gerekiyordu. Bugün yarın bölgenin ulusal muhafızlarının ve şehirlerdeki it kopuk takımının ziyaretlerini bekleyebilirlerdi.

Bu da kont ve kızı için ciddi bir tehlikeydi.

Birkaç günü çok endişeli bir şekilde geçirdiler, hatta Kernan alelacele kaçmaları gereken bir durumun ortaya çıkma ihtimaline karşı hazırlık yapmıştı. Ama bu olaydan bir hafta sonra bir cumhuriyetçi saldırısından çekinmelerine yol açacak belirtiler görünmemişti ve kont rahatlamaya başlamıştı.

Yvenat ya şehirlere ulaşamayıp kilise cemaatinin eline düşmüştü ya da düşmanlarından intikam almayı istemeyip gölgede kalmayı tercih etmişti.

Douarnenez.

Üçüncü bir ihtimal de şuydu, Vendée savaşını bitirmekle uğraşırken aynı zamanda yeni doğan ve chouan hareketi denilen kralcı isyanla çok meşgul olan şehir belediyeleri ve devrim hükümetinin Rahip Yvenat'nın intikamını almaya harcayacak zamanı yoktu.

Her halükârda bölge sükûnetini koruyordu, kontun güveni yavaş yavaş yerine geldi ve kendini alışılageldik işlerine verdi. Dikkatlice bakıldığında yaşadığı felaketlerin onu nasıl çabucak yaşlandırdığı görülüyordu; Kernan zaman zaman

bundan ürküyordu, efendisinin kendisinden sakladığı çok önemli bazı fikirleri olduğunu hissediyordu. Kontun bütün düşüncelerini paylaşmaya alışık olan Bretonyalı için bu gerçek bir üzüntü kaynağıydı ama efendisinin içine kapandığı sessizliğe saygı duyuyordu.

Marie de babasının git gide ne kadar içine kapandığının farkındaydı. Ne zaman onun odasına girse kontu diz çökmüş bir halde hararetle dua ederken görüyordu. Üzüntüyle geri dönüyordu, nedenini bilmediği bir endişe içini kaplıyordu ve bunu da Kernan'dan saklamıyordu. O da kendisi bu konuda hiç rahat olmasa da elinden geldiğince Marie'yi rahatlatmaya çalışıyordu.

Günler çok fazla bir değişiklik olmadan birbiri ardına böylece akıp gidiyordu. Balıkçılık iyi kötü devam ediyordu ve Locmaillé'nin misafirleri, ürünlerini satmaktan ziyade bunları kendileri yemek zorunda kalıyordu. Kış çok sert geçiyordu, Marie büyük gömlekler dikiyordu ve zayıf parmakları bu nankör işi başarıyla yerine getiriyordu; hatta sıklıkla büyük kenar bastırmaları yapmaya gücü yetmediği için Trégolan ona yardım ediyordu, balıkçılık yapmadığı zamanlarda onun yanına oturup cesurca terzilik işiyle ilgileniyordu. Zaten o dönemde göçmen durumuna düşmüş asillerin birçoğu hayatta kalabilmek için elleriyle çalışmak zorunda kalmışlardı, bu küçültücü bir şey değildi hatta tam tersiydi. Henry sık sık genç kızı güldüren hatalar ve sakarlıklar yapıyordu, bununla birlikte yardım alsa da almasa da Marie günde ancak beş altı sols kazanabiliyordu.

Bu birkaç saatlik çalışma süresi içinde Henry tüm hayatını ve çok sevdiği kız kardeşinin hikâyesini anlatmıştı. Marie genç adamı şefkatle teselli etmeye çalıştı.

"Bay Henry kız kardeşiniz olamaz mıyım? Ölümüyle benim hayatımı kurtaran bu kutsal şehidin kalbinizdeki yerini alamaz mıyım?"

"Evet! Benim kız kardeşimsiniz, onun kadar güzel ve iyisiniz, sizde onun kalbi ve gözleri var. Onun ruhunun tamamını sizde buluyorum! Evet! Siz benim kız kardeşimsiniz, siz benim sevgili kız kardeşimsiniz."

Sonra duruyordu ve daha fazlasını söylememek için oradan kaçıyordu çünkü kardeşçe sevgiden daha güçlü ve daha farklı bir sevginin tüm benliğini sardığını hissediyordu.

Genç kız da kendisi farkına varmadan başka bir duygunun kalbine sızdığını hissediyordu ama o bu duygunun kendisini kurtaran kişiye karşı duyduğu aşırı bir minnet olduğunu sanıyordu.

Bununla birlikte bu tür duyguların sırrı, cömert ruhların içinde dışarıya taşmadan sonsuza kadar kalamazdı. Gerçekten seven kişi, içindeki coşkuya karşı koyamaz; konuşmaya ihtiyacı vardır ve Henry gerçek duygularını genç kıza açıklamamaya büyük bir özen gösterdiği için Kernan'ı sırdaşı olarak seçti.

Bretonyalı her şeyin farkındaydı ama bekleyip görmeye karar vermişti.

Henry önceleri çok üstü kapalı konuştu.

"Eğer kont bir gün aramızdan ayrılırsa Marie'nin hali ne olur? Bu öksüz için çok acı bir durum olmaz

mı? Zavallı kaçak, düşmanlarından nasıl kurtulabilir?"

"Yanında ben varım," dedi gülümseyerek Kernan.

"Şüphesiz," diye devam etti Henry, "şüphesiz ama sevgili Kernan, kaderin sizi nereye sürükleyeceğini kim bilebilir! Kont sizi Katolik ordusunun bayrağı altına çağırabilir, bu durumda Marie'yi kim koruyacak?"

Kernan kontun ve hizmetkârının ikisinin birden Bayan Chanteleine'i yalnız bırakmayacaklarını kolaylıkla söyleyebilirdi ama şövalyenin argümanlarını sanki reddedilemezmiş gibi kabul etmeye devam etti.

"Evet o zaman kim onu koruyacak? Ah! Bay Henry onu sevecek dürüst bir kalp ve onu koruyacak bir kocanın kolları gerekir! Ama bu kaçak ve fakir genç kızın sorumluluğunu almaya kim cüret edebilir?"

"Bunu yapmak için çok cüretkâr olmaya gerek yok," diye hararetle yanıtladı Henry, "onu bizim tanıdığımız gibi tanıması yeter! Marie korkunç sınavlardan geçti ve o muhteşem bir eş olur, bu devrim dönemini atlatmak için dürüst bir adamın tam da ihtiyaç duyduğu bir eş olur."

"Haklısınız Bay Henry, eğer onu bizim tanıdığımız gibi tanısalardı ama onu kimse tanımıyor ve görüldüğü üzere Douarnenez köyünde yeğenime layık bir koca asla bulamayız."

Bretonyalı bu şekilde konuşarak genç adamı kendini daha açıkça ifade etmeye zorlamak istiyordu ama bu yanıt tam tersi bir etki yarattı. Şö-

valye bu sözlerden kendine onay verilmeyeceği anlamını çıkardı. O gün artık başka bir söz söylemedi, bu da Kernan'ı çok mahcup etti.

Şubat ayı geçti. Hafta içerisinde herkes elinden geldiğince çalışıyordu. Pazar günü, kont salonda kutsal metinleri okuyordu ve bu dindar insanlar gerçek bir Katoliklik ateşiyle buna katkı sağlıyorlardı; şehitler için Tanrı'ya yalvarıyorlar ve gerçek birer Hıristiyan oldukları için de Kernan hariç düşmanları için de dua ediyorlardı. Bretonyalı buradaki tek istisnaydı, haksızlıkları unutacak kadar Hıristiyan değildi ve her akşam dualarının sonunda intikam yeminleri ediyordu.

Havalar güzel olduğunda Kernan sahilde yürümeyi teklif ediyordu. Kont genellikle evde kalıyordu. O zaman da Henry, Kernan ve Marie kayalıklara gidiyorlardı. Douarnenez köyünün üzerine kurulduğu tepeye tırmanıyorlardı, bütün körfezi kuşbakışı gören kiliseye giden büyük yoldan çıkıyorlardı ve önlerinde ufka kadar uzanan, fırtına ve felaketlere yol açan okyanusu seyrediyorlardı. Bu hırçın körfezin görüntüsü ne kadar da muhteşemdi! Yelkenlerini sonuna kadar indirmiş birkaç tekne dalgalarla boğuşuyordu, bazen kayboluyor sonra da limanın uzağına sürüklenmiş olarak tekrar görünüyordu, buradan Raz'ya kadar, bu uzun burnu gözlerinizle takip edebilirdiniz.

Buraları çok iyi bilen Henry, bu güzel görüntülerin zevklerini yoldaşına tattırıyordu; ona öğretiyordu. Poullan, Beuzec, Pont-Croix, Plogoff gibi cemaatin artık gitmediği kiliselerin çanlarını gösteriyordu.

Sonra gezintileri Sainte-Anne de la Palud'ya kadar uzanıyordu, körfezi dolanıyorlardı; uzakta, sanki yorulmuş ve ovaya yatmış gibi görünen Aray dağları fark ediliyordu.

Başka bir gün, gezginler dört fersah yürüme cesaretini gösterip okyanusun uğultusunu dinlemek için Raz burnuna gidiyorlardı. Burada, ölüler koyu gibi uğursuz bir ada sahip bu küçük koydaki kayalıklara çarpan dalgaların yarattığı harikulade ve korkunç etkiyi seyrediyorlardı. Azgın dalgaların ortaya çıkardığı manzara genç kızı çok etkilemişti, rüzgârın kaldırdığı köpük örtüsü büyük bir çağlayan gibi geri döküldüğünde şövalyenin koluna sarıldı.

Henry bir de eski efsanelerden bahsediyordu, en ünlüsü de Kral Canut'nün kızının dipsiz ve devasa bir kuyunun anahtarlarını şeytana vermesiydi. O devirde bugünkü körfezin olduğu yerde büyük bir ova vardı ama kuyunun kapıları tedbirsizce açıldığı için şehirler, insanlar, sürüler oradan giren suların altında kaldılar; bir zamanlar çok verimli olan bu ülke artık denizle birleşmiş ve Douarnenez körfezi adını almıştı.

"İnsanların bu tip hikâyelere inandıkları garip zamanlar olmuş," diyordu Henry.

"Bizim uğursuz yüzyılımızdan daha iyi değil miydi?" diye yanıtladı Kernan.

"Hayır Kernan, çünkü batıl inançlar ve bilgisizlik dönemleri her zaman nefret edilesi olmuştur. Bunlardan hiçbir zaman iyi bir şey çıkmaz; Tanrı Fransa'ya acımaya başladığında kim bilir belki de insanlık, bu korkunç aşırılıklardan bizim öngöre-

mediğimiz faydalar elde eder! Tanrı'nın işine akıl ermez ve kötülüğün içerisinde her zaman bir iyilik tohumu bulunur."

Bu şekilde konuşarak, gelecek için bir umut yaratmaya çalışarak, sakince eve dönülüyor ve bu uzun yürüyüş sonucunda da iştahlar açılmış oluyordu. Gerçekten de bu küçük topluluk için mutlu günlerdi, eğer kontun derin kaygıları olmasaydı zavallı kaçaklar bu mutluluğun devam etmesinden başka bir şey istemezlerdi.

Bu arada Henry, Bretonyalı'nın muzip bir gülümsemeyle sık sık kendisine ve genç kıza baktığını fark etmesine rağmen Kernan'a bu konuda başka bir girişimde bulunmamıştı.

Ama art niyetten yoksun, saf ve temiz biri olan Marie, amcasıyla Şövalye Trégolan hakkında konuşmaktan çekinmiyordu ve hatta bunu kendisinin de farkında olmadığı bir coşkuyla yapıyordu.

"Mükemmel bir kalbi var," diyordu. "Gerçek bir asilzade kalbi, öyle ki ondan başka kardeşim olmasını istemem."

Kernan onun konuşmasına izin veriyordu.

"Bazen onun cömertliğini acaba istismar ediyor muyuz diye kendime soruyorum! Çünkü bizim için çalışıyor zavallı Bay Henry, kendini çok yıpratıyor ve onun çabalarının karşılığını asla ödeyemeyiz."

Kernan yanıt vermiyordu.

Genç kız, Bretonyalı'nın söylediği her şeye olumlu yanıt verdiğini düşünüyor olmalı ki şöyle devam etti: "Üstelik kendisi kaçak bile değil, koruyucuları var çünkü Paris'te kız kardeşinin

affedilmesini sağladı ve buna rağmen bu memlekette, bu kulübede kalıyor; kendisini zor bir mesleğe mahkûm etti; hayatını tehlikeye atıyor; peki kimin için? Bizim için! Oh! Tanrı'nın bir gün onu ödüllendirmesi lazım, çünkü bizim bunu yapmaya gücümüz yetmez."

Kernan hâlâ susuyordu ama ödülün çok da uzakta olmadığını düşünerek gülümsüyordu.

"Sen de onun onurlu bir genç adam olduğunu düşünmüyor musun?" diye sordu Marie.

"Kesinlikle," diye yanıtladı Kernan, "baban bir oğul olarak ondan başkasını istemez ve ben sevgili yeğenim, ondan başkasını da yeğen olarak istemem."

Bu, Bretonyalı'nın yaptığı tek imaydı ama Marie'nin bunu anlayıp anlamadığını bilemiyordu.

Bununla beraber, şövalyeyle konuşurken Marie'nin şövalyeye Kernan'ın kendisi hakkındaki fikirlerini aktarması muhtemeldi. Gerçekten de birkaç gün sonra Kernan'la birlikte balık tutmakta olan Henry yüzü kızararak ve elindeki ağı kaçırarak düşüncelerini daha açık bir şekilde ifade etti.

Bretonyalı "Babasıyla konuşmak gerekir," diye yanıtlamakla yetindi.

Böylesine bir aceleden korkan şövalye "Hemen mi?" diye bağırdı.

"Eve döndüğümüzde."

"Ama..." dedi genç adam.

"Dümeni rüzgâra verin de yelkenler şişsin."

Ve hepsi bu kadardı. Henry dümeni doğrulttu ama o kadar kötü tutuyordu ki Kernan onun yerine geçip idareyi ele almak zorunda kaldı.

Bu olay 20 Martta meydana geldi. Bundan önceki günlerde kontun alışılagelenden daha endişeli olduğu görünüyordu, birçok kez tek kelime etmeden kızını kollarına alıp göğsüne bastırmıştı. Kernan balık avlamaktan döndüğünde, ki doğrusunu söylemek gerekirse bu bir âşıklar avı olmuştu ve pek verimli geçmemişti; ilk önce Marie'ye hitap etti.

"Baban nerede?"

"Babam dışarı çıktı," diye yanıtladı genç kız.

"Öyle mi? Çok tuhaf, bunu yapmak pek onun âdeti değildir," dedi Kernan.

"Size hiçbir şey söylemedi mi hanımefendi?" diye sordu Henry.

"Hayır, ona eşlik etmeyi teklif ettim ama bana cevap vermek yerine yalnızca şefkatle sarıldı ve gitti."

"O halde onun dönüşünü bekleyeceğiz Bay Henry," dedi Kernan.

"Onunla konuşacak bir şeyleriniz mi vardı?" diye sordu genç kız.

Henry kekeleyerek "Evet hanımefendi," dedi.

"Evet ama çok önemli bir şey değil," dedi Kernan.

Beklediler, akşam yemeği vakti geldiğinde kont daha dönmemişti. Sabrediyorlardı ama bir süre sonra endişelenmeye başladılar. Yaşlı Locmaillé, kontun Châteaulin yoluna gittiğini görmüştü; tıpkı bir yolcu gibi elinde sopasıyla hızlıca yürüyordu.

"Bu ne demek oluyor?" diye bağırdı Marie.

"Nasıl? Bize haber vermeden gitti mi?"

Henry merdivene koşup kontun odasına çıktı, kısa bir süre sonra elinde bir mektupla aşağıya indi ve mektubu Marie'ye uzattı, içinde sadece şunlar yazıyordu:

"Kızım, birkaç günlüğüne gidiyorum. Kernan seninle ilgilenecektir. Baban için dua et."

Chanteleine Kontu

XII
YOLA ÇIKIŞ

Bu birkaç kelimenin okunmasının onu dinleyenler üzerinde yaptığı etki anlaşılabilirdi. Marie hıçkırıklara boğulmuş ağlarken Henry onu teselli etmekte zorlanıyordu.

Chanteleine Kontu nereye gitmişti? Niçin böylesine apar topar gitmişti? Sadık yoldaşı Kernan'ın çözemediği bu sır neydi?

"Savaşmaya gitti! Beyazlara katılmaya gitti!" Marie'nin ilk sözleri bunlardı.

"Bensiz mi?" diye bağırdı Kernan.

Ancak Marie'nin bu dünyada tek başına olduğunu hesaba katınca, kontun kızını korumak üzere orada kendisini bıraktığını anladı.

Kontun Katolik ordusundan arta kalanlara katılması ihtimali üzerinde konuştular. Bunun olasılığı yüksekti.

Gerçekten de kurucu meclisin göğüs gerdiği bunca savaşa rağmen, jirondinlerin infazından bu yana Paris'te var olan teröre rağmen; mücadele daha ateşli, daha ısrarlı halde devam ediyordu. Bu hükümetin üyeleri, meclisin bazı vekilleriyle açıkça bir mücadele içinde olsalar da ve birkaç hafta sonra Danton düşse de devrim hükümeti olağanüstü işler yapıyordu.

Bu hükümetin karşısındaki partilerin içindeki bazı adamların, korkunç ve kanlı yollarla Fransa'yı iç savaşın tüm dehşetinden ve ona karşı birleşen yabancı koalisyon ordularından kurtaran bu komite hakkında ne düşündüklerini bilmek yararlıdır.

Napoléon, Sainte-Hélène adasında şunları dedi:

"Devrim hükümeti, devrim sırasında Fransa'nın gördüğü tek hükümetti."

Bay de Maistre, meşrutiyetçi partinin adamı olarak sığınmacıların Fransa'yı krallara teslim ettikten sonra tekrar onların ellerinden söküp alacak gücü asla bulamayacaklarını söyleme cesaretini gösterdi.

Chateaubriand da isimleri Barrère, Billaud-Varennes, Carnot, Collot-d'Herbois, Prieur de la Marne, Robert Lindet, Robespierre, Couthon, Saint-Just, Jean Bon-Saint-André, Prieur de la Côte-d'Or ve Héraut-Séchelles olan ve çoğu halkın lanetini üzerine çekmiş bu on iki adam hakkında böyle düşünüyordu.

Her ne olursa olsun Vendée ayaklanmasını bitirmek isteyen devrim hükümeti korkunç bir yıkım yoluna girdi, General Turreau ve Grignon tarafından yönetilen cehennem alayları Savenay yenilgisinden sonra bölgeye girdiler. Yağmaladılar, katlettiler, yıktılar. Onların bu kanlı misillemelerinden ne kadınlar ne çocuklar ne de yaşlılar kurtulabildi.

Prens Talmont yakalandı ve atalarının şatosu Elbée önünde infaz edildi. Hasta bir şekilde, koltuğunun üzerinde, iki akrabasının ortasında kur-

şuna dizildi. Henry de La Rochejaquelein 29 Ocak 1794'te ülkeyi yakan alaylara karşı Nouaille'da son bir zafer kazandıktan sonra bir tarlada yakaladığı iki mavili askere yürüyerek:

"Teslim olun canınızı bağışlayacağım," dedi ama bu sefillerden biri aniden tüfeğini doğrultup alnının ortasına bir kurşun sıkarak onu öldürdü.

Bu sırada devrim hükümetinin en eli kanlı ajanları taşralara gönderilmişti. 8 Ekimden beri Nantes'da bulunan Carrier, dikine sürgüne gönderme diye adlandırdığı bir yöntem hayal ediyordu ve 22 Ocakta Vendée ordusunun tutsakları onuruna supaplı gemilerinin açılışını yapıyordu.

Ancak kralcılar öldürüldükçe devrime karşı daha ateşli savaşıyorlardı. Bu durumda Chanteleine Kontunun, Noirmoutier adasını boşalttıktan sonra savaşa devam eden Charette'e veya Larochejaquelein'in yerine geçen Stofflet'ye katılması mümkündü.

Katolik ordusu parçalanmıştı, bu yüzden müthiş bir gerilla savaşı veriyordu. Stofflet ve Charette, bu iki ünlü Vendée'li cumhuriyetin generallerini yeniyordu. Charette on bin adamla üç ay boyunca cumhuriyetçi birlikleri yendi, General Haxo'yu mağlup edip öldürdü.

Bu haberler Bretonya'nın ücra köşelerine kadar ulaşmıştı ve Douarnenez savaş gürültüleriyle sıklıkla sarsılıyordu.

Eğer kont, Vendée'de değilse Chouan hareketine katılmış olabilirdi. Jean Chouan uğursuz 1793 yılının son aylarında Bas-Maine halkının tümünü

yanına alıp başkaldırmış Mayenne'in dibinden Morbihan dibine kadar saldırıyordu.

Chanteleine Kontu'nun burada oynayabileceği büyük bir rol vardı. Niçin kabul etmeyecekti ki? Trégolan ve Kernan bütün bu ihtimaller hakkında konuştular. Bununla birlikte kontun sakladığı sır, Kernan'ı tereddüte düşürüyordu.

"Eğer savaş meydanına dönecek olsaydı bizden saklamazdı," diyordu.

"Kim bilir?"

"Hayır, başka bir şeyler olmalı."

İkisi birden haber almaya uğraştılar, Vendée veya Morbihan'da ne olup bittiğini öğrenebilmek için kendilerini bile tehlikeye attılar, bir çatışma söylentileri onları umutsuzluğa itti. Bununla birlikte tüm çabalarına rağmen ne olup bittiğini öğrenemediler.

Marie titriyor ve babası için dua ediyordu, çevresine baktığında kendisini neredeyse dünyada bir başına kalmış gibi hissediyordu.

Umutsuzluğa kapıldığı anlarda Kernan ve şövalye onu teselli etmeye çalışıyorlar ama başaramıyorlardı.

Günler geçiyor ama konttan hâlâ bir haber alınamıyordu, dışarıdaki söylentiler endişe vericiydi.

Kont 20 Martta kaybolmuştu ve altı gün sonra Vendée'liler parlak bir şekilde saldırıya geçmişlerdi.

26 Martta Mortagne şehri mavilerin elinden alındı, bu olayda orduya Marigny komuta ediyordu. Marigny, Chanteleine'in bu eski yoldaşı,

üç aylık bir aradan sonra bir galip olarak ortaya çıkıyordu.

Bu olayı öğrenen Kernan şöyle bağırdı:

"Efendimiz orada! O Mortagne'da!"

Ama savaşın kanlı detaylarını öğrendiklerinde, binlerce beyaz askerin orada nasıl öldükleri hakkında bilgiler geldikçe, iki adamın ve genç kızın endişeleri zirveye ulaştı. Mortagne'ın alınışından on beş gün sonra babasından hâlâ bir haber alamayan Marie umutsuzca bağırdı:

"Babam! Sevgili babam öldü!"

"Sevgili Marie," diye yanıtladı Trégolan. "Sakin olun; hayır babanız ölmedi, bunu kanıtlayacak hiçbir şey yok."

Genç kız bu sözleri dinlemek istemiyordu. "Size babam öldü diyorum," diye tekrarlıyordu.

"Sevgili yeğenim, savaş zamanında haber göndermek çok kolay bir iş değildir; sonuçta bu cumhuriyetçilere karşı kazanılmış bir zaferdir."

"Hayır Kernan! Umutlanmak gereksiz! Annem şatosunda öldü, babam savaş meydanında öldü, ben artık dünyada tek başımayım, tek başıma!"

Marie hıçkırıyordu. Bu olay onu paramparça etmişti, narin yapısı üst üste gelen bu kadar olaya dayanamazdı. Babasının öldüğüne dair hiçbir delil olmamasına rağmen bu tip umutsuzluk anlarında olduğu gibi kendisini buna inandırmıştı ve hiçbir şey bu inancını sarsamazdı.

Bununla beraber Marie dünyada tek başına olduğunu haykırırken Kernan, bir damla gözyaşının yanaklarına aktığını hissetti, kalbi kırılmıştı ve şunları söylemekten kendini alamadı:

"Yeğenim Marie, amcan hâlâ senin yanında."

Genç kız, Bretonyalı'nın ellerini sıkarak "Kernan, benim sevgili Kernan'ım," dedi.

"Seni her zaman sevecek bir dostun var," diye ekledi Kernan.

"İki," diye bağırdı Trégolan, sözler kendine rağmen ağzından çıkıyordu. "İki, sevgili Marie, zira ben sizi seviyorum!"

"Bay Henry!" dedi Kernan.

"Beni affedin Marie, beni affedin Kernan ama bu sözler beni boğuyordu! Hayır! Benim sevgilim bu dünyada tek başına değil! Hayır! Tüm hayatımı ona adamaktan mutluluk duyarım."

"Henry!" diye bağırdı genç kız.

"Evet onu seviyorum, siz de bunu biliyorsunuz Kernan ve babasının onu emanet ettiği kişi olarak benim aşkımı onaylıyorsunuz."

"Bay Henry niçin bunları söylüyorsunuz, madem ki?..."

"Korkmayın Kernan, ne de siz sevgili Marie, eğer böyle konuşuyorsam bunun nedeni buradan gidecek olmamdır."

"Gitmek mi?" diye bağırdı Marie.

"Evet sevdiğim, güzel sözler söylemek istediğim sizden uzaklaşacağım. Eğer burada kalmış olsaydım Kernan'a söz verdiğim gibi bu sırrı kalbime gömecektim ama gidiyorum, ne kadar bir süre için bilmiyorum ve şimdi böyle konuştuğum için beni affedebilecek misiniz?"

Bayan Chanteleine genç adamın içine işleyen bir tonla, "Ama nereye gideceksiniz Henry?" diye sordu.

"Nereye mi gideceğim? Poitou'ya, Vendée'ye, Mortagne'a, babanızı bulabileceğim her yere, babanızdan haber alabileceğim her yere; böylelikle bu dünyada sizi sevecek Kernan ve benimki dışında bir kalbin olup olmadığını size söyleyebileceğim."

"Nasıl?" dedi Kernan. "Kontun yanına mı gitmek istiyorsunuz?"

"Evet ve bunu başaracağım. Ya onu bulurum ya da bulmaya çalışırken ölürüm."

"Henry!" diye haykırdı genç kız.

Kernan çok duygulu bir tonla "O zaman gidin Bay Henry, Tanrı sizi korusun. Ben sizin yokluğunuzda bu sevgili çocukla ilgilenirim ama lütfen dikkatli olun çünkü biliyorsunuz ki sizin sağ salim dönüşünüzü sabırsızlıkla bekleyeceğiz."

"İçiniz rahat olsun Kernan; benim yeni görevim kendimi orada öldürtmek değil, Chanteleine Kontu'nu bulmaktır ve onu bulmanın çok zor olacağını sanmıyorum. Kralcı ordudaki rütbesi, onun tanınmayan birisi olarak kalmasını engeller. Marie, Mortagne'a gideceğim ve size babanızdan haber getireceğim."

"Henry bizim için çok büyük tehlikelere göğüs gereceksiniz, Tanrı sizinle olsun ve sizi ödüllendirsin," dedi genç kız.

"Ne zaman yola çıkacaksınız?" diye sordu Kernan.

"Bu akşam karanlık çöktüğünde, duruma göre yayan veya atla yolculuk edeceğim ama mutlaka başaracağım."

Yolculuk hazırlıkları çok uzun sürmedi. Gitme zamanı geldiğinde genç kız şövalyenin ellerini tut-

tu ve uzun bir süre konuşmadan kaldılar. Kernan çok duygulanmıştı. Henry genç kızın gözlerine baktı ve bu gözler kendisine insanüstü bir güç verdi, uzun bir vedalaşmanın ardından kapıya yöneldi.

Tam bu sırada kapı hızlıca açıldı ve mantosuna sarılmış bir adam belirdi.

Bu konttu.

"Baba!" diye bağırdı Marie.

Kontun dönüşü.

Kont, Marie'yi göğsüne bastırarak "Sevgili kızım!" dedi.

"Gittiğinizden beri çok endişeliydik baba, Henry tam da sizi bulmak ve bize geri getirmek için yola çıkmak üzereydi."

Kont elini şövalyeye uzatarak "Yiğit çocuk," dedi. "Kendinizi bir kez daha feda edecektiniz."

"Artık her şey yoluna girdi. Sanırım bu kez sans vardım etti," dedi Kernan.

Kont gidiş nedeni hakkında konuşmadı ve amacına ulaşıp ulaşmadığı konusunda da sessiz kaldı. Bretonyalı'ya göre bu seyahatin kralcı hareketle bir ilgisi vardı ve yeni eylemin hazırlıklarını kapsıyordu ama bu konuda efendisine soru sormadı.

Sadece olup bitenler hakkında babayı bilgilendirmek zorunda olduğunu hissetti. Kendisinin de şahidi olduğu bu aşkı anlattı ve Marie'nin umutsuzluğa kapıldığı bir anda, genç adamın bunu nasıl içinde tutamayıp itiraf ettiğini söyledi; genç kızın da onu sevdiğinden şüphe duymuyordu.

"Ve kuşkusuz bu genç adam sevilmeye en layık olan kişidir," diye ekledi Bretonyalı. "Sonuçta efendim, bu evliliğe karar verilse dahi şimdilik yapılamaz çünkü bu memlekette rahip yok; beklememiz gerekecek."

Kont yanıt vermeden başını salladı.

XIII
GİZEMLİ RAHİP

Gerçekten de bölgedeki rahip eksikliği dini pratiklerin askıya alınmasına neden olmuştu. Kırsal kesimdeki halk en çok da bundan yakınıyordu. Buna rağmen, yeminli rahipleri kabul etmektense evlerine kapanıp kiliselerden uzak durmayı tercih ediyorlardı. Böylece bebekler vaftiz edilmeden doğuyorlar, ölenlere karşı son görev yerine getirilemiyordu; dini ya da sivil evlilikler gerçekleşemiyordu çünkü tüm kargaşa buraya nikah dairesi kurulmasını engellemişti.

Bununla birlikte nisan ayının ikinci yarısında Finistère kırsallarında, Douarnenez'nin çevresindeki birkaç fersah çapındaki bölge de dahil olmak üzere bir değişiklik meydana geldi. Bir süre sonra memlekete bir rahibin geldiği ve tüm tehlikelere göğüs gererek soylu görevini yerine getirdiği ortaya çıktı.

Bu, önceleri kulaktan kulağa fısıldanıyordu; belediyelerin her tarafa yerleştirdiği muhbirlerin dikkatini çekmemek gerekiyordu ama sonunda gizemli bir adamın memlekete gidip geldiği kesinleşti. Kötü havalarda, fırtınalarda ve geceleri; daima tek başına olan bu kişi kırsal kesimi dolaşıyor, köyleri ziyaret ediyor, bazen Pont-Croix bazen de Crozon, Douarnenez ve Pouellan'da gö-

rülüyordu; yalnızca cemaatin içine girmekle kalmıyor en ıssız evlere kadar da gidiyordu.

Memleketi çok iyi tanıdığı ve onların ihtiyaçlarını bildiği belliydi. Bir çocuk doğduğunda koşuyordu, ölmek üzere olanları teselli edip son dini ritüellerini yerine getiriyordu; yüzü hep bir örtünün altında gizlendiği için çok fazla görünmüyordu ama zaten onu görmeye de ihtiyaç yoktu, bir merhamet dininin elçisi olduğunu anlamak için sadece onu dinlemek yeterliydi.

İlk önceleri çok az bilinen bu olay, halkın dikkatini çekmekte gecikmedi. Kısa bir süre sonra Douarnenez'de de bu olay konuşuluyordu.

"Geçen gece Kerdenan Ana'ya uğrayıp onun son dini ritüelini yerine getirdi," diyordu birileri.

Bazıları da naif bir şekilde "Hazır buradayken ne yapacaksak yapalım çünkü başına bir bela gelebilir," diyordu.

Dindar olan bu sahilin halkı, bu yabancının varlığından ve memleketin moralini yerine getirmesinden mutluydu.

Douarnenez-Pont-Croix yolunda yaşlı bir meşe kütüğü vardı, dini yardım isteyenler oraya bir not veya herhangi bir işaret bırakıyorlardı ve aynı gece gizemli rahip ortaya çıkıyordu.

İzole bir şekilde yaşadıkları için Locmaillé'nin konukları önceleri bu meseleden haberdar olmadılar; komşularıyla çok az konuşuyorlar, kendilerini gönüllü bir şekilde eve kapatıyorlardı. Rahibin en azından iki aydan beri yerine getirdiği bu görev hakkında bilgi sahibi olmadılar ve ondan faydalanmadılar.

Gizemli rahip.

Bu sırada yaşlı Locmaillé ne olup bittiğini öğrendi ve bundan Kernan'a bahsetti, Bretonyalı da efendisini bilgilendirmek için vakit kaybetmedi; kontun gözleri mutluluktan parıldadı.

"Gerçekten de bu rahip cesur ve adanmış bir adam olmalı," dedi Kernan, "çünkü bu şekilde davranmak için fedakârlık ve cesaret gerekir."

"Evet," diye yanıtladı kont, "ama etrafına yaydığı iyilikle ödüllendiriliyor."

"Kesinlikle efendim, bu sahilde yaşayanlar onun varlığından mutlular; günah çıkarmadan ölmenin ne kadar zor olduğunu bilirsiniz."

"Evet," diye yanıtladı kont.

Bretonyalı derin bir inançla devam etti: "Benim için başıma gelebilecek felaketlerin en büyüğü bu olurdu; yeni doğmuş bir bebek vaftiz için

bekleyebilir ve herhangi bir kişi beşiğin önünde bir rahibin görevini yapabilir, gençler evliliklerini daha uygun zamanlara erteleyebilirler ama ölüm döşeğindeyken başucunda günah çıkartacak bir rahibin olmaması insanı umutsuzluğa sevk eder."

"Haklısın benim zavallı Kernan'ım."

"Ama şimdi aklıma geldi," diye tekrar söz aldı Brotanyalı, "işte bu Bay Henry'yi mutlu edebilecek bir gelişme! Bu cesur genç adama çok şey borçluyuz; bereket ona olan minnettarlığımızı göstermek çok kolay olacak, yeğenimin güveneceği bir kocaya sahip olacağını biliyorsunuz; Tanrı, şövalyenin Marie'yi kurtarmasına izin vererek gelecekte onların bir araya gelmesini kesinlikle istemiş olmalı."

"Bunu düşünmemiz gerek Kernan," diye yanıtladı kont. "Sevgili çocuğumun hak ettiği mutluluğa kavuşmasını istiyorum, şimdiye kadar yeterince acı çekti ve artık Tanrı bundan sonra ona mutlu bir hayat verir umarım. Ama bu rahip hakkında şövalyeyle konuşmadan önce, bırak bu işi ben halledeyim Kernan."

Kernan hiçbir şey söylememeye söz verdi ama şövalye tüm memlekette konuşulan bu konudan haberdar olmakta gecikmedi. Hemen ardından bu büyük buluşunu Kernan'la paylaştı ve Bretonyalı gülümsemekten kendini alamadı.

"Bu akşam yemekte bunu konuşun ve size ne yanıt verileceğini görün," dedi.

Henry, Kernan'ın öğütlerine uyarak akşam elini Marie'ye uzattıktan sonra Chanteleine Kontu'na baba diye hitap etti.

"Ama bu rahibi görmeye kim gidecek?"

"Ben," dedi kont.

Marie kendini onun kollarına attı.

"Güzel olacak, güzel olacak," dedi Kernan. "Ve bu bize şans getirecek. Her şey mutlu bir şekilde sona erecek. Ah! Bay Henry bizi seveceksiniz."

Henry, Bretonyalı'nın boynuna sarılarak "Evet amca," dedi.

Uzun bir ay daha geçti, kont gizemli rahipten hiç söz etmiyordu. Onu görmüş müydü? Henry sormaya cüret edemiyordu. Ama bir akşam kont, çocuklara evliliklerinin 13 Temmuz günü Morgat mağaralarında gerçekleşeceğini ilan etti; üç hafta daha sabretmeleri gerekecekti.

Buna razı olup beklemeleri gerekiyordu. Onları mutluluğa ulaştıracak zaman uzun gibi görünüyordu ancak en hızlı geçen de oydu, binlerce küçük şeylerle uğraşıyorlardı. Kernan gelinliği içindeki Marie'nin çok güzel olmasını istiyordu ve ona bir kurdele, bir yaşmak ve bunun gibi şeyler almak için birkaç ekü harcadı. Henry ise gerçekten iflas etti, ki bu da çok zor değildi; hiçbir şey söylemeden bir gün Châteaulin'e gitti ve oradan güzel bir Bretonya köylüsü giysisi getirdi.

Kernan da seremonide koca güzel ayakkabılarla boy göstermek istiyordu ve hatta Locmaillé bile yeni tahta ayakkabılara sahip olmak istiyordu.

Nihayet karar verilen günden önce tüm hazırlıklar bitti. Henry hâlâ rahip konusunda endişeliydi, onu görmek istiyordu. Ağaç kütüğü meselesini öğrendikten sonra bir sabah oraya giderek

bir not bıraktı ve rahibe önemli bir tarih olan 13 Temmuzu ve Morgat mağaralarını hatırlattı.

Kısa bir süre sonra kötü suratlı bir adam notu alıp hemen ortadan kayboldu.

Nihayet büyük gün arifesi geldi, son akşamı salonda geçirdiler. Henry mutluluğunun dışarıya taşmasına engel olamıyordu. Kont çocuklarıyla hayatın büyük görevleri ve onları nasıl yerine getirecekleri hakkında konuştu, onlara duygulandırıcı sözler söyledi. Henry ve Marie kendilerini kontun dizlerine atıp ondan kendilerini kutsamasını istediler.

"Evet," dedi kont, "Tanrı sizi kutsasın, bu sözlerle sizi arındırsın, hayatınızın geri kalanında sizi korusun, evet sevgili çocuklarım ve bir babanın bu kutsamalarını kabul etsin."

Sonra onları kaldırdı ve kollarının arasına aldı.

XIV
MORGAT MAĞARALARI

Chèvre burnu, kuzey kıyılarının eğimiyle oluşmuş uzun bir toprak çıkıntısının ucunda bulunuyordu ve Douarnenez körfezinin bir bölümünü kapatıyordu. Burnun kendisi de içeride küçük bir koyu kaplıyordu, burası kasabanın biraz solundaydı ve çok iyi görülebiliyordu.

Ünlü Morgat mağaraları buranın merkezinde ve harikulade bir plajda bulunuyordu. Birçok mağara vardı. Deniz çekildiği zaman bunlara ulaşılabiliyordu ama en güzeli ve en önemlisine ancak sular yükseldiğinde girilebilirdi.

Bu sonuncusu çok büyüktü ve bir insan gözü, derinliğini asla keşfedememişti çünkü hava solunabilir değildi; yakılan meşaleler önce soluyor sonra da sönüyordu, canlıların yaşaması mümkün değildi. Ama mağaranın giriş kısmı çok büyüktü, havadardı ve muhteşem görünüyordu.

Evlilik töreni için seçilen yer burasıydı. Dini bir tören yapılacağı söylentisi çevredeki cemaatlere kadar ulaşmıştı. Bu haberin uzun zamandır dini seremonilerden mahrum kalmış halkın üzerinde yarattığı etkiyi tahmin etmek mümkündü, toplu halde Morgat mağarasına gelmeyi teklif ediyorlardı. Zaten seçilen yer dindarları her türlü kötü sürprizden koruyabilirdi.

Gerçekten de ayini teknelerinin üzerinde dinlemek zorunda kalan balıkçılar, karadan baskın yapmak isteyen mavilerden kolaylıkla kurtulabilirlerdi. Rahibin kalabalık bir ayin yapmaya ikna olmasının nedeni de buydu.

Nihayet o gün geldi, çok güzel ve hafif bir rüzgâr esiyordu. Sabahtan beri kadın, erkek, çocuk ve yaşlılarla dolu tekneler körfezi geçmek için Douarnenez limanını terk etmişlerdi. En güzel giysilerini giymiş balıkçıların yelken açtıkları bu filonun görüntüsü harikuladeydi.

Trégolan'ın teknesi hepsinin önündeydi. Marie, Breton gelinliğinin içinde mutlu ama her zamanki hafif melankolik havasıyla çok güzel görünüyordu. Henry onun elini tutuyordu. Kernan dümende, yaşlı Locmaillé de baş taraftaydı.

Chanteleine Kontu sabah erkenden, kahvaltıdan önce çıkmıştı; her şeyin hazır olması gerekiyordu, özellikle de en önemli kişi olan rahibin.

Filo güzel bir denizde ilerliyordu; bazen rüzgâr sertleşiyor, tüm tekneler yana yatıyordu ve rüzgâr geçince de doğruluyordu. Douarnenez kasabası şimdiden uzakta kalmıştı.

Kısa bir süre sonra mağara göründü. Orada ne yerini belli edecek bir çan kulesi ne de evlilik törenini ilan eden neşeli çan sesleri vardı ama tüm bir halkın dindarlığı orayı doğal bir kilise haline getirecekti.

Mağaranın önüne gelindiğinde içeri girmek için deniz hâlâ yeterince yükselmemişti, tekneler düzgün şekilde sıralanıp beklediler.

Nihayet sular sahilin üstüne kadar yükseldi; önce kumların üzerini köpürttü, sonra sular yükselmeye devam ettikçe de durgunlaştı. Tekneler içeri girdi ve granit duvarlar boyunca daire halinde dizildi. Kırmızı taşlarla kaplı duvarlardaki akik yansımalar, bakanları büyülüyordu.

Mağaranın ortasında yalnız bir kaya bulunuyordu, birkaç ayaklık kare şeklindeki bu kayanın üzerine bir sunak yapılmıştı; tahta mumluklarda birkaç mum yanıyordu, denizin son dalgalanmaları bu sunağın dibinde son buluyordu ve bu sırada tekneler hafifçe sallanıyordu.

Bu sırada Marie endişeli gözlerle etrafına bakıyordu.

"Peki babam nerede?" dedi Bretonyalı'ya.

"Fazla gecikmez gelir," diye yanıtladı Kernan.

Genç adam, genç kızın kulağına "Marie, sizi seviyorum," diye mırıldandı.

Kısa bir süre sonra mağaranın dibinde küçük bir çanın sesi duyuldu ve yavaşça ilerleyen bir tekne görüldü. Bir çocuk küçük çanı çalıyor, bir balıkçı baş tarafta kürek çekiyor ve arkada da bir rahip kutsal çanağı taşıyordu. Kayaya gelip tekneden indi, kutsal çanağı sunağın üzerine koydu ve orada hazır bulunanlara döndü.

"Baba!" diye bağırdı Marie.

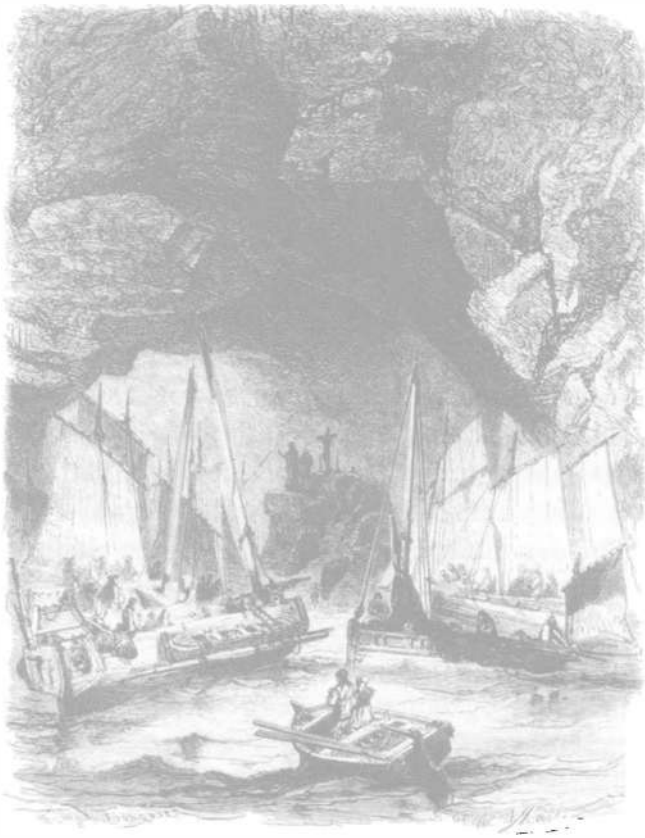
"O! O!" dedi Kernan.

Bu rahip, Chanteleine Kontu'ydu ve gözlerine inanamayan yakınları şaşkınlık içerisinde derin bir sessizlikle beklerken kont söz alıp şöyle dedi:

"Kardeşlerim, dostlarım şu an sizinle konuşan kişi bir baba, bir dul, size dini hizmette buluna-

bilmek için rahip oldu! Redon yakınlarında saklanan kutsal bir piskopos, ona dini ibadetleri yerine getirme hakkını verdi; şimdi kızını, onu idam sehpasından kurtaran kişiyle evlendirmeye geldi ve sizden onun için dua etmenizi istiyor."

Bu sözleri bir ürperme izledi. Tüm balıkçılar kendileriyle böyle konuşan kişiyi tanıdılar ve onun yüce adanmışlığını anladılar. Marie ağlıyordu ve Kernan bir tek kelime bile söyleyemiyordu.

Morgat mağaraları.

Kontun yokluğu böylece açıklanmış oldu, gençliğinde aldığı teoloji eğitimi, rahip olabilmenin ilk etaplarını hızlıca geçebilmesini sağlamış ve birkaç gün içerisinde rahip olarak takdir edilmişti.

Böylece yakınlarının yanına döndüğünde gecelerini bu kutsal görevine adamıştı, kimse onun yokluğunun farkına varmadan evin dışındaki merdivenleri kullanıyordu ve bu yeni durumunu dostlarından ve çocuğundan saklamasının nedeni karşılaştığı tehlikeler yüzünden onları endişelendirmek istememesiydi.

Kont, bir el işaretiyle nişanlıların içinde bulunduğu teknenin kayanın dibine kadar gelmesini sağladı ve tören başladı.

Bu dulun rahip olmasında, bu babanın kızını evlendirmesinde dokunaklı bir şeyler vardı; bu durumun tuhaflığı bütün zihinleri meşgul ediyordu.

Kısa bir süre sonra dua mırıltıları dalgaların fısıltısına karıştı. Kontun sesinden onun ne kadar duygulandığı belli oluyordu.

Nihayet kutsal ekmekle şarabın alınması anı geldi, küçük çanların zilleri çaldı, inananlar derin bir huşu içinde eğildiler ve rahip kutsal ekmeği havaya kaldırdığında birdenbire dışarıdan gelen çığlıklar duyuldu.

"Ateş!" diye bağırdı bir ses.

Ve birden korkunç bir patlama gürültüsü koptu.

Her taraftan "Maviler! Maviler!" bağırtıları duyuluyordu.

Ve tekneler, sahile yanaşmış *Le Sans-Culotte* isimli savaş gemisinin ateşi altında dışarıya kaç-

maya çalıştı. Gemi, içi asker dolu şalupalarını denize indirmişti; şalupalar mağaraya ilerliyordu.

Kargaşa had safhadaydı; yaralılar son nefesini veriyor, bazıları kayaları tırmanarak ovaya gitmeye çalışıyor, bir kısmı da dumanların ortasında boğuluyordu. Hiçbir şey görünmüyordu. Cumhuriyetçiler mağaraya girdiler, sunağa kadar giden kayığın üzerinde bulunan bir adam yere atlayıp:

"Ah! Chanteleine Kontu. Şimdi elime düştün," diye bağırarak rahibi yakalayıp askerlere teslim etti. "Hem rahip hem de asil! Artık işin bitti."

Bu adam Karval'di. Henry'nin notunu bölgeyi izleyen bir muhbir ele geçirmişti. Meseleyi öğrenen Karval, bir gemiyle hemen Brest'ten ayrılıp bu zavallılara baskın yapmıştı.

Kernan, Karval'i fark etmişti ama kontun bir çığlığı üzerine kayığı hızlıca ileri itip mağaranın en karanlık bölgesine sığındı.

Bununla beraber Karval yine de Marie'yi tanımaya yetecek zamanı bulmuştu ve buna da çok şaşırmıştı çünkü onun öldüğünü sanıyordu. Duman dağıldığında onu her yerde arattı ama Kernan, düşmanlarından kaçabilmek için tekneyi en derin mağaralardan birine yöneltmişti, ne var ki burada da havasızlıktan ölme riski vardı.

Karval arayışlarını sürdürürken küfürler savuruyordu.

"Yok! Hiçbir yerde yok, kız elimden kaçtı. Ama o idam edilmemiş miydi? Nasıl kaçmış olabilirler?"

Mağaranın dışına çıktı. Kaçarak sahile ulaşabilen balıkçılar dört bir yana koşuyorlardı. Karval

hiçbir şey görmedi, yalnızca kontun yakalanmasıyla yetinmek zorunda kaldı.

Kontu, Brest'e gitmek için tekrar denize açılan savaş gemisine götürdüler.

Bu arada Kernan'ın durumu korkunçtu, bayılan genç kız ayaklarının dibinde yatıyordu, Henry de boğulduğunu hissediyordu. Nihayet Karval'in teknesi mağarayı terk etti. Bretonyalı bu uğursuz sığınaktan kaçmak için acele ediyordu ve rengi solmuş Marie'nin yüzünü ıslatarak kendisine gelmesini sağladı.

"Yaşıyor! Yaşıyor!" diye bağırdı genç adam.

"Baba!" diye mırıldandı Marie.

Henry yanıt vermedi, bu sırada Kernan'ın yüzünde öfke ve intikam okunuyordu.

"Ah! Karval! Seni öldüreceğim!"

Marie'yi evlilikleri henüz kutsanmamış olan şövalyenin korumasına bırakan Kernan, suya atlayıp yüzerek kumsalın önüne geldi, ortalıkta cumhuriyetçileri göremeyince yavaş yavaş sudan çıkıp sahile ulaştı; buralarda kan ve cesetler vardı, kayaların üstüne çıkıp buralarda saklanan birkaç zavallıyı buldu.

"Mavililer nerede?" diye sordu onlara.

Onlarda tam o sırada Chèvre burnunu geçmekte olan gemiyi göstererek:

"İşte oradalar," dediler.

"Ya rahip?" diye sordu Kernan.

"Gemide," diye yanıtladı balıkçılar.

Kernan sahilin üstündeki yokuştan kayıp mağaraya girdi, tekrar suya atlayıp Marie'nin yattığı tekneye geldi, genç kız güçlükle nefes alıyordu.

"Ya kont?" diye sordu Henry.

"Brest'e götürüldü."

"O halde Brest'e gidiyoruz," diye bağırdı Henry. "Ya onu kurtarırız ya da ölürüz."

"Ben de aynı fikirdeyim," diye yanıtladı Kernan. "Zaten Douarnenez'ye geri dönemeyiz çünkü artık orada emniyette olamayız. Locmaillé tekneyi geri götürür, Brest civarında saklanıp bekleriz."

"Ama nasıl gideceğiz?"

"Brest koyuna karadan gitmemiz gerekiyor."

"Ama Marie?"

"Ben taşırım," dedi Kernan.

Genç kız insanüstü bir güçle ayağa kalkarak "Ben yürürüm, haydi Brest'e gidelim," dedi.

"Karanlığın çökmesini bekleyelim," dedi Kernan.

Bütün gün endişe ve umutsuzlukla geçti, zavallı insanların mutlu gününün ortasına bir yıldırım düşmüştü.

Kernan, tekneyi akşam deniz yükseldiğinde çıkarttı; gece olduğunda plaja gitti; yaşlı Locmaillé'nin elini sıktı ve Marie'ye destek olarak tarlaların içine daldı.

Yarım saat sonra kaçaklar mağaralardan yarım fersah uzakta olan Crozon köyüne vardılar, yol üzerinde hâlâ sıcak olan cesetlerle karşılaştılar. Bu şekilde bir saatten fazla yürüdüler.

Bu zavallılar nereye gidiyorlardı? Ne yapacaklardı? Ne umuyorlardı? Kontu ölümden nasıl kurtaracaklardı? Hiçbir şey bilmiyorlardı ama gidiyorlardı. Böylelikle Pen-av-Menez, Lescoat, Laspilleau köylerini geçip iki saat sonra Brest koyunda bulunan Fret'e geldiler.

Marie artık yürüyemiyordu, bereket Kernan kendilerini koyun karşı tarafına geçirecek bir balıkçı buldu.

Tekneye bindiler; gece saat birde Kernan, Marie ve Henry, Brest değil ama Porzik yakınındaki Recouvrance'a giden kıyıdaki berbat bir hanın kapısında indiler; burada bir odaya yerleştiler.

Ertesi gün Kernan haber toplamak için çıktı ve savaş gemisi *Le Sans-Culotte*'un Bretonya sahillerinden önemli bir kaçak yakalayarak döndüğünü öğrendi.

Kernan hana geri döndü.

"Henry şimdi nişanlınızı size bırakıyorum, şehre gidip neyle karşı karşıya olduğumuz hakkında bilgi toplamak istiyorum," dedi.

Kernan, sahili takip edip Recouvrance'tan girdi ve Brest limanına vardı. Limanı tekneyle geçip şatonun olduğu bölgeye çıktı ve onun etrafında bütün gün dolaştı.

Brest en korkunç terörün kurbanıydı, meydanlarda kan oluk oluk akıyordu. Devrim hükümetinin üyelerinden biri olan Jean Bon-Saint-André en vahşi bastırma yöntemlerini kullanıyordu.

Devrimci mahkeme hiç ara vermeden görevini sürdürüyordu. Ve hatta insanlar, çocuklar tarafından giyotinden geçiriliyordu; *cumhuriyetin düşmanlarının ruhunda onlara okuma yazma öğretmek için.*

Çılgınlıkla kan sarhoşluğu birbirine karışmıştı.

Kernan birkaç kişiden kontun hapsedildiğini ve idama mahkûm olduğunu öğrendi. Yalnızca onun infazını zalimce bir nedenden dolayı geciktiriyorlardı.

Karval genç kızın, babasının gözü önünde giyotinden geçmesini istiyordu ve her ne pahasına olursa olsun onu yakalamaya ant içmişti.

Kernan kendi kendine "Bu olamaz, Tanrı'nın izin vermeyeceği bazı şeyler vardır!" dedi.

Karval, hiziplerin ve delegenin kendisini kutlamalarından sonra aynı gün Douarnenez'ye dönüp araştırmalarına devam etti.

Akşam olunca Kernan, Porzik'e geri döndü. Gençlere kontun infazının ertelendiğini bildirdi ama bunun nedenini söylemedi ve olup bitenleri öğrenmek için her gün Brest'e gitmek niyetinde olduğunu da ekledi. Her şeyden önce onlara asla dışarı adım atmamalarını tembihledi.

Marie zaten ölü gibi yatıyordu. Bu son darbe onu tamamen yıkmıştı.

Kernan hiçbir yeni haber getirmeden on üç gün boyunca sabah gidip akşam dönüyordu. Morgat'ta yakalanan balıkçıların çoğu karıları ve çocuklarıyla birlikte idam edilmişlerdi. Kontu da ancak bir mucize kurtarabilirdi.

On üçüncü günün akşamı, yani 26 Temmuzda her zamanki gibi sabah evden çıkan Kernan geri dönmemişti ve Henry geceyi ölümcül bir endişe içinde geçirdi.

XV
GÜNAH ÇIKARMA

Aslında Kernan'ın dönüşü beklenmedik bir rastlantı yüzünden gecikmişti. Akşam saat dokuzda umutsuz bir şekilde geri dönüyordu, eski soylu Chanteleine Kontu'nun ertesi gün idam edileceği ilan edilmişti. Karval, genç kızı bulamadığı için sonunda infazın gerçekleşmesi emri verilmişti.

Kernan, kontu idam sehpasına götürecek bu ölümcül arabadan kurtarmak için çılgınca yöntemler kullanmaya kararlıydı. Ama işe koyulmadan önce şövalye ve yeğeni Marie'yi belki de son bir kez görmeyi istedi. Uzun bir süre hapishanenin etrafında dolaştıktan sonra eve hızlı adımlarla yürüyordu.

Brest limanını geçmişti ve Recouvrance'ın dik ve dolambaçlı yollarını tırmanıyordu, birden önünde yürüyen bir adamı fark etti ve onun görüntüsüyle beyninden vurulmuşa döndü. Hava tamamen kararmamıştı, bu yüzden yanılma şansı düşüktü. Aklına gelen bazı detaylar, bu adamın en nefret ettiği kişi olduğunu düşündürüyordu. Bir süre sonra artık şüphesi kalmamıştı.

"Karval! Karval!" dedi kendi kendine.

Nefret, öfke ve intikam arzusu bir an onun gözlerini öylesine kararttı ki, bu alçağın üzeri-

ne atlayıp onu oracıkta öldürmeye hazırdı. Ama kendini tutmayı başardı.

Soğukkanlılıkla kendi kendine "Elime düştün," dedi.

Kernan, Karval'i takip etmeye başladı; ayakkabılarını çıkardı; fark edilmemek için aralarında bir mesafe olmasına dikkat ediyor ve düşmanı bir köşeyi döndüğünde yalınayak koşup onu gözden kaçırmamaya özen gösteriyordu. Amerikan çayırlarındaki vahşiler gibi iz sürmeye devam ediyordu.

Karval, şehrin bu mahallesindeki yukarıya çıkan sayısız küçük sokaktan geçiyordu. Akşam karanlığı yavaş yavaş iyice çökmüş, sokaklar ıssızlaşmıştı. Kernan onu gözden kaybetmemek için Karval'e yaklaşmak zorunda kalmıştı. Zaten bu alçak adam da onun bu şehirdeki varlığı aklına gelmeyeceği için kendisini tanıyamazdı. Bununla birlikte takip edildiğini anlamakta gecikmedi ve adımlarını sıklaştırdı. Karval'in her an açılan bir kapıdan içeri girebileceğinden korkan Kernan, ona yaklaşmaya karar verdi. Böylece adımlarını hızlandırdı ve şehrin surlarının önündeki devriye yolunun yakınlarında ona yetişti.

Karval aceleyle geriye çekildi ve kaygılı bir sesle Bretonyalı'ya şöyle dedi:

"Benden ne istiyorsun yurttaş?"

"Sana birini ihbar etmek istiyorum," diye yanıtladı Kernan.

Kolunu yakalayan Bretonyalı'ya "Şimdi bunun ne yeri ne de zamanı," diye karşılık verdi.

"Benim gibi bir vatansever için evet... Benim meselem cumhuriyeti ilgilendirir."

"Peki ne istiyorsun?"

"Yurttaş Chanteleine'i arıyorsun değil mi?"

Nefreti sayesinde güveni yerine gelen Karval "Ah! Nerede olduğunu biliyor musun?" dedi.

"O benim elimde, sana teslim edebilirim."

"Hemen mi?"

"Hemen şimdi."

Bu alçak adam "Peki bunun için ne istiyorsun?" diye sordu.

"Hiçbir şey, hadi benimle gel."

"Bekle, surlardaki karakol çok uzakta değil. Yanımıza birkaç tane adam alalım, yarından tezi yok bu yurttaşın kafasını babasının gözleri önünde koparırız."

Bretonyalı'nın demir gibi eli Karval'in kolunu öylesine sıktı ki bir çığlık atmaktan kendini alamadı. Bu sırada bir sokak lambasının ışığı Kernan'ın yüzünü aydınlattı ve Karval bu yüze hayretle baktı. Birdenbire yüz hatları karmakarışık oldu ve heyecanla bağırdı:

"Kernan! Kernan!"

Yardım çağırmak istedi ama ses ağzından çıkmadı, titriyordu; bu haydut insanların en alçaklarından biriydi. Zaten korkmakta da çok haklıydı. Kernan'ın yüzünden alevler fışkırıyordu ve elinde tuttuğu geniş bıçağın ucuyla cumhuriyetçinin göğsüne bastırıyordu.

Bretonyalı çok ciddi bir tonla "Eğer tek kelime edersen ölürsün, şimdi beni takip edeceksin," dedi.

"Benden ne istiyorsun?" diye kekeledi alçak adam.

"Sana Bayan Chanteleine'i göstereceğim, kolunu benimkinin altına koy ama hareketlerine dikkat et! Bana gücün yetmez; insanların yaşadığı evlerin önünden geçeceğiz, hatta karakolların önünden geçeceğiz, bu bıçağın ucunu hep kalbinin üstünde hissedeceksin; en küçük bir çığlığında onu kalbine saplarım. Ama senin bir korkak olduğunu ve bağırmayacağını biliyorum."

Karval cevap veremedi, kolunu demir bir mengeneye kıstırmış gibi Bretonyalı'yı takip etti. Kol kola girmiş bu iki adam uzaktan sanki iki arkadaşa benziyordu. Kernan, Recouvrance limanına yöneldi, birkaç kez yoldan geçen ve evlerine geç kalmış insanlarla karşılaştılar; Karval ağzını açmaya cesaret edemiyordu, elbiselerini yırtan hançerin ucunu hissediyordu.

Sokaklar gittikçe ıssızlaşmaya başlamıştı, havadaki kara bulutlar geceyi daha da karanlık hale getiriyordu. Bazen Kernan yanındaki adamın kolunu öylesine güçlü sıkıyordu ki, bu alçağın boğuk çığlıkları duyuluyordu.

"Canımı acıtıyorsun," diyordu.

"Bu bir şey değil," diye yanıtlıyordu Bretonyalı.

Nihayet gizli kapıya kadar geldiler. Buradaki kapı çok iyi aydınlatılmıştı; Karval nöbet yerinde gidip gelen askerleri gördü, sesini duyurması için bir çığlık atması yeterliydi ancak buna rağmen sustu, on adım ötede nöbetçiler dolaşıyordu. Yanlarından geçerken bir askere sürtündü, bir işaret vermesi yeterliydi ama o bunu yapmadı. Kernan'ın hançeri göğsüne baskı yapıyordu, birkaç damla kan gömleğinin dışına sızmıştı.

Bir süre sonra surların çifte duvarları geçildi, iki adam çeyrek fersah boyunca büyük bir sessizlik içinde anayoldan tırmandılar. Karval hâlâ Kernan'a yaslanıyordu; sonra Bretonyalı soldaki üstü kapalı bir yola girdi, kısa bir süre sonra taşlarla çevrilmiş ve sahilin yüksek kayalıklarının tepesini oluşturan ekilmemiş tarlalardan birine geldiler.

Yüz adım kadar aşağıda denizin dalgalarının kayalıklara çarptığı duyuluyordu.

Kernan burada durdu.

Ciddi ama Bretonyalı inatçılığının tüm izlerini taşıyan ve verdiği karardan asla dönmeyeceğini belli eden bir tonla, "Şimdi öleceksin," dedi.

"Ben mi?" diye haykırdı alçak adam.

Belki kendisine yardım edilmesi için bağırmak istiyordu ama sesi gırtlağında kaldı.

"Bağırabilirsin," dedi Bretonyalı. "Af dileyebilirsin, kimse seni duymaz hatta ben bile. Seni hiçbir şey kurtaramaz. Senin yerinde olsam bir Bretonyalı olarak yiğitçe ölürüm, korkakça değil."

Karval mücadele etmeye çalıştı ama Bretonyalı onu tek eliyle tutup yere kadar eğdi.

"Kernan!" dedi Karval kesik kesik bir sesle. "Merhamet et! Ben zenginim, altınım var. Sana çok ama çok altın veririm! Lütfen merhamet et."

"Sana merhamet etmek mi?" diye korkunç bir sesle bağırdı Kernan. "Sen kendi elinle bizim hanımımızı öldürdün, kendi elinle efendimizi tutuklattın ve onu ölüme mahkûm ettirdin, sen kızımızı giyotine göndereceksin; sen dönek Bretonyalı, hırsız, bozguncu; kendi memleketi-

ni yağmaladın, yıktın ve yaktın. Ah! Alçak herif eğer seni kendi elimle öldürmezsem Tanrı beni lanetler! O halde geber!"

Karval yere uzanmıştı, Kernan ona son darbeyi vurmak için kolunu kaldırmıştı ki son anda vazgeçti. Aniden aklına bir fikir gelmişti. Bu, savaş sırasında cumhuriyetçi esirlerin ölümlerini erteleyen bir düşünceydi ve kökeni Vendée toplumunun ayaklanmasına neden olan dini duygulara dayanıyordu.

Kernan ayağa kalkarken şunları dedi:

"Öleceksin ama günah çıkarttıktan sonra öleceksin."

Karval bu sözleri zar zor anlıyordu ama sonuçta ölümü ertelenmişti, kurtulmak için zayıf da olsa hâlâ bir şansı vardı. Kernan bir eliyle onu kaldırırken bir yandan da şu sefil Karval'e aldırmadan kendi kendine konuşuyordu.

"Evet! Günah çıkartması lazım. O günah çıkartmadan benim onu öldürmeye hakkım yok. Bir rahip, evet bir rahip gerek! Bir rahibi nereden bulacağım? Eğer gerekirse Brest'e kadar gidip arayacağım; isterse bir yeminli rahip olsun, bu serseriye yeter de artar bile."

Bu sırada Bretonyalı yürüyordu, Karval cansız bir cüsse gibi kolunda asılıydı ve ondan damlayan kanlar yoldaki taşlara izler bırakıyordu.

Bir süre sonra Brest'in duvarları görünmeye başladı ve Karval hayatta kalma içgüdüsüyle önüne çıkacak tek şansın bu olabileceğini anladı, şehre girdiğinde ölümü pahasına da olsa yardım istemeye karar verdi. Gözlerini açtı ve

yavaş yavaş karanlıkta beliren surları gördü. Birkaç adım sonra kurtulmak için bu son yolu deneyebilirdi.

Tam bu sırada anayolu kesen başka bir yolun ucunda bir adam olduğunu fark etti. Kalan bütün enerjisini toplayıp Bretonyalı'nın elinden kurtuldu ve bağırarak koşmaya başladı:

"Kurtarın beni! Kurtarın beni!"

Ama Kernan, iki sıçrayışta Karval'e yetişti ve tesadüfün karşısına çıkarttığı bu adama bakarken vahşi bir sevinç çığlığı attı.

"Yvenat! Rahip Yvenat! Tüm bunlar Tanrı'nın adaletinin bir sonucu, kimse aksini iddia edemez; Karval bak, bu bir rahip!"

Karval bir adım geri attı.

"Yvenat, seni tanıyorum; seni Tristan adasından ben kurtardım. Sen bir rahipsin ve bu da ölüme mahkûm bir adam, hadi onun günahlarını çıkart," dedi Kernan.

"Ama!" dedi rahip.

"İtiraz yok, affetme ihtimali yok! Dediklerime itaat et."

Yvenat direnmeye çalıştı, Kernan korkunç yumruğunu havaya kaldırarak ona şöyle dedi:

"Beni sana el kaldırmaya zorlama. Bu adamın günahlarını çıkart. Eğer o konuşamazsa ben onun hatırlamasına yardım ederim, o insan öldürdü ve hırsızlık yaptı! Tanrı'nın huzuruna çıkmadan önce pişman olup af dilemek için birkaç dakikası var."

Bundan sonra oluşan sahne korkunçtu; bir an için bu sefilin aklına gençliğindeki anılar

ve duygular, çocukluğundaki ona öğretilenler geldi; belli belirsiz itiraflarda bulundu, ağladı, acınacak hale düştü ama bu, Bretonyalı'yı duygulandırmadı. Ne söylediğini bile bilmiyordu, Yvenat'nın her yeri titriyordu, içini karşı konulmaz bir korku kaplamıştı; rahip günah çıkartanın sözlerini zar zor duyuyor ve bir şey anlamıyordu, sonunda da hızlı bir şekilde onu takdis edip kafasını çevirmeye bile cesaret edemeden kaçtı.

Yolun köşesini dönüp daha kaybolmamıştı ki havada uğursuz bir çığlık yankılandı ve bir süre sonra dehşet içindeki rahip, sırtında bir adam taşıyan başka bir adamın ıssız tarlalara girip omzundaki cesedi kayalıkların üstünden körfezin karanlık sularına attığını gördü.

Karval'in ölümü.

XVI
9 THERMİDOR*

Gece yarısı, Kernan Porzik'e giriyordu. Karval'i öldürdüğünü söyledi. Marie titreyerek kendi odasına girdi. Genç kız odadan çıkar çıkmaz Bretonyalı şövalyenin kolunu tuttu.

"İnfaz yarın," dedi.

Henry'nin rengi korkudan soluklaştı.

"Yarın," diye tekrar söz aldı Kernan, "ama efendimizi ya o sehpanın önünden ölümün pençesinden kurtaracağım ya da öleceğim!"

"Sizinle geleceğim Kernan," dedi Henry.

"Ya Marie, ona ne olacak?"

"Marie, Marie," dedi genç adam.

"Eğer ben ölecek olursam sizin onun yanında kalmanız lazım. Ama onun bundan haberi olmamalı; zavallı çocuk, yarın ya öksüz kalacak ya da babasına kavuşacak."

Henry ısrar etmek istedi ama kendi kendisiyle mücadele ediyordu, mantığı da duyguları da aynı anda nişanlısının yanında kalmasını emrediyordu.

Bu uğursuz gece boyunca ne Kernan'ı ne de Henry'yi uyku tutmuştu. Bretonyalı hararetle dua ediyordu.

Sabah olduğunda Kernan Marie'i öptü, şövalyenin elini sıktı ve Recouvrance'a doğru yola çıktı.

---

* Fransız devrim takviminin 20 Temmuzda başlayan ayı –çn.

Kafasında belli bir planı yoktu, duruma göre hareket edecekti.

Saat altıda şehre girdi ve hapishaneye yöneldi. İki saat boyunca bekledi, kırmızıya boyanmış arabanın geldiğini gördü. Saat sekizde araba mahkûmlarla dolu olarak geri çıktı, Chanteleine Kontu da onların arasındaydı. Ulusal muhafızlar mahkûmların çevresini sarmıştı ve bu uğursuz konvoy, idam sehpasının kurulduğu meydana yola koyuldu.

Kont, bir an için kalabalığın içindeki Kernan'ı fark etti. Bakışlarıyla çok kısa tek bir soru sordu, çocuğunun durumu dışında başka ne sorabilirdi ki?

Kernan'ın bir işareti üzerine kızının güvende olduğunu öğrendi, kont anlamıştı zira dudaklarına bir gülümseme belirdi ve hararetle dua etmeye başladı; bunlar şükran dualarıydı.

Araba çok büyük bir kalabalığın ortasında ilerliyordu; şehirdeki baldırı çıplaklar, hizipçi ve toplumun bütün dökküntüleri onlara en ağır hakaretleri söyleyip tehdit ediyorlardı. Bir asil ve aynı zamanda rahip olan kont, tepkiyi en çok üzerine çeken kişiydi.

Kernan arabanın yanında yürüyordu, bir sokağa döndüklerinde ölüm makinesi karşılarına çıktı; iki yüz adımdan daha yakındı.

Birden bir duraklama oldu, kalabalık durmuştu. Bir şeyler oluyor, herkes birbirine sorular soruyordu; çığlıklar haykırışlara karışıyordu. Şu sözler işitiliyordu:

"Yeter! Yeter!"

"Mahkûmları geri gönderin!"

"Kahrolsun zorbalar! Kahrolsun Robespierre! Yaşasın cumhuriyet!"

Bir kelime her şeyi açıklıyordu. Paris'te 9 Thermidor patlak vermişti. Chappe'ın iki yıl önce ulusal meclise kabul ettirdiği telgraf, büyük haberi buraya iletmişti. Robespierre, Couton, Saint-Just giyotinle idam edilmişlerdi.

Bunun ardından hemen tepkiler yükseldi, artık herkesin kan görmekten midesi bulanıyordu. Bir an içinde merhamet duygusu öfkeye baskın geldi ve ölüm arabası durdu.

Hemen ardından Kernan sıçrayarak karşı konulamaz gücüyle bravo sesleri ve çığlıklar arasında kontu çekip aldı ve yarım saat sonra kont kızının kollarının arasındaydı.

9 Thermidor'u izleyen birkaç günlük şaşkınlık esnasında kont ve yakınları nihayet ülkeyi terk edebilip İngiltere'ye ulaştılar. Tanrı bu talihsizlere başka insanların veremeyecekleri bir mutlu son bahşetmişti.

Burada terör döneminin en kötü günlerini anlatan bölüm sona eriyor. Bundan sonrasını herkes tahmin edebilir.

Henry de Trégolan ve Marie İngiltere'de evlendiler ve tüm aile birkaç yıl orada kaldı.

Göçmenlerin ülkelerine dönmeleri mümkün hale geldiğinde, Fransa'ya dönen ilk kişilerden biri kont oldu. Yanında kızı, Henry ve yiğit Kernan'la birlikte Chanteleine'e geri döndü.

Burada sakin ve mutlu yaşadılar; kont kendisine teklif edilen önemli görevleri reddederek alçakgönüllü bir şekilde kendi küçük kilise cemaatine hizmet etmeyi tercih etti ve sahildeki balıkçılar, asil Chanteleine rahibinden hâlâ büyük bir minnettarlıkla bahsederler.